

Bu proje Avrupa Birliği
ve Türkiye Cumhuriyeti
tarafından finanse
edilmektedir.

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ
VE SİVİL TOPLUM KAMU İŞBİRLİĞİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA YÖNELİK ALGI VE YAKLAŞIMLAR

HAZIRLAYAN
YAŞAMA DAİR VAKIF
YADA

Bu proje Avrupa Birliği
ve Türkiye Cumhuriyeti
tarafından finanse
edilmektedir.

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ
VE SİVİL TOPLUM KAMU İŞBİRLİĞİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA YÖNELİK ALGI VE YAKLAŞIMLAR

HAZIRLAYAN
YAŞAMA DAİR VAKIF
YADA

Bu proje Avrupa Birliği ve
Türkiye Cumhuriyeti tarafından
finanse edilmektedir.

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUMUN GELİŞİMİ VE SİVİL TOPLUM KAMU İŞBİRLİĞİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARINA YÖNELİK ALGI VE YAKLAŞIMLAR

Hazırlayan **YAŞAMA DAİR VAKIF**
Koşuyolu Mah. İsmail Paşa Sok. No:76
Koşuyolu/Kadıköy, İSTANBUL
Tel. 0216 545 87 79 Fax. 0216 326 76 97
www.yada.org.tr

Tasarım Uygulama **MYRA**
www.myra.com.tr

Birinci Baskı
ISBN 978-605-83578-1-5

BASIM: ODAK OFSET MATBAACILIK
ANKARA
T: 0.312 230 02 49

Bu yayının içeriğinden Yaşama Dair Vakıf sorumludur ve hiçbir surette
Avrupa Birliğinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

GİRİŞ

Sivil Toplum Kuruluşlarının önlere koydukları hedefler, çözümleri için yola çıktıkları sorunlar vardır. Bir başka deyişle STK'lar, yurttaşların kendilerini ya da daha geniş kesimleri ilgilendiren meseleler üzerine bir araya geldikleri, sorunların çözümüne yönelik çalışmalar gerçekleştirdikleri oluşumlardır. Bu yüzden STK'lar etki oluşturmayı, kendilerine yakın ya da uzak olanları farklı gayeler doğrultusunda etkilemeyi, farkındalık geliştirmeyi ve kendi hedefleri doğrultusunda dönüşümler meydana getirmeyi arzularlar. Ne var ki sınırlı kaynak ve zaman ile hareket eden STK'lar genellikle meydana getirdikleri etkiyi ve dönüşümleri izlemeye öncelik vermiyorlar. Hatta etki oluşturma hedefi, çoğu zaman yapıp edilenlere gösterilen konsantrasyonun yanında ikinci planda kalıyor. Yapılanların, STK'nın kendisinin ve temsil ettiği konuların toplumda, kamuoyunda, Kamu yöneticileri ve kanaat önderleri nazarında nasıl algılandığı, nasıl izler bıraktığı genellikle önemsenmiyor. Kuşkusuz STK'ların doğru bildiğinden şaşmadan yapıp ettiklerini yapmaya devam etmeleri önemli. Ancak yapıp ettiklerini anlatmak, etkilemek ve/veya ikna etmek istediği kesimlerle iletişim ve diyalog kurabilmek de elzem bir koşul. Bu olmadığı halde, STK'lar kendi içine kapalı ve etki oluşturmak istediği kesimlerden kopuk kalıyorlar. Sonuç olarak STK'ların etki oluşturmayı bizzat hedeflemesi ve nasıl bir etki oluşturduğunu takip etmesi ihmal edilmemesi gereken bir husus olarak ortaya çıkıyor. Tek tek STK'ların oluşturduğu toplam etkiyi, STK'ların genel olarak nasıl algılandığını ve STK faaliyetlerinin daha etkili olmasının önündeki engelleri tespit etmek görevi de STK'lar üzerine çalışmalar yapan kuruluşlara düşüyor.

Türkiye'de genelde sivil toplumun ve özelde sivil toplum kuruluşlarının toplumun farklı kesimleri tarafından nasıl algılandığının, hangi kavramlarla bir arada düşünüldüğünün, hangi yargı ve önyargılarla anıldığının ortaya konulması, Yaşama Dair Vakıf'ın STK'lar üzerine gerçekleştirdiği araştırmaların amaçlarından biri olmuştur. Bu ciltte bu araştırmaların ortaya koyduğu bulgularla STK'ların toplum ve Kamu yöneticileri tarafından nasıl algılandıklarını, STK'ların etki düzeylerini ve bu etki düzeyinin daha yüksek olmamasının nedenlerini konu edeceğiz.

BU YAYINA KAYNAK TEŞKİL EDEN ARAŞTIRMALAR VE RAPORLAR

• **Merkezi Kamu Yöneticilerinin STK Algısı ve Yaklaşımları 2013, 2015:**

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi ve Yaşama Dair Vakıf tarafından yürütülen, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilen “Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında YADA tarafından iki tur olarak gerçekleştirildi. İlkinde 2013’te 21 Bakanlıkta 120 derinlemesine görüşme yapıldı (Müsteşar Yardımcıları, Genel Müdürler, Daire Başkanlıkları ve Genel Müdür Yardımcıları düzeyinde). İkinci turda ise 2015 yılında Kasım ayında aynı profille 9 bakanlıkta 58 görüşme gerçekleştirildi.

• **Toplumun STK Algısı ve Yaklaşımları, 2014:**

Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi ve Yaşama Dair Vakıf tarafından yürütülen, Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından finanse edilen “Türkiye’de Sivil Toplumun Gelişimi ve Sivil Toplum Kamu İşbirliğinin Güçlendirilmesi Projesi” kapsamında YADA tarafından gerçekleştirilen araştırmada Türkiye temsiliyetine sahip bir örneklem dahilinde 12 şehirde, 4015 anket gerçekleştirildi.

• **Türkiye’de STK’ların Halkla İlişkiler Deneyimi: Algı, Yaklaşım ve Uygulamalar, 2014:**

Doç. Dr. Seçil Deren Van Het Hof ve Mehmet Ali Çalışkan tarafından gerçekleştirilen TÜBİTAK 1001 Araştırma Projeleri Programı destekli, 112K141 proje kodlu araştırmada 60 STK ile derinlemesine mülakat, 60 STK odaklı ve genel olarak STK’lar üzerine haber medyası taramaları gerçekleştirildi.

• **Türkiye’de Gönüllü Kuruluşların Sivil Topografyası, 2012:**

Prof. Dr. Mesut Yeğen, Prof. Dr. Fuat Keyman ve Dr. Uğraş Ulaş Tol’un proje ekibini oluşturduğu TÜBİTAK 1001 Araştırma Projeleri Programı tarafından desteklenen 110K142 proje kodlu araştırmada 14 ilde 600 aktif STK ile yüz yüze görüşme, her 4 tematik kategoride 150 anket, STK yöneticileri ile 236 FCM çalışması ve 12 gönüllü kuruluşun vaka analizi gerçekleştirildi.

• **Türkiye’de Gönüllü Kuruluşlarda Sivil Toplum Kültürü, 2010:**

Doç. Dr. Mesut Yeğen, Prof. Dr. Fuat Keyman, Uğraş Ulaş Tol ve Mehmet Ali Çalışkan’ın proje ekibini oluşturduğu TÜBİTAK 1001 Araştırma Projeleri Programı tarafından desteklenen 107K219 proje kodlu araştırmada Türkiye temsiliyetine sahip bir örneklem dâhilinde 26 ilde STK yöneticileri ile 2500 derinlemesine mülakat gerçekleştirildi.

İÇİNDEKİLER

1. SİVİL TOPLUM VE STK ALGISI, 10

- 1.1. Kamu Yöneticileri ve Toplum Gözünde STK'ların İtibarı, 30
- 1.2. Kamu Yöneticilerinin ve Toplumun STK'lara Yönelik Performans ve Etki Değerlendirmeleri, 41
- 1.3. Kamu Yöneticilerinin STK'lara Yaklaşımında Değişimler: 2013-2015 Yılları Karşılaştırması, 50
- 1.4. STK Yöneticileri Gözünde STK'ların İtibar Dinamikleri, 56
- 1.5. STK Yöneticilerinin STK'ların Etkisine Yönelik Değerlendirmeleri, 59

2. KAMU-TOPLUM-STK İLETİŞİMİ, 66

3. STK'LARDAN BEKLENTİLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ, 84

4. TARTIŞMA BAŞLIKLARI, 92

Grafikler

- Grafik 1. Kamu Yöneticilerinde STK Denince İlk Akla Gelenler, 12
- Grafik 2. Toplumda STK Denince İlk Akla Gelenler, 13
- Grafik 3. Kamu Yöneticilerine Göre STK'ların En Olumlu Özellikleri, 15
- Grafik 4. Kamu Yöneticilerinde İlk Akla Gelen STK'ların Türleri, 17
- Grafik 5. Toplumda İlk Akla Gelen STK'ların Türleri, 18
- Grafik 6. Kamu Yöneticilerinin Gözünde En Beğenilen STK'ların Tematik Kategorileri, 19
- Grafik 7. Kamu Yöneticilerinin En Beğendikleri STK'ları Beğenme Nedenleri, 20
- Grafik 8. Kamu Yöneticilerinin En Beğenmedikleri STK'ların Tematik Kategorileri, 21
- Grafik 9. Kamu Yöneticilerinin En Beğenmedikleri STK'ları Beğenmeme Nedenleri, 22
- Grafik 10. Kamu Yöneticilerine Göre STK'ların Olumsuz Özellikleri, 23
- Grafik 11. Toplumun STK'lara Yönelik Eleştirileri, 24
- Grafik 12. STK Temsilcilerine Göre Toplumun STK'lara Bakışı, 26
- Grafik 13. STK Temsilcilerine Göre Toplumun STK'lara Yönelik Olumsuz Değerlendirmelerinin Kaynağı, 27
- Grafik 14. STK Temsilcilerine Göre Toplumun STK'lara Yönelik Olumsuz Değerlendirmeleri, 28
- Grafik 15. STK Temsilcilerine Göre Toplumun STK'lara Yönelik Olumlu Değerlendirmeleri, 29
- Grafik 16. Kamu Yöneticileri, Toplum ve STK'ların Gözünde STK'ların İtibarı, 30
- Grafik 17. Kamu Yöneticilerinin STK İtibar Puanlaması, 31
- Grafik 18. Kamu Yöneticilerinin Gözünde STK İtibarını Etkileyen Faktörler, 32
- Grafik 19. Kamu Yöneticilerinin STK İtibarını Etkileyen Faktörleri Değerlendirme Şekli, 34
- Grafik 20. Toplumun STK İtibarını Etkileyen Faktörleri Değerlendirme Şekli, 37
- Grafik 21. Kamu Yöneticilerine Göre Kendilerinin ve Toplumun Genelinin STK İtibar Puanları, 38
- Grafik 22. Topluma Göre Kendilerinin ve Toplumun Genelinin STK İtibar Puanları, 38
- Grafik 23. Toplumda STK'lara Üyelik Durumuna Göre İtibar Puanları, 39
- Grafik 24. STK'larda Kendi Kuruluşlarının ve Diğer Kuruluşların İtibar Puanları, 40
- Grafik 25. Kamu Yöneticilerinin STK Performansı Değerlendirmeleri, 41
- Grafik 26. Toplumun STK Performansı Değerlendirmeleri, 42
- Grafik 27. Kamu Yöneticilerinin STK'ların Etkisine Verdikleri Puanlar, 44
- Grafik 28. Toplumun STK'ların Etkisine Yönelik Değerlendirmeleri, 44
- Grafik 29. Kamu Yöneticilerinin STK'lara Verdiği Topluma Etki Notunun Nedenleri, 45
- Grafik 30. Kamu Yöneticilerine Göre STK'ların Demokratikliği, 47
- Grafik 31. Kamu Yöneticilerinin STK'ların Geleceği Hakkındaki Görüşleri, 49
- Grafik 32. Kamu Yöneticilerinde Yıllara Göre STK İtibar Puanları, 50
- Grafik 33. Yıllara Göre Kamu Yöneticilerinin Kendi Verdikleri ve Topluma Atfettikleri İtibar Puanları., 52
- Grafik 34. Kamu Yöneticilerinin Gözünde Son İki Yılda Kamu-STK İlişkileri, 53
- Grafik 35. Kamu Yöneticilerinin Gözünde Yıllara Göre STK Performansları, 54
- Grafik 36. Kamu Yöneticilerinin Gözünde Yıllara Göre STK'ların Etki Puanları, 55
- Grafik 37. Gönüllü Kuruluş Temsilcilerinde Sivil Toplum İtibarı Nedensellik Haritası, 58
- Grafik 38. STK Yöneticilerinde Sivil Toplum Etki Gücü Nedensellik Haritası, 62
- Grafik 39. STK Temsilcilerine Göre Halkla İlişkilerin STK'lara Katkıları, 66

- Grafik 40. STK Temsilcilerine Göre Kurumlarının Paydaşlarla İletişim Performansı, 67
- Grafik 41. Kamu Politikalarını Etkilemek İsteyen STK'ların Kamu Kuruluşları ile İletişimleri, 67
- Grafik 42. STK'nın Kamuoyu ile İletişim Performansı ve Toplum Tanınırlığı Arasındaki Mesafe, 68
- Grafik 43. STK'nın Kamuoyuyla İletişim Performansı ve Toplumdaki Tanınırlık İlişkisi, 69
- Grafik 44. STK Temsilcileri Tarafından Halkla İlişkiler ve İletişim Alanında En Başarılı Bulunan STK'lar (Tematik Kategori), 69
- Grafik 45. Kamu Yöneticilerinin STK'larla Kamu Arasındaki İletişime Verdikleri Puan, 72
- Grafik 46. Kamu Yöneticilerine Göre Kamu-STK İlişkisinde İletişim Eksikliğinin Sorumluları, 72
- Grafik 47. Kamu Yöneticilerinin STK İtibar Puanları ve İletişim Puanları, 73
- Grafik 48. Kamu Kuruluşlarının STK'ları Muhatap Kabul Etme Durumu, 74
- Grafik 49. Kamu Yöneticilerinin STK'ları Muhatap Kabul Etmeme Nedenleri, 75
- Grafik 50. Kamu Yöneticilerine Göre STK'larla İlgili Mevzuatın Yeterlilik Durumu, 76
- Grafik 51. Kamu Yöneticilerine Göre STK'ların Kamuya Yönelik İtibar Puanlarının Nedenleri, 77
- Grafik 52. Toplum Göre STK-Vatandaş İlişkisinde İletişim Eksikliğinin Kaynağı, 78
- Grafik 53. Toplumun Kamu-STK İletişimine Yönelik Değerlendirmeleri_1, 79
- Grafik 54. Toplumun Kamu-STK İletişimine Yönelik Değerlendirmeleri_2, 79
- Grafik 55. Toplumun Kamu-STK İletişimine Yönelik Değerlendirmeleri_3, 80
- Grafik 56. Toplumun Kamu-STK İletişimine Yönelik Değerlendirmeleri_4, 80
- Grafik 57. Kamu Yöneticilerine Göre İşbirliğinin Güçlendirilmesi İçin Gerekenler, 84
- Grafik 58. Kamu Yöneticilerinin STK'lardan Beklentileri, 86
- Grafik 59. Toplumun STK'lardan Beklentileri (Tematik), 87
- Grafik 60. Toplumun STK'lardan Çözüm Beklediği Alanlar, 88

Tablolar

- Tablo 1. STK'ların Toplumda Çağrıştırdığı Üç Kavram, 14
- Tablo 2. Kamu Yöneticilerinde STK'lara İlişkin Bazı İfadelere Katılım, 16
- Tablo 3. Toplumda STK'lara İlişkin Bazı İfadelere Katılım, 16
- Tablo 4. STK Yöneticilerinin STK'lara Yönelik Eleştirileri, 25
- Tablo 5. Kamu Yöneticilerinin Gözünde STK İtibarını Etkileyen Olumlu Faktörler, 33
- Tablo 6. Kamu Yöneticilerinin Gözünde STK İtibarını Etkileyen Olumsuz Faktörler, 33
- Tablo 7. Toplum Göre STK İtibarını Olumlu Etkileyen Faktörler, 35
- Tablo 8. Toplum Göre STK İtibarını Olumsuz Etkileyen Faktörler, 36
- Tablo 9. STK Temsilcilerine Göre Sorunlar ve Kavramların Merkezîyet Değeri, 43
- Tablo 10. Yıllara Göre Kamu Yöneticilerinin İtibar Puanları Dağılımları, 51
- Tablo 11. Sivil Toplum İtibarı ile Kurulan Negatif İlişkiler, 57
- Tablo 12. Sivil Toplum İtibarı ile Kurulan Pozitif İlişkiler, 57
- Tablo 13. Sivil Toplumun Etki Gücü ile Kurulan Negatif İlişkiler, 60
- Tablo 14. Sivil Toplumun Etki Gücü ile Kurulan Pozitif İlişkiler, 61
- Tablo 15. Halkla İlişkiler ve İletişim Alanında Başarılı Bulunan STK'ların Başarılı Bulunma Nedenleri, 70
- Tablo 16. Görüşülen STK'ların Sivil Topografya Dağılımına Göre Başarılı Bulunan Sivil Topografya Kategorileri, 71
- Tablo 17. Kamu Yöneticilerinin STK'larla Temas Halinde Olma Durumları ile İletişim ve İtibar Puanı Karşılaştırması, 76

1. SİVİL TOPLUM VE STK ALGISI

1. SİVİL TOPLUM VE STK ALGISI

STK'lara yönelik yaklaşımları anlamak açısından, bu bölüme sivil toplum faaliyetlerine genel olarak nasıl bakıldığı, sivil toplum kavramından ne anlaşıldığı, sivil toplumun makbul ve makbul olmayan yönlerinin neler olarak görüldüğü gibi konularla başlayacağız. STK'ların yapıp ettiklerinin değerlendirilmesine geçmeden önce, bundan bağımsız olarak sivil toplum nosyonuna yüklenen anlamları görmenin anlamlı olacağını düşünüyoruz.

Bu amaçla, öncelikle Kamu yöneticilerini hedeflemiş olan araştırmada sivil toplum kuruluşlarının nasıl algılandığından bahsedilebilir. Yapılan derinlemesine görüşmelerde, sivil toplum kuruluşları denince akıllarına ilk nelerin geldiği sorusuna Kamu yöneticilerinin verdiği yanıtlarda öne çıkan söylem öbekleri şu şekilde sıralanıyor:

“Örgütlü halkın, örgütlü olarak taleplerini devlete iletmesini arzuladığı ara kurumlar.”

“Üçüncü güç. Kamunun Yapamadığı, özeline üstlenemediği konuları ortaya çıkartan kurumlar.”

“İnsanların kendi ihtiyaçları ya da idealleri için bir araya gelerek **tutum geliştirmeleri, fikir geliştirmeleri.**”

Bir ihtiyaç halinde insanların bir konu hakkında birleşerek **güç ve söylem birliği** yaptığı kuruluşlar olarak, devlet dışı.”

Bireylerin **devletten bağımsız** olarak örgütlenip bir araya geldiği ortak menfaatleri için çalıştıkları, organize olduğu birlikler.”

“**Toplumun gücünü** gösteren kurumlar.”

“Tamamen halkın kendisinde oluşan, **bağımsız, tarafsız ve özgür** bir topluluk.”

Bu ifadelerle bakıldığında, STK'ların Kamu yöneticileri nezdinde makbul ve meşru oluşumlar olarak öne çıktığı anlaşılmaktadır. Kamu yöneticileri sivil toplumun üçüncü gücü oluşturduğunu, STK'ların toplumun gücünü gösteren kurumlar olduğunu ve örgütlü halk ile devlet arasında bir köprü görevi gördüğünü vurgulamışlardır.

Yine Kamu yöneticilerinin sivil toplum algısında, STK'ların kararlara ve çalışmalara katılımı olgusu da önemli bir yer edinmektedir. Görüşülen Kamu yöneticilerinin STK'ları, hem “destek” hem de “sorgulama”, “eleştiri/özeleştir” ve “denge” işlevleri ile ilişkilendirdikleri görülmektedir:

“**Sivil Meclis** olarak görüyoruz artık. Halktaki fikirleri derleyip, toparlayıp üst kademelere ulaştıran bir sivil meclistir. Tamamen sivil inisiyatif tarafından oluşturulmuş, yönetimi de ağı da, finansmanı da

çalışma alanı da **Kamuya destek yol gösterici amacıyla** olan, yönetimdekilere katkı verme ve taleplerini dile getirme anlamındaki kurumları görüyorum.”

“Devlet eliyle yapılan hizmetler içerisinde bir de halk var. Bu hizmetleri yaparken, en iyisinin olması için, halkı da temsil edecek **sivil olarak bakıp optimum öneriyi hem Kamu hem sivil adına dengelemeye çalışacak** bir katkı olarak düşündüğüm oluşum.”

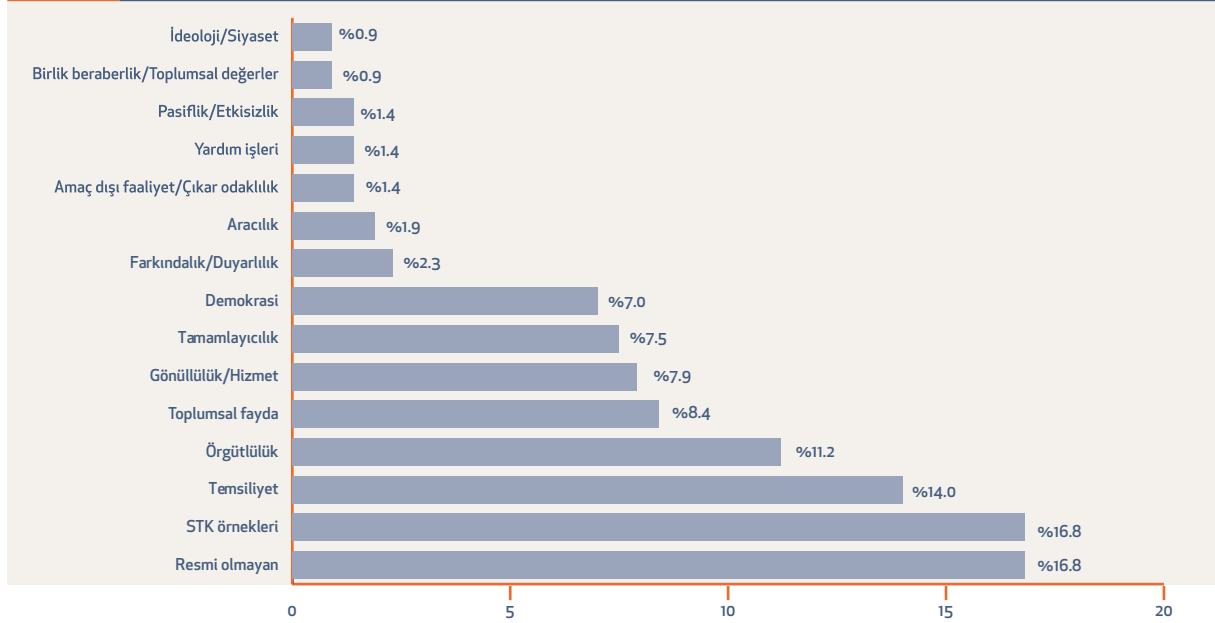
“Öncelikle hükümetten bağımsız hatta devletten de bağımsız, **devleti dışarıdan görebilen, devleti, hükümeti sorgulayabilen, eleştirebilen**, olumlu katkı sağlayabilen **yerine göre yıkıcı ve olumsuz da eleştirebilen** herhangi bir menfaat kaygısı gütmeyen, **eleştirileriyle dışarıdan destek** sağlayan kuruluşlardır.”

“Eleştirilmezse çok sıkıcı olur. STK’ların varlığı senin zinde kalmanı, daha dikkatli olmanı, hatta yapmamamı, yapıyorsan hatalarını görmeni sağlar. Bu **demokrasi kültürü** ile ilgilidir.”

Bu alıntılar, Kamu yöneticilerinin müspet bir sivil toplum kavramsallaştırmasına sahip olduklarını ve sivil toplumun rolüne de olumlu atıflar yaptıklarını göstermektedir. Bir başka deyişle günümüzde sivil topluma ya da STK'lara ilişkin olarak “ne gerek var” ya da “olmazlarsa da olur” gibi bir anlayışa rastlamak zordur. Aynı şekilde karar süreçlerinde hesaba katılmaları gerektiği konusunda da büyük bir uzlaşma vardır. Bu yargılar STK’ların olumlu özelliklerini sorguladığımız sorunun yanıtlarına da yansımıştır.

Kamu yöneticilerine yöneltilen STK denince akla ilk gelen kavramların neler olduğu sorusuna verilen yanıtlar kategorileştirilerek incelendiğinde aşağıdaki grafik elde edilmiştir. Kamu kuruluşu yöneticilerine STK denince akla ilk gelen kavramlar sorulduğunda Kamu dışı olmak/resmi olmamak (%16,8), devlet nezdinde belirli grupların çıkarlarını temsil etmek (%14,0) ve belirli bir konu etrafında örgütlenmek/bir araya gelmek (%11,2) en çok vurgulanan noktalar olmuştur. Bununla birlikte Kamu yöneticilerinin önemli bir kısmı (%16,8) bu soruyu STK’lardan örnekler vererek yanıtlamıştır.

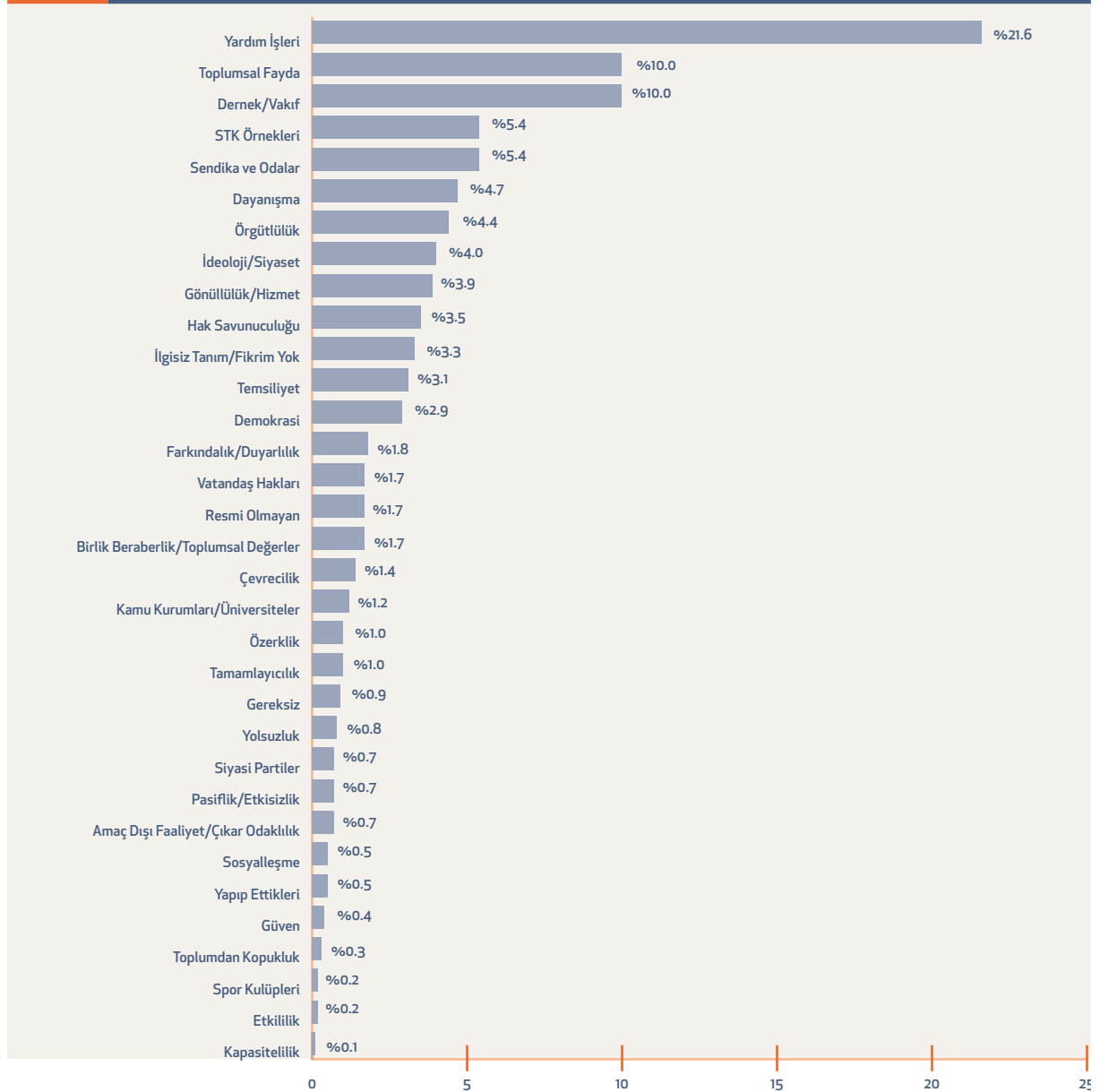
Kamu yöneticileri STK denince önce kelime anlamından yola çıkarak “resmi olmayan” kavramına işaret etmişlerdir. Bunun yanında bir dizi STK ismi ifade edenler de olmuştur. Bu iki düz anlamı bir yana bırakırsak, temsiliyet, örgütlülük, toplumsal fayda, gönüllülük, devletin rollerini tamamlayıcı hizmetlerde bulunma, demokrasi gibi oldukça olumlu kavramlar sıralanmaktadır. Kamu yöneticilerinde “sivil toplum” gibi “STK” nosyonu da oldukça yer etmiş ve oturmuş görünmektedir.

GRAFİK 1 KAMU YÖNETİCİLERİNDE STK DENİNCE İLK AKLA GELENLER

Bu bulgular, Kamu yöneticilerinin STK nosyonuna uzak olduğu hipotezini yanlışlamıştır. Sivil toplum alanında benzer bir hipotez, toplum için de varsayılr. Toplumun STK nosyonuna uzak ve yabancı olduğu öne sürülür. Bu durum, ilk bölümde gördüğümüz düşük katılım düzeyiyle de ilişkilendirilir. Bu hipotezi sınmak üzere STK denince akla ilk neler geliyor sorusu topluma da yöneltilmiştir.

Topluma STK denince ilk akla gelenler sorulduğunda yardım işleri (%21,6) öne çıkmakta, yardım işlerini yine bu kavramla alakalı olarak düşünülebilecek toplumsal fayda (%10,0) takip etmektedir. Veriler, STK kavramının toplumda da müspet bir kavram olarak yer ettiğini göstermektedir. Ancak toplumda STK faaliyetlerinin henüz ağırlıklı olarak hayırseverlik ve yardım faaliyetleri olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır.

GRAFİK 2 TOPLUMDA STK DENİNCE İLK AKLA GELENLER

Toplumun STK algısı benzer bir soru ile daha sorgulanmıştır. Görüşülen kişilerden STK'ların çağrıştırdığı üç kavramı ifade etmeleri istenmiştir. Bu kavramlara bakıldığında aşağıdaki gibi bir tablo ortaya çıkmaktadır.

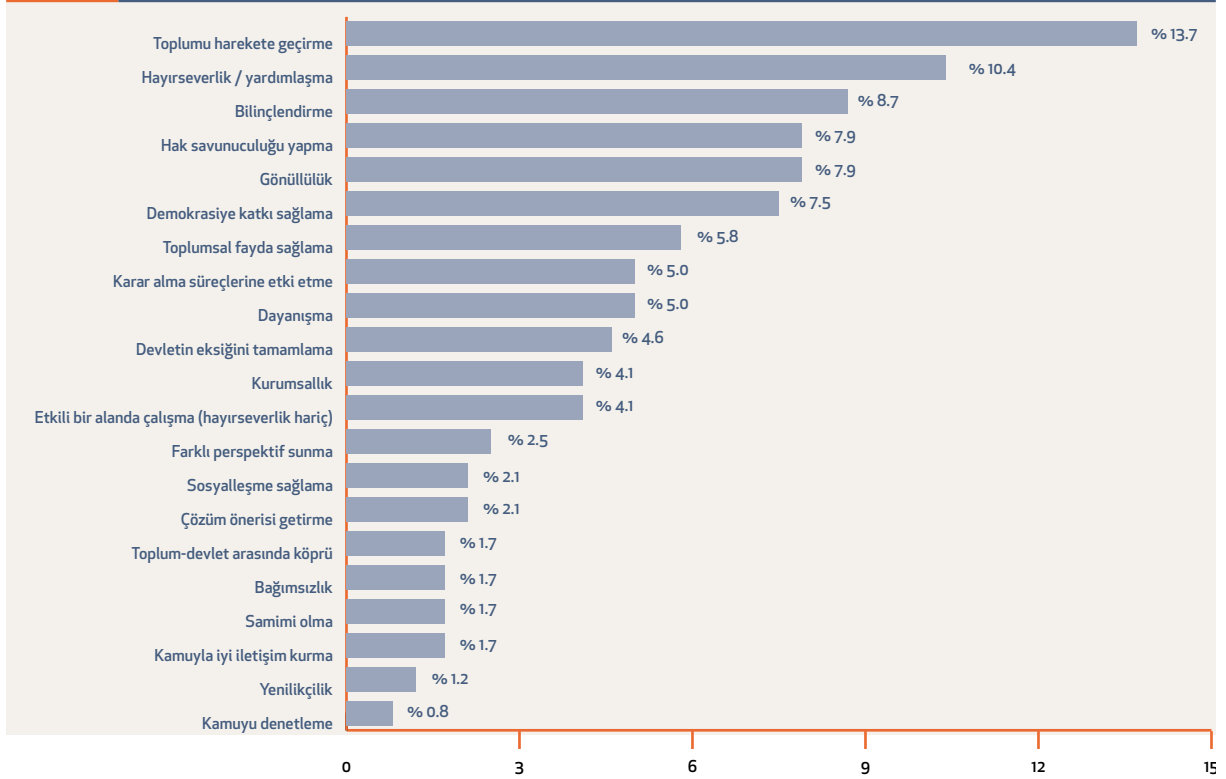
TABLO 1. STK'LARIN TOPLUMDA ÇAĞRIŞTIRDIĞI ÜÇ KAVRAM

ALGI	STK SAYISI
YARDIM/HAYIRSEVERLİK	62,6%
TOPLUMSAL FAYDA	35,3%
MESLEKİ DAYANIŞMA	34,9%
SİYASET/POLİTİKA	32,4%
SOSYALLEŞME	29,0%
GÖSTERİ VE YÜRÜYÜŞ	20,2%
DEMOKRASİ	15,4%
TİCARİ İŞLER	8,8%
HÜKÜMET KARŞITLIĞI	8,2%
TOPLUMSAL HUZURU BOZMA	8,0%
HÜKÜMET TARAFTARLIĞI	6,2%
YOLSUZLUK/USULSÜZLÜK	5,4%
REKABET	4,4%
DIŞ GÜÇLER	2,9%
AVRUPA BİRLİĞİ	2,9%

Tablodan da görüleceği üzere yardım/hayırseverlik, toplumun %63'ü için STK'ların çağrıştırdığı üç kavramdan biridir. Benzer şekilde "toplumsal fayda" kavramı da bir önceki soruda olduğu gibi öne çıkan kavramlar arasında yer almıştır. Ancak ilk çağrışımından sonra takip eden ikinci ve üçüncü kavramları da sordüğümüz bu soruda, başka soruların yanıtlarında daha net görülen bazı eleştirilerin de kendini gösterdiği gözlemlenmiştir. STK'ların çağrıştırdığı kavramlar arasında %32,4 ile siyaset/politika ve %20,2 ile gösteri/yürüyüş ifadelerinin öne çıkması, %8,8 gibi bir oranda da ticari işler yanıtının gelmesi toplumun sivil toplum algısında çekinceler bulunduğu ilk işaretlerini vermiştir.

STK'lara ve sivil topluma yüklenen anlamların, bu nosyonların çağrıştırdığı kavramların genellikle olumlu olduğunu gördük. STK denince akla ilk hangi STK'nın geldiği sorusu ile de bu kavramların hangi kaynaklardan beslendiği sorgulanmak istenmiştir. Bu konudaki yanıtlar hayli çeşitli olmuştur. Yanıtlarda öne çıkan STK'lar olmakla birlikte, söz konusu çeşitlilik tek tek STK'lar üzerinden konuşmayı zorlaştırmaktadır. Bu yüzden yanıtlar, STK'ların özelliklerinin kümelenmesiyle analiz edilmiştir.

GRAFİK 3 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARIN EN OLUMLU ÖZELLİKLERİ

Kamu yöneticilerinin gözünde STK'ların en olumlu özellikleri toplumu harekete geçirebilmeleridir (%13,7). Sivil toplum-hayırseverlik yakınsaklığı, hayırseverlik/yardımlaşma şeklinde ifade edilen özelliğin %10,4 ile ikinci olumlu özellik olarak görülmesiyle öne çıkmıştır. STK'ların olumlu özellikleri olarak dile getirilen çok sayıda kavram, Kamu yöneticilerinin pratikteki deneyimlerinden bağımsız olarak, varoluş düzeyinde STK'lara yönelik olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını göstermektedir. Bu durum Kamu yöneticilerinin STK'larla diyalogu yadsıyamayacağı, STK'ları yok sayamayacağı bir dönemden geçildiğinin işareti olarak görülebilir.

Öte yandan bu hesaba katma ve katılım meşruiyetinin sınırlarının çizilmesi süreci halen devam etmektedir. STK'lara yönelik koşulsuz bir kapsayıcılık durumu söz konusu değildir. STK'lara ait bazı ifadelere katılım oranlarına bakıldığında, STK algısı ile verilen cevaplar arasında mesafe olduğu görülmektedir. STK'ların demokratik katılım ve Kamu üzerinde baskı ve eleştiri unsuru olma işlevleri açısından önemi Kamu

yöneticileri tarafından vurgulanmış olmakla birlikte, STK'ların politik olmaması (%63,4) ve iktidarı eleştirmemesi gerektiği (%85,8) de bu ifadelerin yanında yer almıştır.

TABLO 2. KAMU YÖNETİCİLERİNDE STK'LARA İLİŞKİN BAZI İFADELERE KATILIM

	EVET	HAYIR
"STK FAALİYETLERİ DEVLETİN YAPAMADIĞI/YETİŞEMEDİĞİ İŞLERİ YAPMAKLA SINIRLI OLMALIDIR."	13,5%	86,5%
"STK'LARIN POLİTİK OLMALARI, SİYASETLE İLİŞKİLİ OLMALARI DOĞRU DEĞİLDİR."	63,4%	36,6%
"STK'LARIN MİSYONU İKTİDARI ELEŞTİRMEK OLMALIDIR."	14,2%	85,8%
"STK'LAR DEVLETEN TAMAMEN ÖZERK OLMALIDIR."	81,4%	18,6%

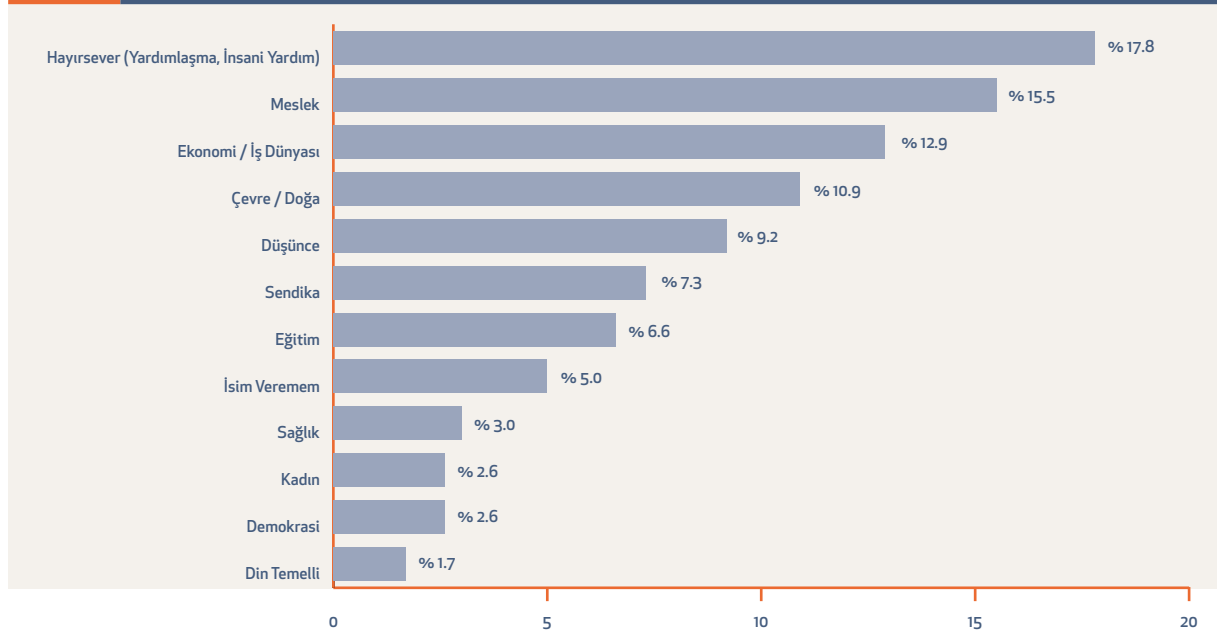
Kamu yöneticilerinin bu değerlendirmelerinin toplumun değerlendirmeleri ile kıyaslanmasında ve STK'ların topluma göre nerede durduklarının görülmesinde fayda vardır. Bu amaçla, toplumda STK'lara ilişkin aynı ifadelere katılım oranları da incelenmiştir.

TABLO 3. TOPLUMDA STK'LARA İLİŞKİN BAZI İFADELERE KATILIM

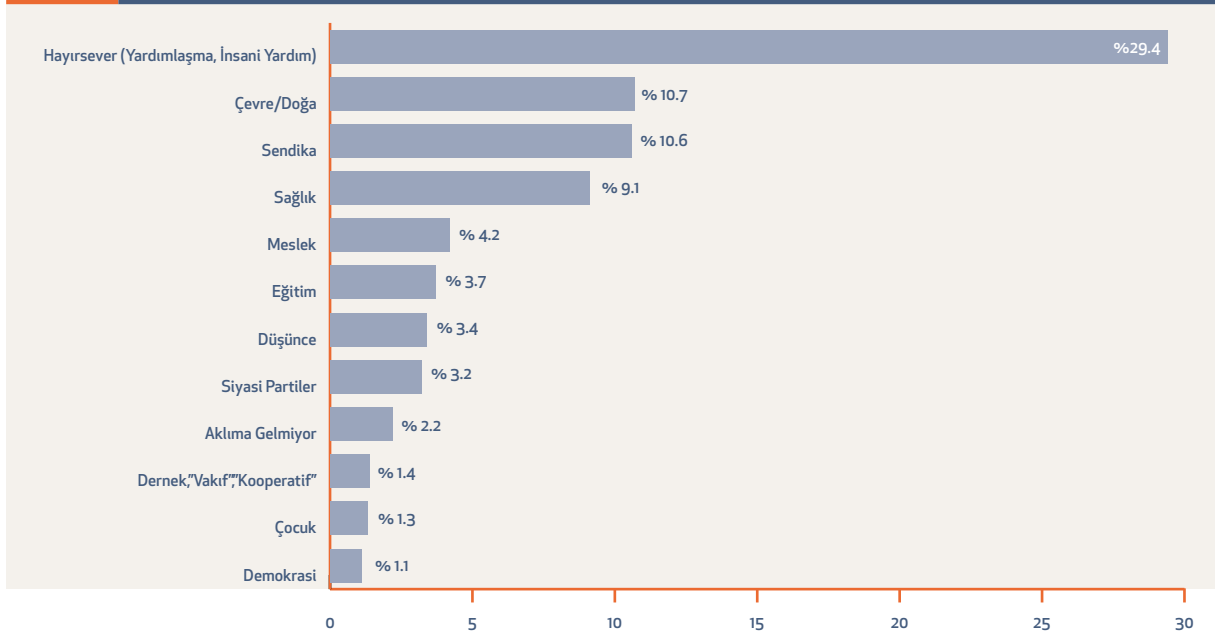
	EVET	KARARSIZ	HAYIR
"STK FAALİYETLERİ DEVLETİN YAPAMADIĞI/YETİŞEMEDİĞİ İŞLERİ YAPMAKLA SINIRLI OLMALIDIR."	%29,7	%20,7	%49,6
"STK'LARIN POLİTİK OLMALARI, SİYASETLE İLİŞKİLİ OLMALARI DOĞRU DEĞİLDİR."	%53,7	%21,6	%24,7
"STK'LARIN MİSYONU İKTİDARI ELEŞTİRMEK OLMALIDIR."	%16,9	%24,8	%58,7
"STK'LAR DEVLETEN TAMAMEN ÖZERK OLMALIDIR."	%52,4	%22,5	%25,1

Tablodaki ifadelere verilen yanıtlar incelendiğinde en çarpıcı farkın özerklik sorusuna verilen yanıta ortaya çıktığı görülmektedir. Kamu yöneticileri arasında STK'ların devletten tamamen özerk olması gerektiği konusunda net bir uzlaşma olduğu söylenebilir. Toplum ise STK'ların devletten tamamen özerk olması gerekliliğine henüz ikna değildir.

GRAFİK 4 KAMU YÖNETİCİLERİNDE İLK AKLA GELEN STK'LARIN TÜRLERİ

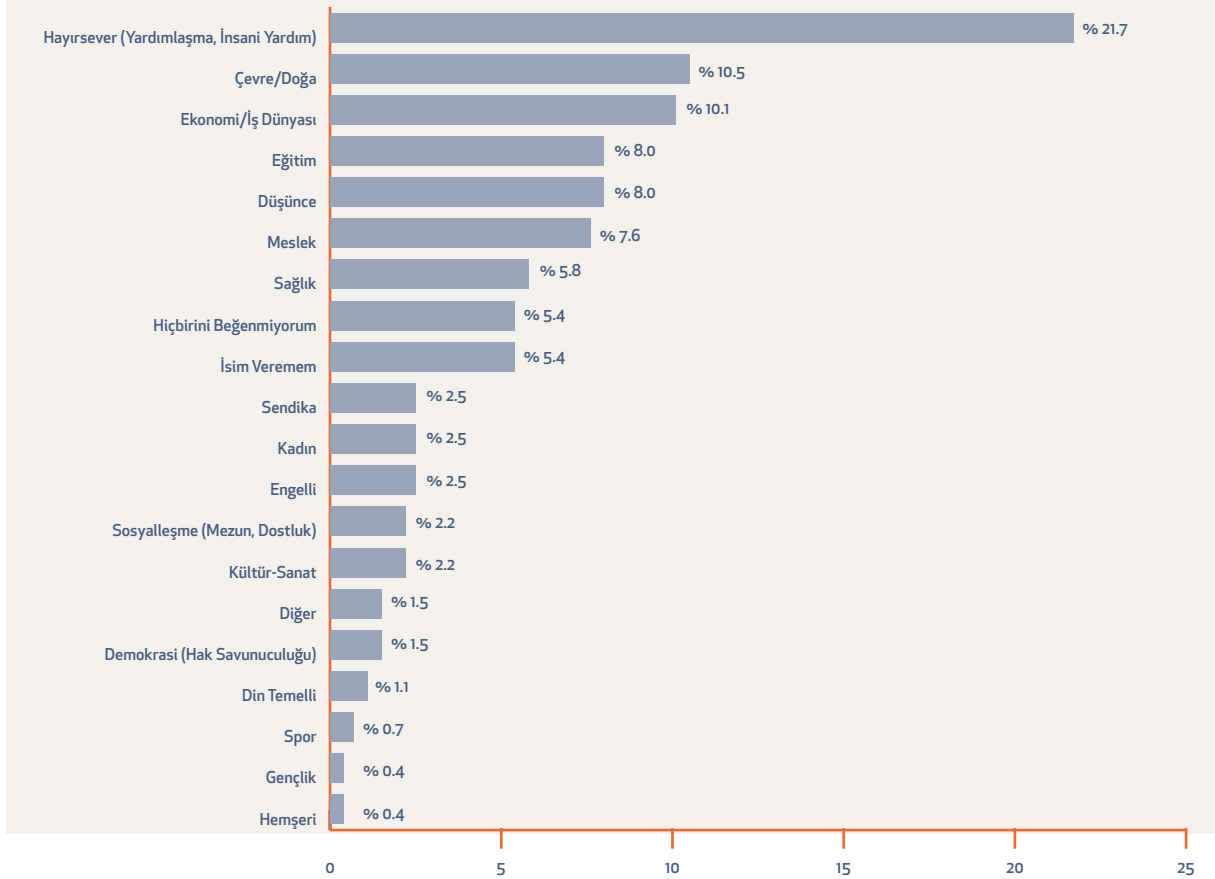
Grafikte görüldüğü üzere görüşülen yöneticilerin akıllarında en çok kalan STK'lar hayırseverlik ve insani yardım alanında faaliyet gösteren STK'lardır (%17,8). Bunu %15,5 ile mesleki STK'lar ve %12,9 ile ekonomi/iş dünyası alanında faaliyet gösteren STK'lar takip etmektedir. Savunuculuk faaliyeti yürüten ve katılımcı demokrasi için önem taşıyan STK'ların ise Kamu yöneticilerinin akıllarına ilk gelen STK'lar arasında çok az yer bulabildiği görülmektedir.

GRAFİK 5 TOPLUMDA İLK AKLA GELEN STK'LARIN TÜRLERİ

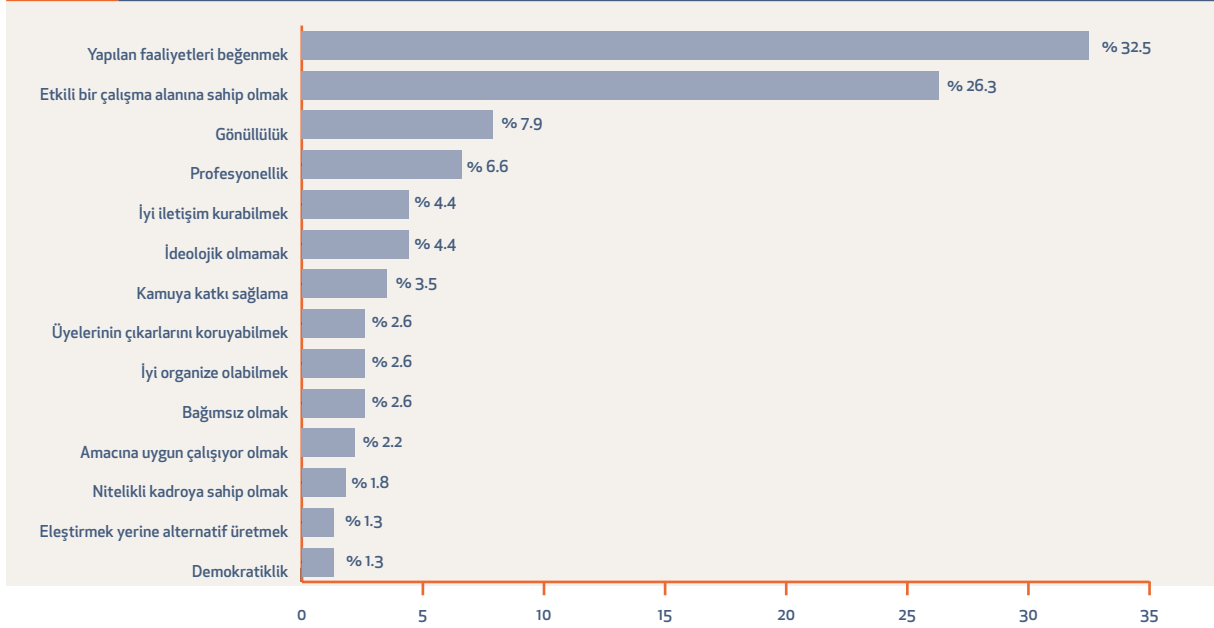
Aynı soru topluma yöneltildiğinde dile getirilen STK isimlerinin türlerine göre sıralanmış hali yukarıdaki grafiği ortaya koymuştur. İki grafiği karşılaştıracak olursak, Kamu yöneticilerindeki STK-hayırseverlik özdeşliğinin toplum nezdinde de kurulduğunu söyleyebiliriz. Devamında ise Kamu yöneticileri meslek ve iş dünyasından STK'ları hatırlarken, toplumda öne çıkan STK'lar %10,7 ile çevre/doğa alanında çalışan STK'lar olmuştur.

Kamu yöneticilerine ilk akıllarına gelen STK'ların yanı sıra en beğendikleri STK'lar da sorulmuş ve tematik kategorilerine göre gruplanarak aşağıdaki grafikte sunulmuştur. Buna göre katılımcıların en çok beğendikleri STK'ların hayırsever STK kategorisinde yer aldığı gözlemlenmiştir. Diğer yandan çevre/doğa, ekonomi, eğitim ve düşünce alanlarındaki STK'lar hayırsever faaliyetler yürüten STK'ları takip eden diğer en beğenilen STK'lardır. Sendikaların ve meslek örgütlerinin akla gelen STK'lar arasında daha önde yer almasına karşın beğeni açısından düşük oranlarda belirtilmesi de dikkat çekici bir bulgudur. Diğer yandan katılımcıların yaklaşık %6'sı ise hiçbir STK'yı beğenmediğini belirtmiştir.

GRAFİK 6 KAMU YÖNETİCİLERİNİN GÖZÜNDE EN BEĞENİLEN STK'LARIN TEMATİK KATEGORİLERİ

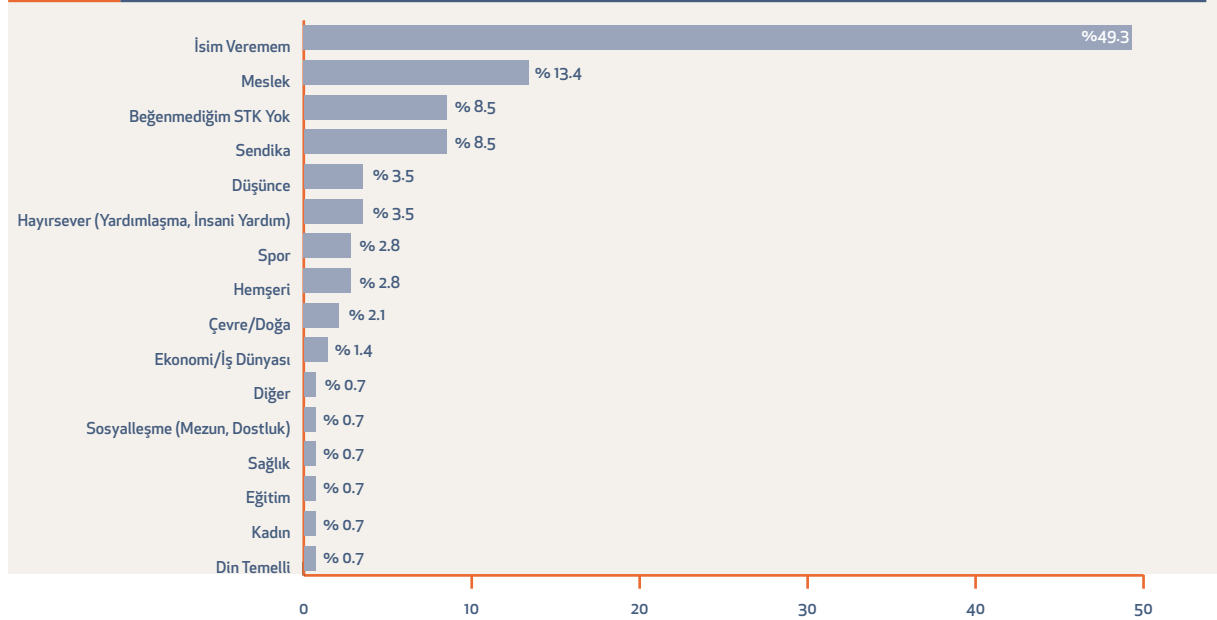

En beğenilen STK'ların beğenilme nedenlerine bakıldığında bu nedenlerin başında aşağıdaki grafikte de görülebileceği gibi STK'ların yaptıkları işler gelmektedir. Neredeyse her üç katılımcıdan biri en beğendiği STK'yı beğenme nedeni olarak "yapılan faaliyetleri beğenmek" ifadesini kullanmıştır. Diğer yandan STK'ların etkili bir çalışma alanına sahip olması, gönüllülük esasıyla işlemesi, profesyonel olması ve dış dünyayla iyi iletişim kurabilmesi diğer beğenilme nedenlerinden bazılarıdır.

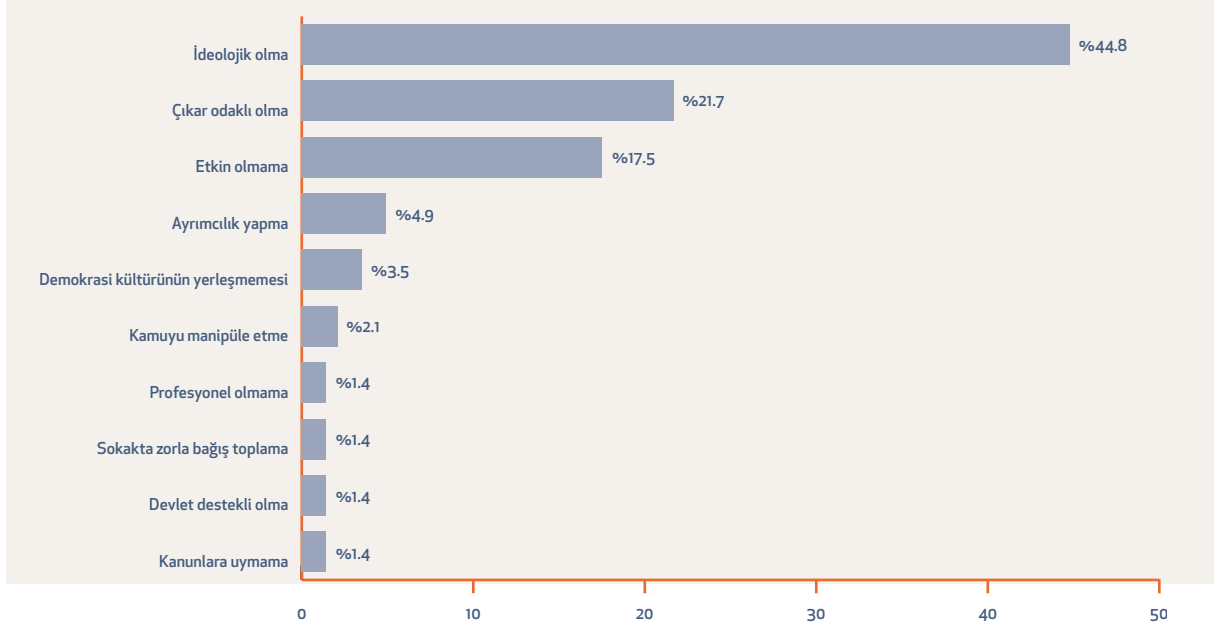
GRAFİK 7 KAMU YÖNETİCİLERİNİN EN BEĞENDİKLERİ STK'LARI BEĞENME NEDENLERİ

Kamu yöneticilerinin en beğenmedikleri STK'ların tematik kategorilere göre dağılımı aşağıda görülebilir. Grafikten de anlaşıldığı gibi Kamu yöneticilerinin neredeyse yarısı beğenilmeyen STK'lara ilişkin bir yanıt vermemiştir. İsim olarak verilen STK'lar kategorilere ayrıldığında ise ilk sırayı meslek kuruluşları almaktadır. Meslek kuruluşlarını düşük oranda da olsa sendikalar takip etmektedir. Katılımcıların yaklaşık %9'u beğenmedikleri bir STK olmadığını belirtmiştir. Bu durum, isim vermeme davranışıyla eşdeğer bir davranış olarak değerlendirilebilir.

GRAFİK 8 KAMU YÖNETİCİLERİNİN EN BEĞENMEDİKLERİ STK'LARIN TEMATİK KATEGORİLERİ

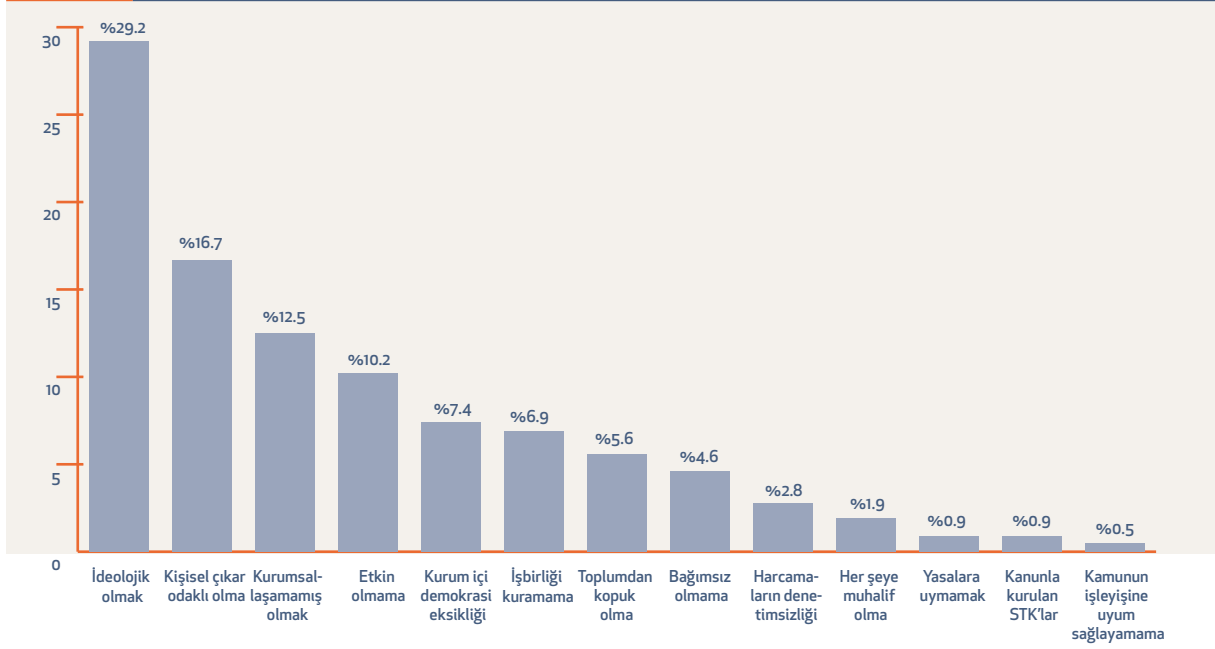
STK ismi belirten veya belirtmeyen tüm Kamu yöneticilerine en beğenmedikleri STK'yı neden beğenmedikleri sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların neredeyse yarısı en beğenmediği STK'yı ideolojik olduğu için beğenmemektedir. Bununla beraber STK'nın çıkar odaklı olması - belli bir kişi ya da grubun maddi ve manevi çıkarlarına yönelik çalışma durumu - ve ayrıca STK'nın etkin olmaması da katılımcıların en beğenmedikleri STK için belirttikleri diğer önemli beğenmeme nedenleridir.

GRAFİK 9 KAMU YÖNETİCİLERİNİN EN BEĞENMEDİKLERİ STK'LARI BEĞENMEME NEDENLERİ

Kamu yöneticileri en beğenmedikleri özelliklerde olduğu gibi, STK'ların en önde gelen olumsuz özellikleri arasında da %29,2 ile "ideolojik olmak" eleştirisini öne çıkarmışlardır. Kamu yöneticileri ile yapılan derinlemesine görüşmelerde de çokça vurgulanmış olan bu eleştiri "sabit fikir etrafında toplanan STK'ların politik ve ideolojik angajmandan uzak durması gerektiği" şeklinde ifade edilmiştir. Kamu yöneticilerine göre STK'lar "bir noktada takılıp kalmakta", "ileriye adım atamamakta", "STK'nın anlamını bilmemekte", "belirli çıkar odaklarına hizmet etmekte" ve "belirli bir siyasi gruba angaje olup iktidarı eleştirmekte"dirler. İdeolojik olmayı %16,7 ile kişisel çıkar odaklı olmak takip etmektedir. Kamu yöneticileri STK çalışmalarında, özellikle fon arayışı sırasında kişisel menfaat gözetmenin sık sık öne çıktığından şikâyet etmektedirler.

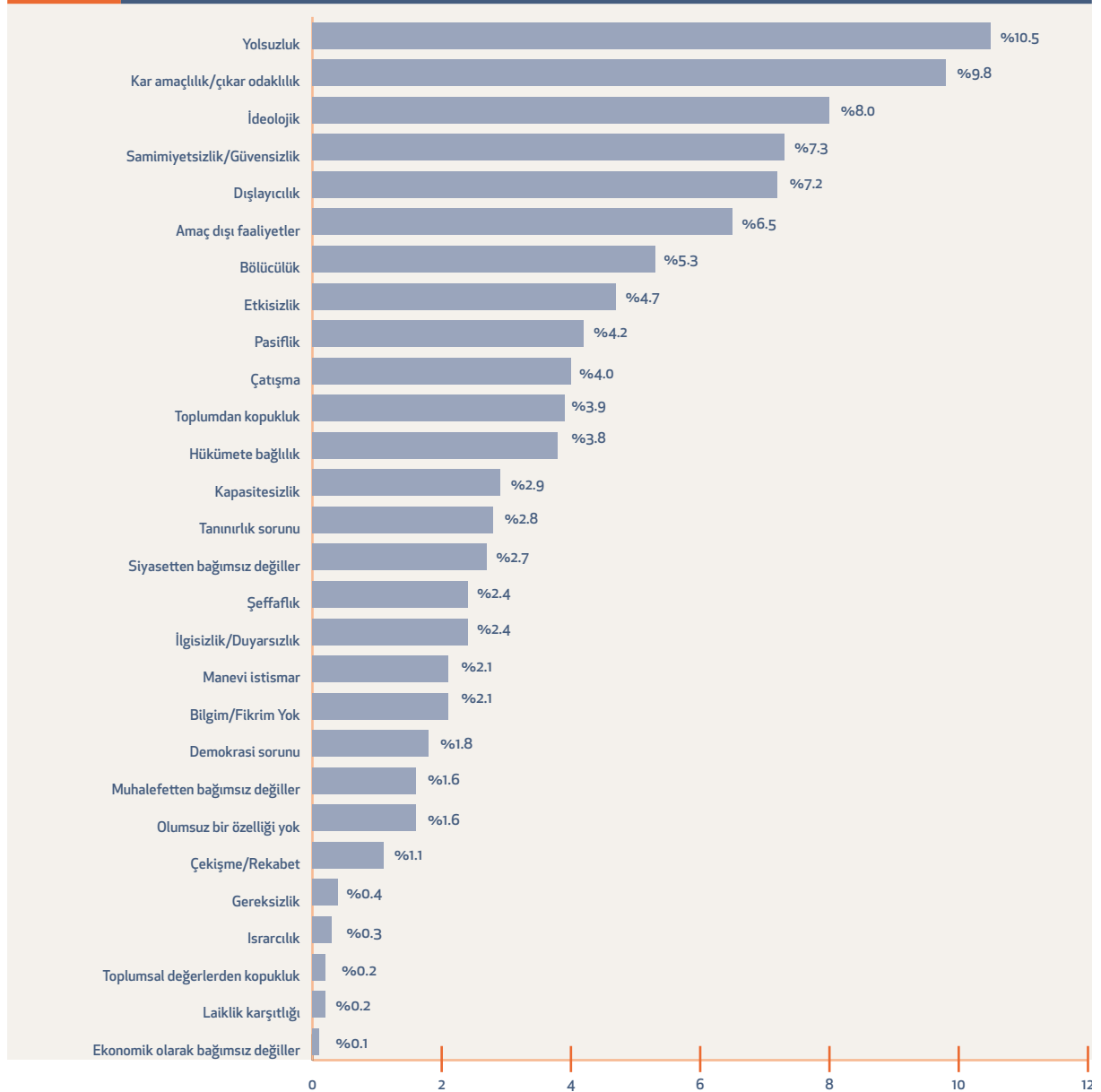
Bu verilerden yola çıkarak yapılacak bir diğer tespit, Kamu yöneticilerinin meslek kuruluşları ve sendikalar hakkında sahip oldukları kanaatlerin STK'lara yönelik olumsuz algıları üzerinde etkili olmasıdır, zira aşağıdaki grafikte birlikte değerlendirildiğinde görüleceği üzere, Kamu yöneticilerinin bu kuruluşları beğenmeme nedenleri ile STK'lara yönelik olumsuz eleştirileri arasında bir özdeşlik söz konusudur.

GRAFİK 10 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARIN OLUMSUZ ÖZELLİKLERİ

Bu verilerden yola çıkarak Kamu yöneticilerinin STK'ların katılımına açık olduğu ama bu katılımın mahiyetinin sınırları ve koşulları bulunduğu çıkarımı yapılabilir. Kamu yöneticilerinin özellikle STK'ların ideolojik olmaması (politik angajmanlarla davranmaması) yönünde güçlü bir beklentilerinin olduğu söylenebilir. Öte yandan bu eleştirilerin sahiplerinin büyük bir kısmı, STK'lardaki politik angajmanların ele alınan sorunun önüne geçtiğini ve STK'nın nesnellliğini zayıflattığını düşünmekte ve STK'ları ele aldıkları konuların sınırlarında kalmaya çağırılmaktadır.

Kamu yöneticileri gibi toplum da STK'lara yönelik çeşitli olumsuz değerlendirmelerde bulunmaktadır.

GRAFİK 11 TOPLUMUN STK'LARA YÖNELİK ELEŞTİRİLERİ

Toplumun STK'lara yönelik eleştirilerine bakıldığında, Kamu yöneticilerinin getirdiği "ideolojik olma" ve "çıkar odaklı olma" eleştirisinin toplum tarafından da paylaşıldığı, ancak toplumun bakış açısında "yolsuzluk" kavramının %10,5 ile STK'lara yönelik olumsuz eleştirilerin başında geldiği görülmüştür. Yanıtlar genel olarak değerlendirildiğinde toplumun STK'lara yönelik güven sorunu olduğu çıkarılabilir. Bu güven sorununu doğuran unsurların başında STK'ların istismar edildiği, kişisel amaçlarla kullanıldığı düşüncesi gelmektedir. İkinci bir öbekte ise aşırı politikleşme eleştirisi yer almaktadır. Kamu yöneticileri gibi toplum da STK'ların amaçlarının ötesine geçerek siyasi partilerden rol çaldığını, siyasi angajmanlarla kendi meselelerine bakışlarını bulandırdıklarını düşünmektedir.

Benzer sorular STK yöneticileri ile yapılan görüşmelerde de konu edilmiştir. STK'lara yönelik eleştiriler bunlardan biridir. STK yöneticileri de STK'ları Kamu yöneticilerine ve topluma benzer olumsuz eleştirilere tabi tutmaktadır.

TABLO 4. STK YÖNETİCİLERİNİN STK'LARA YÖNELİK ELEŞTİRİLERİ

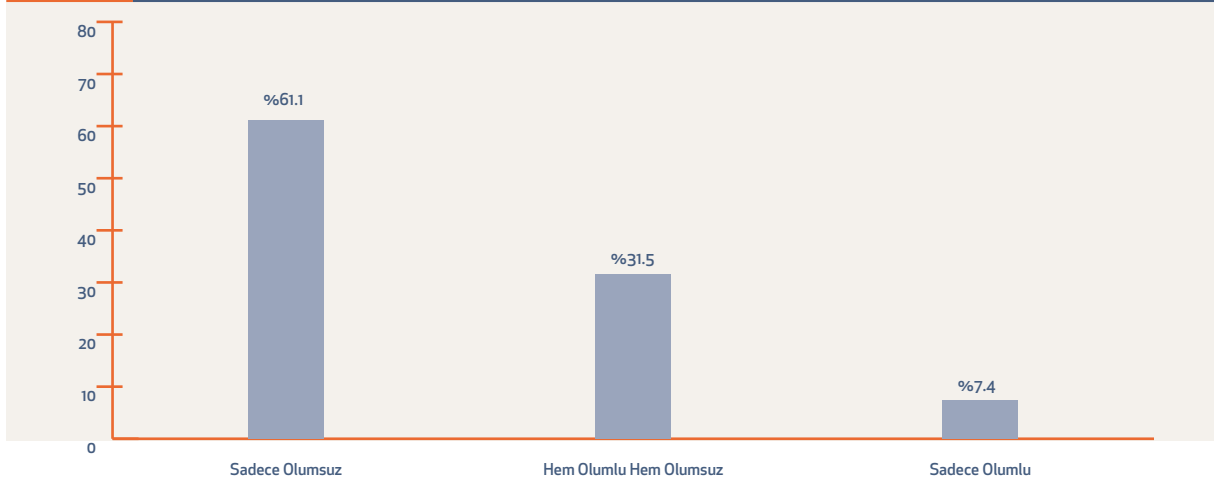
AMAÇ DIŞI FAALİYET	16,7%
STK'LAR ARASI DAYANIŞMA/İŞBİRLİĞİ EKSİKLİĞİ	12,7%
SİYASİLEŞMEK	11,8%
AKTİF OLMAMAK/YETERSİZ ETKİNLİKLER	8,9%
STK BİLİNCİ/SİVİL ANLAYIŞ EKSİKLİKLERİ	7,0%
KURUMSALLAŞMA SORUNLARI	6,5%
ŞEFFAFLIK VE DEMOKRASİ EKSİKLİKLERİ	5,9%
MEVZUAT DIŞI ÇALIŞMAK/YOLSUZLUKLAR	5,8%
TANITIM EKSİKLİKLERİ	5,1%
HALKTAN KOPUK OLMAK/KİTLELERE ULAŞAMAMAK	3,8%
MADDİ SORUNLAR/ALTYAPI SORUNLARI	3,3%
DÜŞÜK ÜYE SAYISI/ÜYELERİN İLGİSİZLİĞİ	2,3%
DEVLETE BAĞIMLI OLMAK	2,0%
AYRIMCILIK YAPMAK	1,7%
APOLİTİK OLMAK	1,1%
GEREKSİZ DERNEKLER/FAZLA SAYIDA DERNEK	1,0%
FİKRİ YOK/CEVAP YOK	1,0%
DİĞER	3,4%

Yukarıdaki tabloya bakıldığında STK'ların diğer STK'lara yönelik en güçlü eleştirisinin %16,7 ile amaç dışı faaliyette bulunmak olduğu görülmektedir. Söylemsel olarak amaç dışı faaliyetler, STK'ların kuruluş amaçları dışındaki toplumsal meselelere gösterdikleri ilgi olarak anlaşılırsa, bu kavramın %11,8 oranındaki siyasileşmek eleştirisi ile birlikte toplum ve Kamu yöneticileri perspektifinde gördüğümüze benzer bir "ideolojik olma" eleştirisine işaret ettiği anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle bu eleştiride tüm toplumsal kesimlerin hemfikir olduğu sonucuna varılabilir. Nitekim Kamu yöneticileriyle yapılan niteliksel görüşmelerde de "STK'ların görev alanına giren konular dışında her şeyle ilgilendiği" yönünde bir amaç dışına çıkma eleştirisi sıkça telaffuz edilmiştir.

STK yöneticilerinin STK dünyasına yönelik önemli bir eleştirisinin de STK'lar arası dayanışma/işbirliği eksikliği olduğu görülmektedir. Bu eleştiri, STK'lar arası diyalogun da Kamu-STK diyalogu kadar önemli bir sorun alanı olduğuna işaret etmektedir.

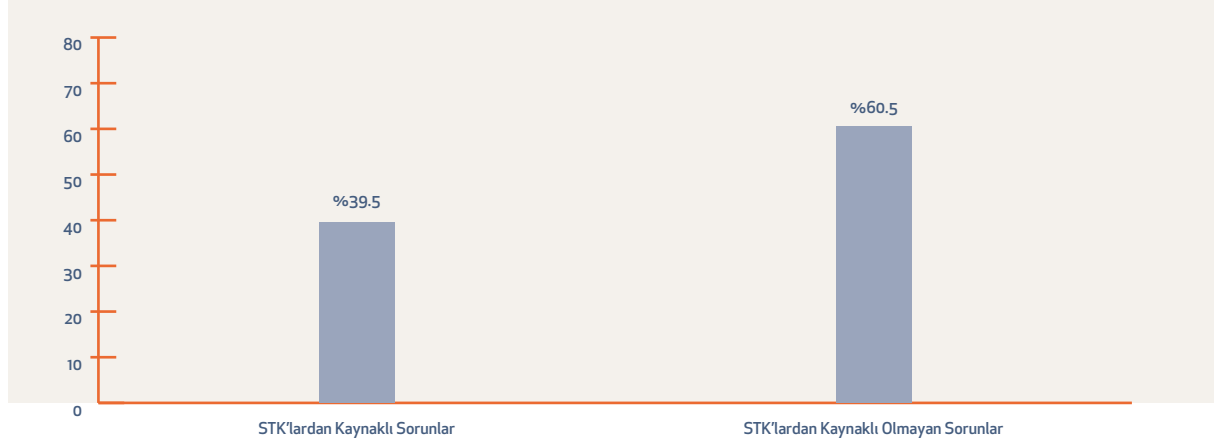
STK'ların toplumsal alandaki konumları ve bu konumun sınırlarına ilişkin son bir husus, STK temsilcilerinin toplumun gözünde STK'ların nasıl algılandığına ilişkin değerlendirmelerinde ortaya çıkmaktadır. STK temsilcileri, toplumun %61,1 gibi önemli bir oranının STK'lar hakkında yalnızca olumsuz değerlendirmelere sahip olduğunu düşünmektedir. Görüldüğü üzere STK yöneticileri toplumun kendilerini beğenmediği ön kabulü ile hareket etmektedir. Oysa hem toplumun hem de Kamu yöneticilerinin STK'lara yönelik eleştirileri bulunsa da, aynı zamanda birçok olumlu yargıya da sahip oldukları, hatta bir nosyon olarak STK'lara bütünüyle olumlu yaklaştıkları yukarıdaki incelemelerde açıkça görülmektedir.

GRAFİK 12 STK TEMSİLCİLERİNE GÖRE TOPLUMUN STK'LARA BAKIŞI

STK temsilcilerine toplumda bulunduğunu varsaydıları bu olumsuz değerlendirmelerin kaynağının ne olabileceği sorusu da yöneltilmiştir. Aşağıda da görüleceği üzere STK temsilcilerinin yarısından fazlası toplumun STK'lardan kaynaklı olmayan sorunlar yüzünden STK'lar hakkında olumsuz değerlendirmelere sahip olduğunu düşünmektedir.

GRAFİK 13 STK TEMSİLCİLERİNE GÖRE TOPLUMUN STK'LARA YÖNELİK OLUMSUZ DEĞERLENDİRMELERİNİN KAYNAĞI

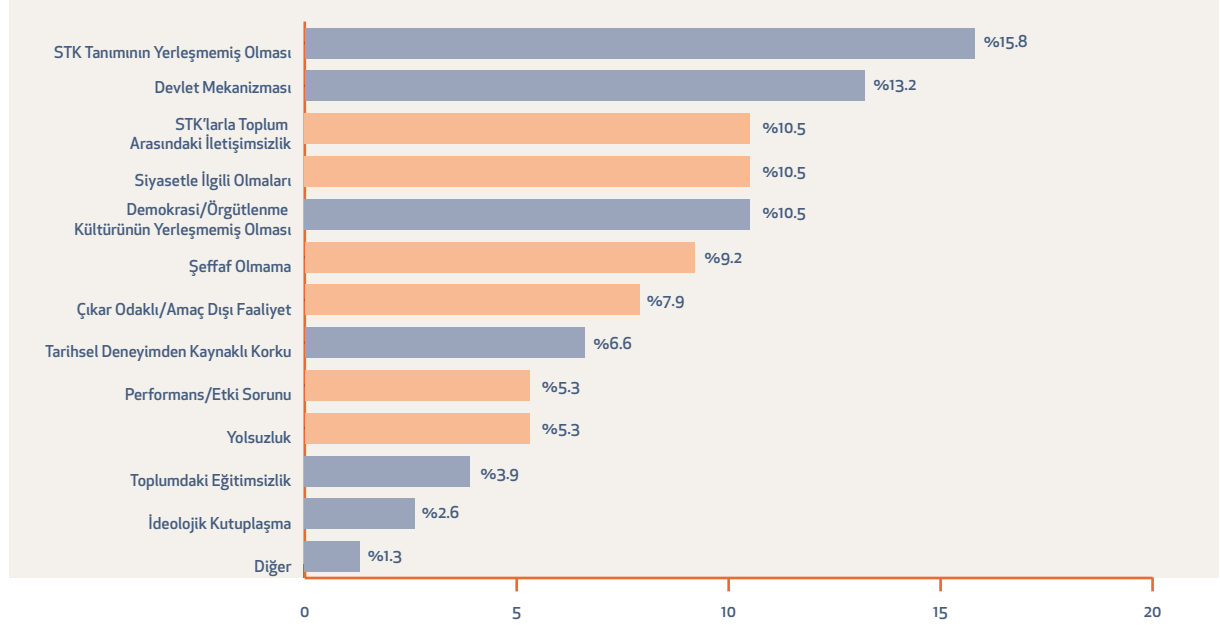

STK temsilcilerine göre toplumun STK'lara yönelik olumsuz değerlendirmelerinde STK'lardan kaynaklanmayan sorunlar ağırlıktadır. STK yöneticilerine göre toplumun STK'lara olumsuz bakışının nedeni, toplumun kendisi ya da dışsal koşullardır. Bunlar arasında STK tanımının toplumda yerleşmemiş olması (%15,8), devlet mekanizması (%13,2), demokrasi/örgütlenme kültürünün yerleşmemiş olması (%10,5), tarihsel deneyimden kaynaklı korku (%6,6), toplumdaki eğitimsizlik (%3,9), ideolojik kutuplaşma (%2,6) ve diğer sorunlar (%1,3) öne çıkarılmıştır.

STK temsilcilerine göre toplumun gözünde STK'lardan kaynaklanan olumsuz değerlendirmelerin başında gelenlerden bir tanesi STK'ların siyasetle ilgili olmalarıdır (%10,5). Bu eleştiri Kamu yöneticilerinde, STK temsilcilerinin STK'lara ilişkin değerlendirmelerinde ve toplumun kendisinde görülen "ideolojik olma" eleştirisiyle örtüşmektedir. Siyasetle ilgili olma değerlendirmesini STK'larla toplum arasındaki iletişimsizlik (%10,5), şeffaf olmama (%9,2), yine Kamu yöneticileri ve toplumda görülen çıkar odaklı olma/amaç dışı faaliyetlerle ilgilenme eleştirisi (%7,9), yolsuzluk (%5,3) ve performans/etki sorunu (%5,3) takip etmektedir. Görüldüğü üzere STK yöneticileri toplumun kendilerini sevmeyişini ve bu durumun STK'lardan ve performanslarından değil ağırlıklı toplumun ve devletin özelliklerinden kaynaklandığını düşünmektedir.

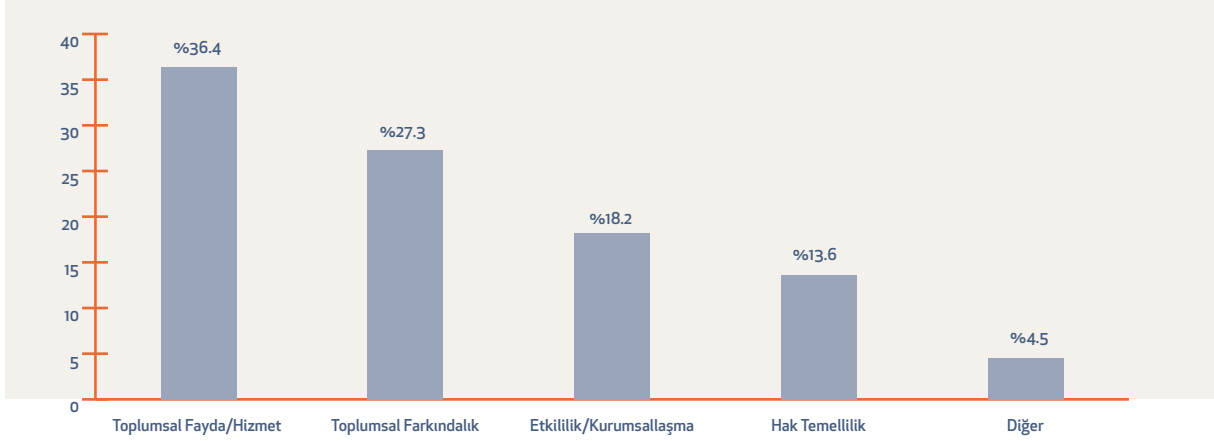
Oysa toplum ve Kamu yöneticileri STK'lara büyük ölçüde olumlu yaklaşmakta, eleştirilerin çoğunluğunu ise STK'ların özelliklerine ve performanslarına yöneltmektedirler.

GRAFİK 14 STK TEMSİLCİLERİNE GÖRE TOPLUMUN STK'LARA YÖNELİK OLUMSUZ DEĞERLENDİRMELERİ

STK temsilcilerine göre toplumun STK'lara yönelik olumlu değerlendirmelerinin içeriği ise aşağıdaki grafikte sunulmuştur. Bu değerlendirmelerin başında %36,4 ile STK'ların toplumsal fayda/hizmet sunan kurumlar olması gelmektedir. Bu özelliği STK'ların toplumsal farkındalık sağlamaları (%27,3), etkili ve kurumsallaşmış olmaları (%18,2) ve hak temelli çalışmalar yapmaları (%13,6) takip etmektedir.

GRAFİK 15 STK TEMSİLCİLERİNE GÖRE TOPLUMUN STK'LARA YÖNELİK OLUMLU DEĞERLENDİRMELERİ

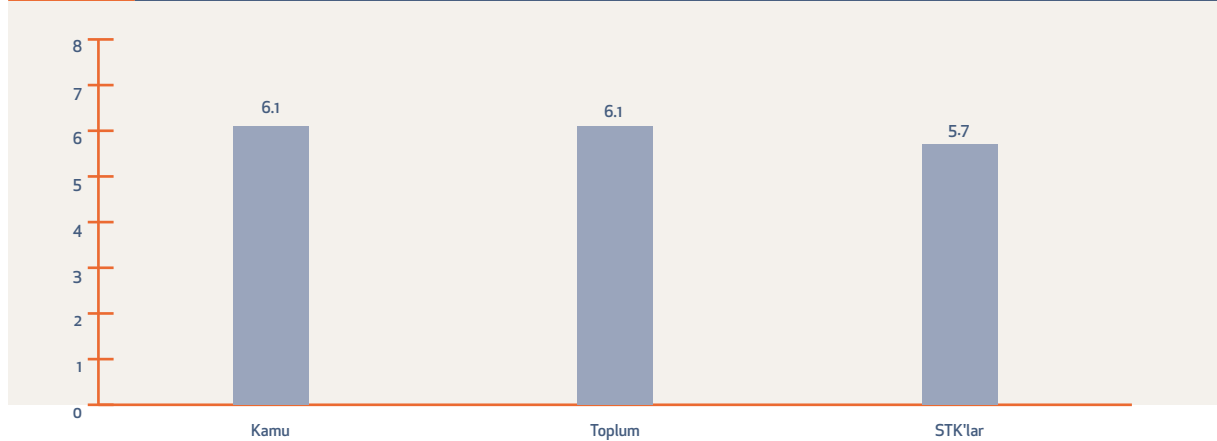

1.1. Kamu Yöneticileri ve Toplum Gözünde STK'ların İtibarı

STK'ların nasıl algılandığını, hangi kavramlarla anıldığını ve STK'lar hakkında olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin neler olduğunu gördükten sonra, STK'ların araştırmalarda yer alan katılımcıların gözündeki değerini konu edeceğiz. STK'ların nasıl görüldüğüne yönelik değerlendirmeleri ölçümlemek, takip etmek ve bu değerlendirmelerdeki farklılıkları gözlemlemek, STK'ların etkilerini görmek, anlamak ve geliştirmek üzere tedbirler düşünmek açısından önemli bir ihtiyaçtır.

Bu hedefle, araştırmalarda yapılan görüşmeler sırasında katılımcıların kendi gözlerinde STK'ların ne ölçüde itibarlı olduğunu 1 ile 10 arasında puanlamaları istenmiştir. Aşağıdaki grafiklerde bu puanlamalara ilişkin değerlendirmeler yer almaktadır.

GRAFİK 16 KAMU YÖNETİCİLERİ, TOPLUM VE STK'LARIN GÖZÜNDE STK'LARIN İTİBARI

Türkiye'deki STK'ların geneline verilen itibar puanı ortalamalarına bakıldığında Kamu yöneticileri ve toplumun STK'lara ortalama 6.1 itibar puanı verirken, STK'ların STK dünyasına ilişkin itibar puanının 5.7'de kaldığı görülmektedir. Burada belirtilmesi gereken bir nokta Türkiye toplumunun 10 üzerinden skorlama davranışına yöneliktir. YADA'nın diğer birçok araştırmada eriştiği bir çıkarım, Türkiye toplumunun notunun bol olduğu şeklindedir. İyi bulduğu bir konuda puanı 8'in altında olmazken, 7 civarı puanlar genellikle ortalamayı, 7'nin altındaki puanlar ise ortalamadan düşük değerlendirmeleri temsil eder. Son olarak 5 ve 6 ise toplumun oldukça uzak olduğu değerlendirmeler için uygun gördüğü puanlardır. Bu yüzden 6 civarındaki bir puanı ortalamanın üzerinde değil, ortalamanın hemen altında olarak değerlendirmekte fayda vardır.

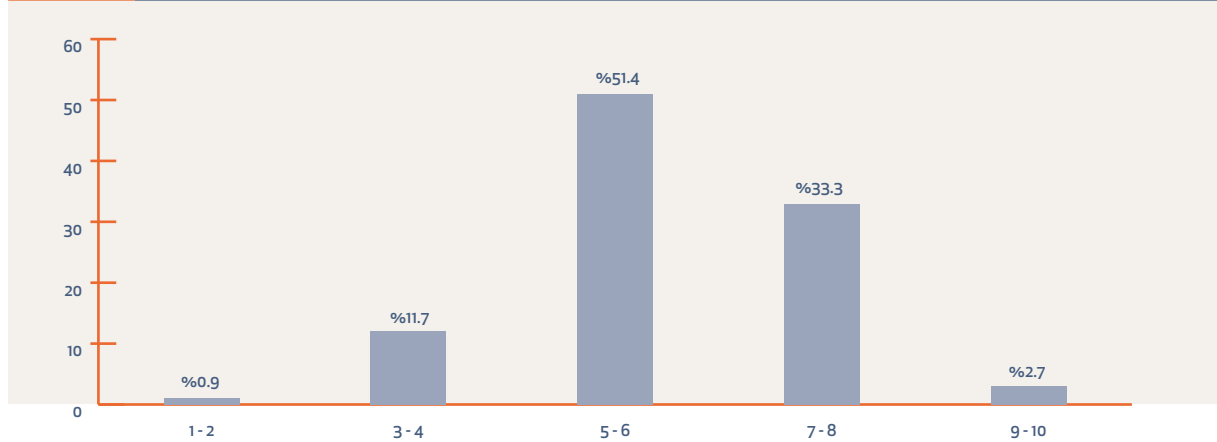
Bu çerçevede Kamu ve toplum bize şunu demektedir: "STK'ları zayıf bulmuyorum ama iyi de bulmuyorum, halen eleştirdiğim birçok yönleri var". Kamu yöneticileri ile yapılan derinlemesine görüşmelerde bu durum

daha net bir biçimde de ifade edilmiştir. Kamu yöneticileri STK'ların geçmişe göre çok daha iyi olduğunu düşündüklerini vurgulamışlardır. Bu yüzden düşük puan vermediklerini, fakat hem bazı özelliklerini beğenmemeleri, hem de performanslarını yetersiz bulmaları nedeniyle yüksek bir puan kullanmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablodaki dikkat çeken diğer bir nokta STK yöneticilerinin STK'lara verdiği puanın diğerlerine göre oldukça düşük olmasıdır. Aradaki fark istatistiki olarak belirgin derecede anlamlı bir farktır. STK yöneticileri STK'lara toplum ya da Kamu yöneticileri kadar dahi itibar etmemektedir. STK'ların çoğunluğu, diğer STK'ları beğenmemektedir. Sivil toplum içerisinde karşılıklı güvensizlik hâkimdir ve bu durum STK'lar arasındaki işbirliği ve diyalogun gelişmemesine neden olmaktadır.

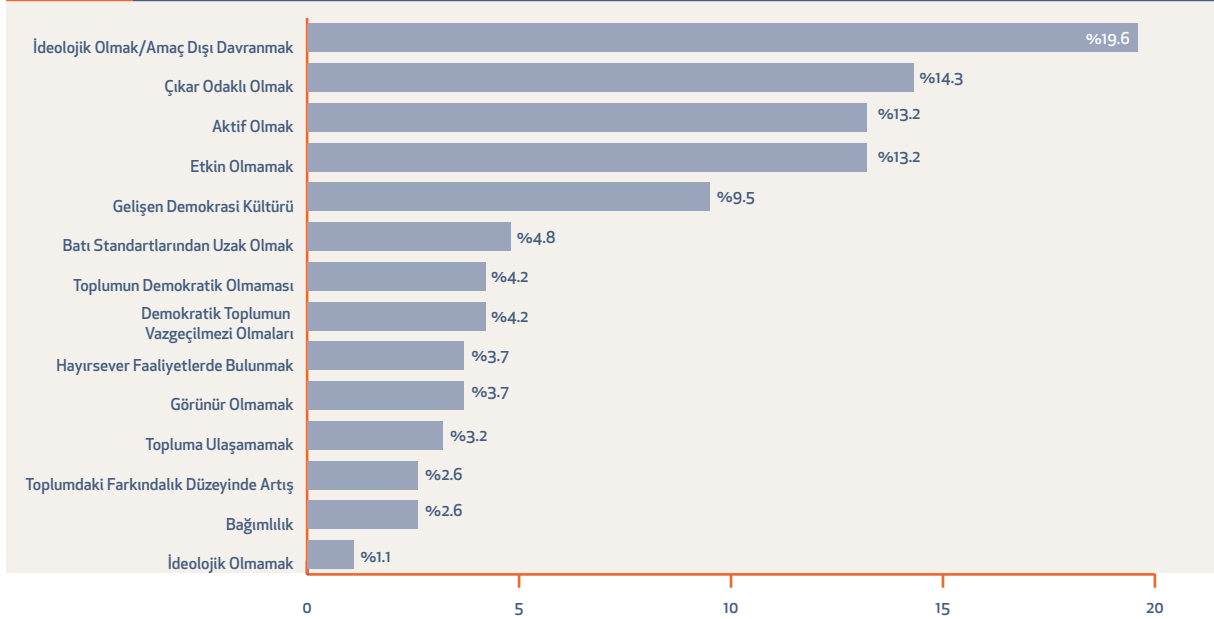
Kamu yöneticilerinin STK'lara verdiği itibar puanlarına detaylı bakmakta fayda vardır. Grafikte de görülebileceği gibi, itibar puanlarının dağılımı bu konuda genel bir uzlaşmanın olduğuna işaret etmektedir.

GRAFİK 17 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK İTİBAR PUANLAMASI

Kamu yöneticilerinin %51'i 5-6 aralığında puanlama yapmıştır ve ortalama puan 6,1'dir. STK'ları çok iyi bulan Kamu yöneticileri oldukça sınırlı sayıdadır. Benzer şekilde STK'ları çok kötü ya da kötü olarak değerlendiren Kamu yöneticisi sayısı da oldukça azdır.

Kamu yöneticilerinin verdikleri itibar puanlarının arkasındaki dinamikler de anlaşılmaya çalışılmıştır. Yüksek ya da düşük hangi puanı verirsen Kamu yöneticilerine neden bu puanı verdikleri sorulmuş ve katılımcılar itibar puanlarını etkileyen faktörleri aşağıdaki gibi sıralamışlardır. Grafikte olumlu ve olumsuz değerlendirmeler bir aradadır. Bu, puanlamalarda hâkim olan tonun olumlu mu olumsuz mu olduğunu da ayırt etmemizi sağlamaktadır.

GRAFİK 18 KAMU YÖNETİCİLERİNİN GÖZÜNDE STK İTİBARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Kamu yöneticilerinin gözünde STK itibarını etkileyen faktörlerin %66'sı olumsuz içeriklidir. İdeolojik olmak, çıkar odaklı olmak, pasiflik gibi olumsuz faktörlerin en çok vurgulanması, itibarın negatif inşası hakkında önemli bir fikir vermektedir. Önceki bölümde yer alan STK algısına yönelik bulgularda da ideolojik olmak ve çıkar amaçlı olmak olumsuz değerlendirmeler arasında öne çıkmıştır. Kamu yöneticileri STK'ların politik angajmanlara sahip olduğu ve STK faaliyetlerinin yöneticiler tarafından iktisadi ya da siyasi olarak istismar edildiği algısına sahiptir. Bu algı, Kamu yöneticilerinin başka açılardan olumladığı STK faaliyetlerine çekinceli yaklaşmasına ve itibar değerlendirmesini düşürmesine neden olmaktadır.

Değerlendirmeleri daha detaylı ele alabilmek için olumlu ve olumsuz faktörleri ayrı ayrı incelemekte fayda vardır. Bu amaçla aşağıdaki tablolarda Kamu yöneticilerine göre STK itibarını olumlu ve olumsuz etkileyen faktörler ayrı ayrı sunulmuştur.

TABLO 5. KAMU YÖNETİCİLERİNİN GÖZÜNDE STK İTİBARINI ETKİLEYEN OLUMLU FAKTÖRLER

AKTİF OLMAK	13,2%
GELİŞEN DEMOKRASİ KÜLTÜRÜ	9,5%
DEMOKRATİK TOPLUMUN VAZGEÇİLMEZİ OLMALARI	4,2%
HAYİRSEVER FAALİYETLERDE BULUNMAK	3,7%
TOPLUMDAKİ FARKINDALIK DÜZEYİNDE ARTIŞ	2,6%
İDEOLOJİK OLMAMAK	1,1%
TOPLAM	34,4%

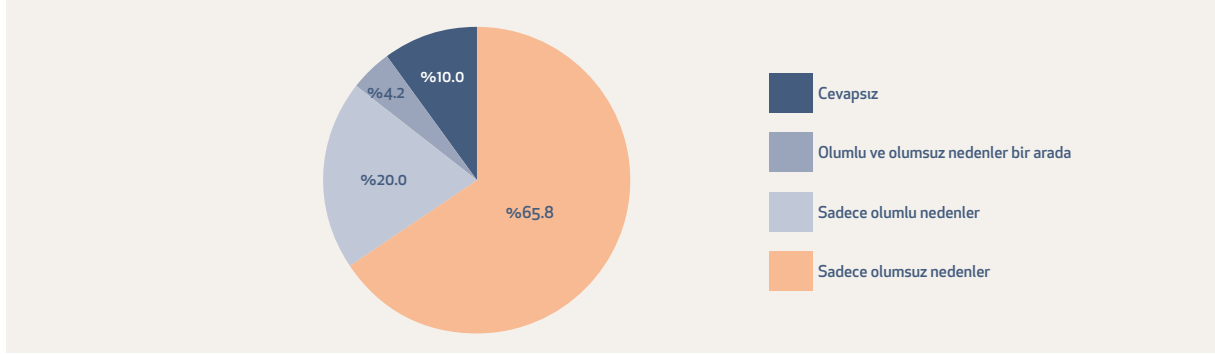
Tablodan da anlaşılacağı üzere Kamu yöneticilerinin gözünde STK'ların itibarını pozitif olarak kuran unsurların başında "aktif olmaları" gelmektedir. Kamu yöneticileri STK'ların faaliyet alanlarında özellikle geçmişe göre daha aktif olduklarını düşünmektedir. STK'ların görünürlüklerinin artması ve kimi zaman kamuoyunda ses getirmeye ve toplumsal kesimleri kısmi de olsa etkilemeye başlaması, Kamu yöneticileri gözünde STK'ların itibarını yükselten faktörler arasındadır. Daha önce Kamu yöneticilerinde sivil toplum ve STK nosyonunun olumlu nosyonlar olarak yer ettiğini belirtmiştik. Bu ontolojik olarak olumlayan değerlendirme STK'ların itibarını yükselten bir faktör olarak da karşımıza çıkmaktadır. STK-demokrasi özdeşliğinin kurulması Kamu yöneticileri arasında STK'ların teorik düzeyde meşru birer oluşum olarak görüldüğü sonucunu güçlendirmektedir. Hayırseverlik-STK özdeşliği de bu tabloda bir kez daha gündeme gelmiş ve itibarı artıran bir unsur olarak ifade edilmiştir.

TABLO 6. KAMU YÖNETİCİLERİNİN GÖZÜNDE STK İTİBARINI ETKİLEYEN OLUMSUZ FAKTÖRLER

İDEOLOJİK OLMAK / AMAÇ DIŞI DAVRANMAK	19,6%
ÇIKAR ODAKLI OLMAK	14,3%
ETKİN OLMAMAK	13,2%
BATİ STANDARTLARINDAN UZAK OLMAK	4,8%
TOPLUMUN DEMOKRATİK OLMAMASI	4,2%
GÖRÜNÜR OLMAMAK	3,7%
TOPLUMA ULAŞAMAMAK	3,2%
BAĞIMLILIK	2,6%
TOPLAM	65,6%

Yukarıdaki bölümde değinilen STK'lara yönelik eleştirel bakış açısına ilişkin kavramların itibar değerlendirmesinde de tekrarlandığını görmek mümkündür. İdeolojik olmak, amaç dışılık ve çıkar odaklılık, itibar açısından da olumsuz etki doğuran faktörler olarak ele alınmıştır. Olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin bir arada düşünülmesi ile Kamu yöneticilerinin gözünde STK'ların ontolojik açıdan meşruluklarının itibarı yükselten, pratikteki uygulamalara ilişkin olumsuzlukların ise itibarı düşüren faktörler olarak ortaya konduğu söylenebilir.

GRAFİK 19 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK İTİBARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİ DEĞERLENDİRME ŞEKLİ

Yukarıdaki grafikten anlaşılacağı üzere STK itibarını etkileyen faktörleri değerlendiren Kamu yöneticilerinin %65'i sadece olumsuz nedenlerin altını çizmiş, %20'si ise itibarı etkileyen faktörler arasında sadece olumlu faktörlere odaklanmıştır. Bu veriler itibarın olumsuz belirleyenlerinin baskınlığına işaret etmektedir. Dolayısıyla Kamu yöneticilerinin STK değerlendirmeleri, sınırda ve hassas bir denge üzerindedir. Bir yandan varlıklarına dair oldukça olumlu bir yaklaşım sergilenirken, STK'lar hakkında konuşulanlar somutlaştıkça çekinceler ve rahatsızlıklar öne çıkarılmaktadır.

STK'ların itibarına Kamu yöneticilerinde olduğu gibi 10 üzerinden ortalama 6.1 veren toplumun nezdinde bu puanı etkileyen olumlu ve olumsuz faktörler aşağıdaki tablolarda görülebilir.

TABLO 7.TOPLUMA GÖRE STK İTİBARINI OLUMLU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

TOPLUMSAL FAYDA	10,2%
YARDIM İŞLERİ	7,4%
YAPIP ETTİKLERİ	5,8%
HAKSIZLIĞA KARŞI DURMALARİ/MUHALİF OLMALARİ	4,8%
ÜÇÜNCÜ GÜÇ	3,1%
ETKİLİLİK	1,8%
AKTİFLİK	1,5%
FARKINDALIK/DUYARLILIK	1,4%
DAYANIŞMA	1,3%
BİRLİK BERABERLİK	1,0%
GÖNÜLLÜLÜK	1,0%
TAMAMLAYICILIK	0,9%
SOSYALLEŞTİRİCİ	0,6%
İLGİSİZ YANIT	0,4%
ÇEVRECİLİK	0,3%
GÜVEN	0,1%
ÖZERKLİK	0,1%
TOPLAM	41,7%

Toplum nezdinde STK itibarını olumlu yönde etkileyen faktörler arasında toplumsal fayda ve yardım işlerinin bulunması, hayırseverlik kavramının itibarı etkileyen en önemli başlık olduğunun bir kere daha altını çizmiştir.

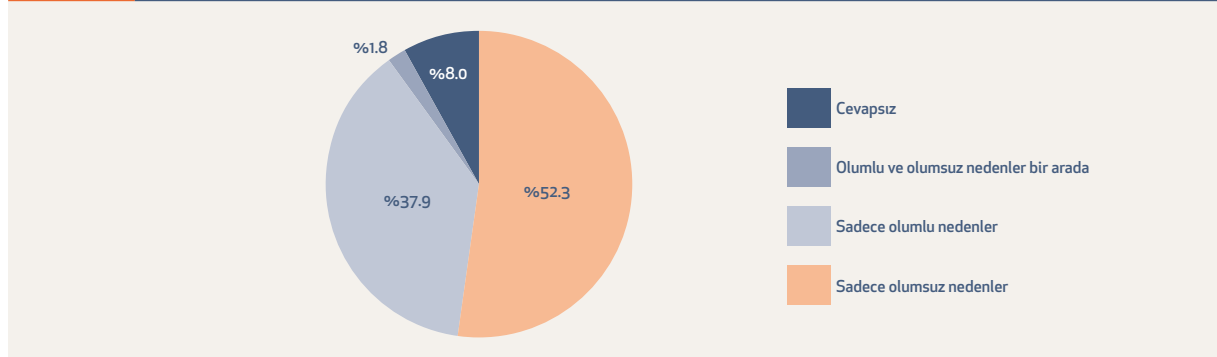
İtibarı olumsuz etkileyen faktörlere bakıldığında ise pasiflik ve etkisizlik, toplumun gözünde STK'ların itibarını düşüren unsurlar olarak ön plana çıkmıştır. Toplum daha aktif ve sonuç üreten bir sivil toplum beklemektedir. STK'ları daha yakından tanımak istemekte, daha etkin olmalarını talep etmektedir. Kamu yöneticilerinde rastladığımız ideolojik olma ve çıkar amaçlı olma eleştirileri toplumda da karşımıza çıkmaktadır.

TABLO 8.TOPLUMA GÖRE STK İTİBARINI OLUMSUZ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

PASİFLİK	12,7%
ETKİSİZLİK	7,7%
TANINIRLIK SORUNU	5,0%
İDEOLOJİK OLMA	4,2%
ÇIKAR ODAKLILIK	3,8%
AMAÇ DIŞI FAALİYET	3,5%
TOPLUMDAN KOPUKLUK	3,5%
SAMİMİYETSİZLİK/GÜVENSİZLİK	3,4%
TOPLUMSAL YAPI	2,9%
DIŞLAYICILIK	2,1%
YOLSUZLUK	1,7%
ÇATIŞMACI	1,3%
KAPASİTESİZLİK	1,3%
HÜKÜMET YÜZÜNDEN	1,3%
GEREKSİZ	0,8%
İLGİSİZ YANIT	0,8%
ŞEFFAFLIK	0,7%
ÇEKİŞME/REKABET	0,6%
BAĞIMSIZ DEĞİLLER	0,5%
İLGİSİZLİK/DUYARSIZLIK	0,5%
DEMOKRASİ SORUNU	0,2%
TOPLAM	58,3%

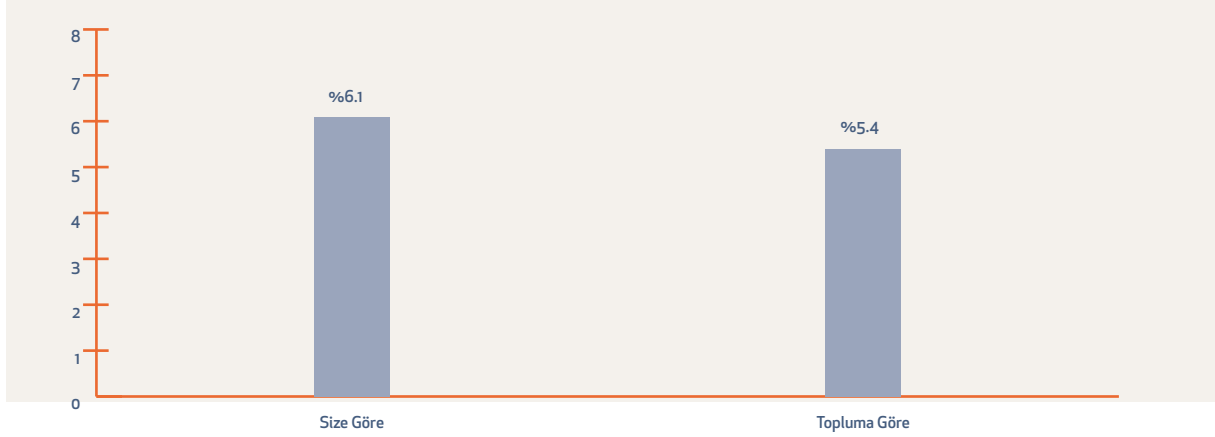
Toplumun STK itibarını değerlendirme biçimlerini aşağıdaki grafikte görmek mümkündür. İtibarı etkileyen faktörler sorusuna toplumun %52,3'ü sadece olumsuz faktörleri, %37,9'u ise sadece olumlu faktörleri sıralayarak cevap vermiştir. Öte yandan bu tablo itibar değerlendirmesinde aynı puanları vermelerine karşın toplumun Kamu yöneticilerine nazaran STK'lara daha olumlu yaklaştığına işaret etmiştir.

GRAFİK 20 TOPLUM STK İTİBARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİ DEĞERLENDİRME ŞEKLİ

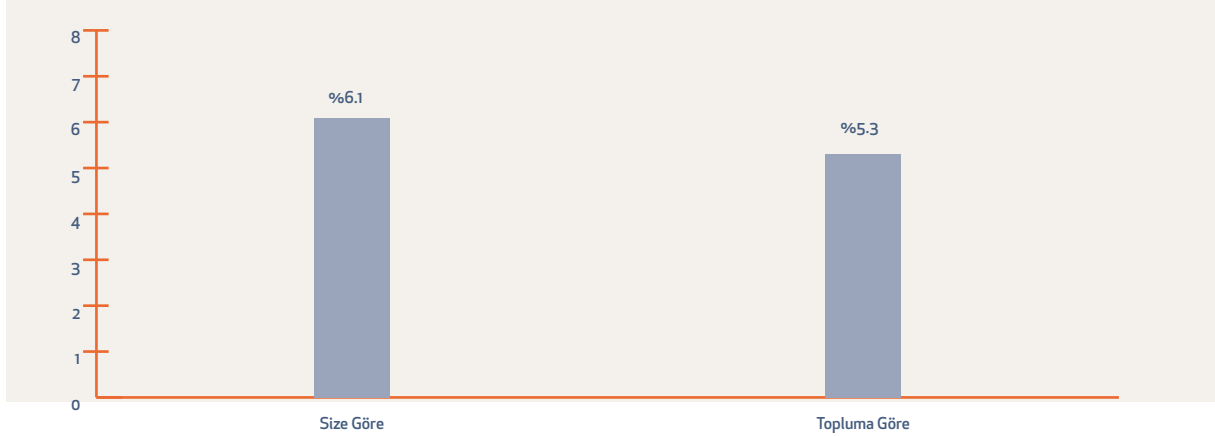

STK itibarı üzerine yapılan konuşmalarda katılımcıların STK'ların toplum nazarındaki etkisizliğini ve düşük itibarını toplumun STK'lara olan ilgisizliğine bağladıkları dikkat çekmiştir. Bu yüzden saha çalışmalarında katılımcılara sadece kendi itibar değerlendirmeleri değil, toplumun STK'ların itibarı üzerine değerlendirmeleri hakkındaki tahminleri de sorulmuştur. Katılımcıların büyük bir bölümü toplumun değerlendirmesinin, kendi değerlendirmelerinden daha olumsuz olduğu görüşündedir. Bu yüzden toplumun kendi verdikleri itibar puanından daha düşük bir puan vereceğini tahmin etmişlerdir. İlginç olan bir veri, aynı durumun toplum görüşmelerinde de gözlemlenmesidir. Hem Kamu yöneticileri hem de toplum örnekleminde katılımcılar, toplumun STK'lara verdiği itibar puanının kendi verdikleri puandan daha düşük olacağını öngörmüştür. Bir başka deyişle STK'lar hakkındaki olumsuz değerlendirmelerde herkes topu kendi dışında kalan kesime atmaktadır.

GRAFİK 21 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE KENDİLERİNİN VE TOPLUMUN GENELİNİN STK İTİBAR PUANLARI

GRAFİK 22 TOPLUMA GÖRE KENDİLERİNİN VE TOPLUMUN GENELİNİN STK İTİBAR PUANLARI

Grafiklerden de anlaşılacağı üzere bu toplu topluma atma refleksinde Kamu yöneticileri ve toplumu meydana getiren yurttaşların davranışı neredeyse aynıdır. Her iki kesiminde hem kendi puanları hem de toplumdaki bu konuda beklentileri aynı düzeydedir.

İtibar puanlaması açısından önemli görülen diğer bir veri, STK'lara üyelik durumunun itibar puanı üzerindeki etkisidir. Bu yayının ilk cildinde STK üyelik oranlarının ne denli düşük olduğundan bahsedilmiş ve STK

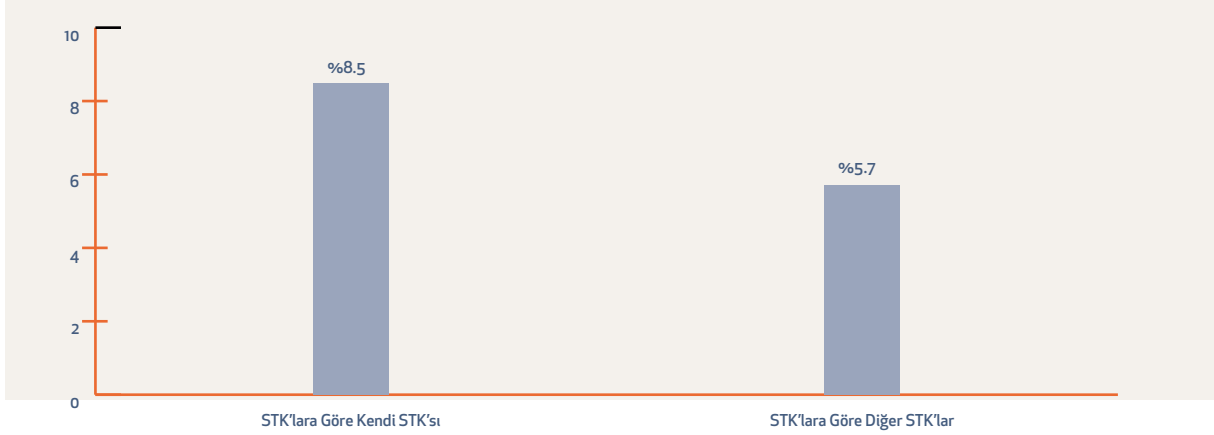
üyelerinin toplumun STK'larla etkileşen neredeyse tek kesimini oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu çıkarım kendini itibar değerlendirmesinde de göstermiştir. En az bir STK'ya üye olan yurttaşlarla STK'lara üyeliği bulunmayan yurttaşlar arasında bu konuda önemli bir fark bulunmaktadır.

GRAFİK 23 TOPLUMDA STK'LARA ÜYELİK DURUMUNA GÖRE İTİBAR PUANLARI

STK'lara üye olanların itibar notunun diğer tüm kesimlere göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre toplumda STK'lara üyelik ile verilen itibar puanları arasında kuvvetli bir pozitif ilişki olduğu söylenebilir.

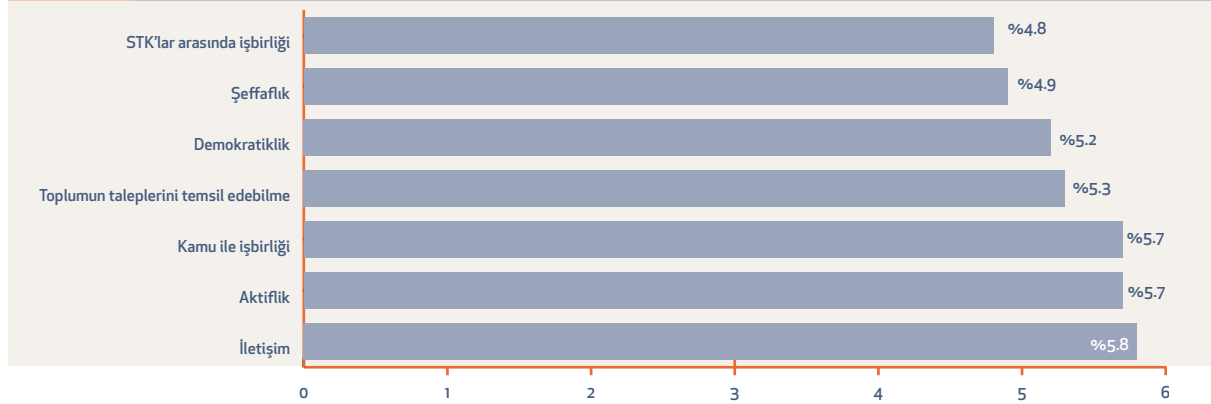
Bu bölümde STK yöneticilerinin itibar puanlarına dair dikkat çekici bir veriyi paylaşmak istiyoruz. Daha önce belirttiğimiz üzere STK'lara en düşük not STK yöneticilerinden gelmiştir. STK yöneticilerinden kendi STK'larının itibar değerlendirmesini yapmaları da istemiştir. Diğer STK'ları değerlendirirken oldukça kısıt bir puan (5.7) veren STK yöneticileri, kendi STK'larının itibarına ise ortalama 8.5 puan vermişlerdir. STK yöneticilerin STK itibarında en büyük sorunu diğer STK'larda görmesi, STK dünyasında öz-etki değerlendirme davranışının zayıflığına işaret etmektedir.

GRAFİK 24 STK'LARDA KENDİ KURULUŞLARININ VE DİĞER KURULUŞLARIN İTİBAR PUANLARI

1.2. Kamu Yöneticilerinin ve Toplumun STK'lara Yönelik Performans ve Etki Değerlendirmeleri

Kamu yöneticileri ve toplumun STK'lara yönelik eleştirilerinde ve itibar değerlendirmelerinin yüksek olmamasının gerekçeleri arasında STK'ların performansını beğenmemelerinin ve STK'ları etkisiz bulmalarının öne çıktığını görmüştük. Bu konuda daha detaylı bir inceleme için, bir başka deyişle farklı konularda STK'ların performanslarının ve etki düzeylerinin nasıl görüldüğünün anlaşılması için bir dizi soru yöneltilmiştir. Katılımcılardan STK'ların çeşitli alanlardaki performanslarını 1 ile 10 arasında puanlamaları istenmiştir. Aşağıdaki grafikte Kamu yöneticilerinin STK'ların performanslarına verdikleri puanların ortalamaları görülebilir.

GRAFİK 25 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK PERFORMANSI DEĞERLENDİRMELERİ

Kamu yöneticilerinin STK'ların performanslarını değerlendirirken itibar puanlarının bile altında puanlar vermiş olmaları dikkat çekicidir. En yüksek puan dahi itibar puanının altındadır. Bir başka deyişle, performans STK'lar için itibar kaybettirici bir unsur olmuştur. Grafikte öne çıkan diğer bir unsur ise demokrasi, şeffaflık ve işbirliği konularında en düşük puanların verilmiş olmasıdır. STK'ların demokrasi için önemli varlıklar olarak görülmesinin STK'ların değerini artırdığından daha önce bahsetmiştik. İronik olarak STK'ların demokratik ve şeffaf bulunmamları ve işbirliğine açık görülmemeleri STK'lara karşı olumsuz yargıları besleyen hususlar olmuştur. Bu konuyla ilgili olarak Kamu yöneticileriyle yapılan görüşmelerden alınan bazı aktarımlar şöyledir:

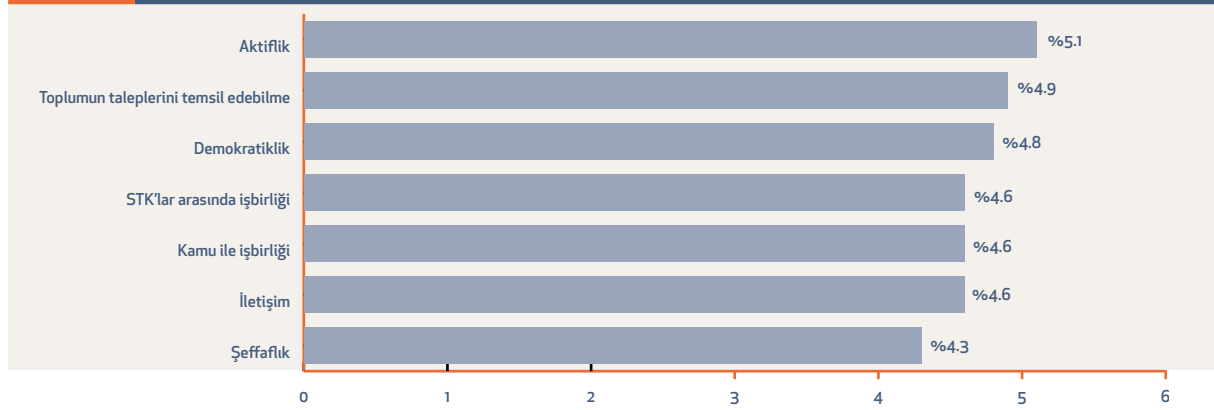
“Sürekli sizi eleştiriyor, ama bir araya gelip konuşamıyorsunuz.”

“Biz hiç kimseden kaçmıyoruz. Su kanunu hazırladık biz mesela. STK’ları da çağırdık, teşekkür ettiler bize. Eğer biz çağırmasaydık, kıyamet kopardı. Katılan çok ama görüş veren bir ya da iki STK.”

“Kamunun çalışmalarına engel oluyorlar, çözüm üretmiyorlar, olumlu olanların altını çizmiyorlar ve bunu da diyalogla değil de medya üzerinden yapıyorlar.”

STK’ların belli alanlardaki performanslarına toplumun verdiği puanların ortalaması ise aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

GRAFİK 26 TOPLUMUN STK PERFORMANSI DEĞERLENDİRMELERİ

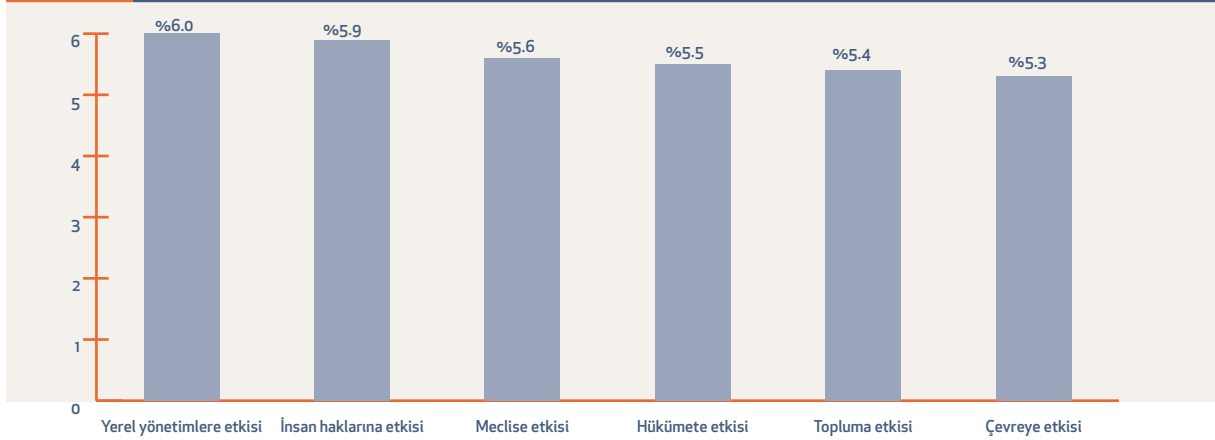
Grafikten de görülebileceği gibi toplumun STK’ların performanslarına yönelik değerlendirmeleri de Kamu yöneticilerinin değerlendirmeleri gibi olumsuzdur. Her iki kesim de STK’ların performanslarını farklı kriterler üzerinden vasat ya da vasatın altında puanlamıştır. Öte yandan, bir karşılaştırma yapıldığında, Kamu yöneticilerinin puanlarının toplumun puanlarından daha yüksek olduğu görülebilir. Her iki kesimde de demokratiklik, şeffaflık ve STK’lar arasındaki işbirliği en zayıf bulunan özellikler arasındadır. Kamu yöneticileri STK’ların iletişim performansını topluma göre daha yüksek bulmaktadır. Bir başka deyişle Kamu yöneticileri, STK’ların kendilerini görünür kılmak konusunda diğer alanlara göre daha etkili olduğunu düşünmektedir.

STK’ların performansına ilişkin toplum ve Kamu yöneticilerinin bu yaklaşımına paralel olarak, STK temsilcilerinin Türkiye’deki STK’ların önde gelen sorunlarına yaklaşımlarına bakmakta da fayda vardır. Aşağıdaki tabloda görülebileceği gibi STK temsilcileri, STK’ların önde gelen sorunları arasında toplum ve Kamu kuruluşları ile iletişimlerinin kopuk olması, ekonomik sıkıntılar, şeffaflık yoksunluğu ve kişisel çıkarlara alet olmak gibi noktaları vurgulamışlardır.

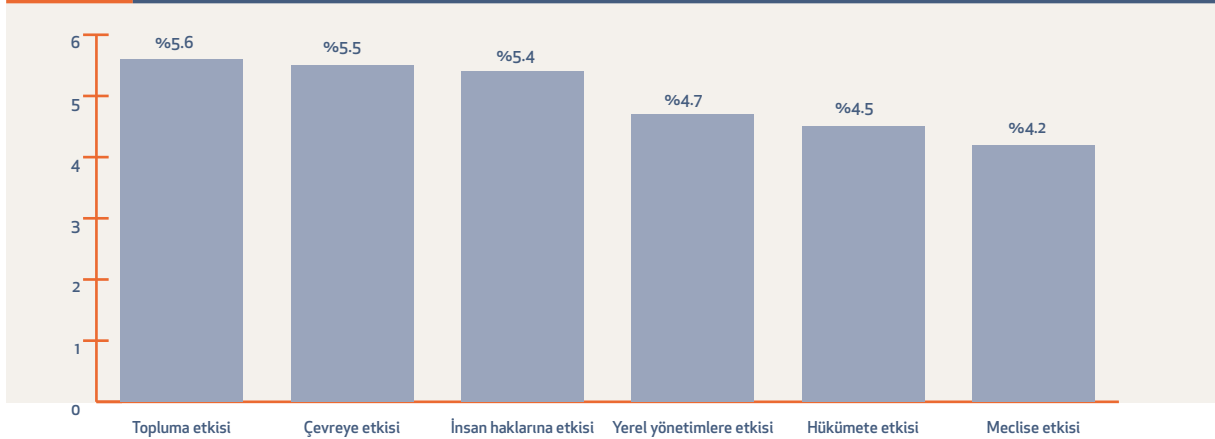
TABLO 9.STK TEMSİLCİLERİNE GÖRE SORUNLAR VE KAVRAMLARIN MERKEZİYET DEĞERİ

İLETİŞİMSİZLİK / KOPUKLUK	63
EKONOMİK SIKINTILAR	57
ŞEFFAF OLMAMAK	51
KİŞİSEL ÇIKAR SAĞLAMAK	41
PASİFLİK	34
KURUMSALLAŞMA EKSİKLİĞİ	34
STK'LAR ARASI İŞBİRLİĞİ YOKLUĞU / REKABET	33
HEDEFSİZLİK / VİZYONSUZLUK	31
YÖNETİCİ ZAAFLARI	30
TOPLUMSAL FAYDA SAĞLAMALARI	28
KURUM İÇİ DEMOKRASİ EKSİKLİĞİ	27
GÜVEN VERMEMEK	27
AMAÇ DIŞI FAALİYETLER	25
NİTELİKLİ KADRO EKSİKLİĞİ	25
TOPLUMUN DUYARSIZLIĞI /YETERSİZLİĞİ	25
KATILIM EKSİKLİĞİ	23
BAĞIMSIZ OLMAMAK	23
SOMUT ÇIKTILAR / SONUÇLAR ÜRETEMEMEK	23
ETKİLİ İLETİŞİM	22
İSTİKRARSIZLIK	22

Performans puanlamasının ardından Kamu yöneticilerinden STK'ların çeşitli alanlardaki etki düzeylerini puanlamaları da istenmiştir. Elde edilen ortalamaların çok yüksek olmadığı, ancak STK performansına ilişkin puanlamalardan daha yüksek olduğu aşağıdaki grafikte görülebilir. Burada ilginç olan bir sonuç, Kamu yöneticilerine göre STK'ların toplumu ve çevreyi etkilemekte, kamuyu ve hükümeti etkilemekten çok daha etkisiz bulunmaları olmuştur. Bu verinin, Kamu yöneticilerinin, STK'ların toplumu etkilemekteki başarısızlıklarına rağmen Kamu tarafından dikkate alındıklarını düşündüklerini ima ettiği söylenebilir.

GRAFİK 27 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARIN ETKİSİNE VERDİKLERİ PUANLAR

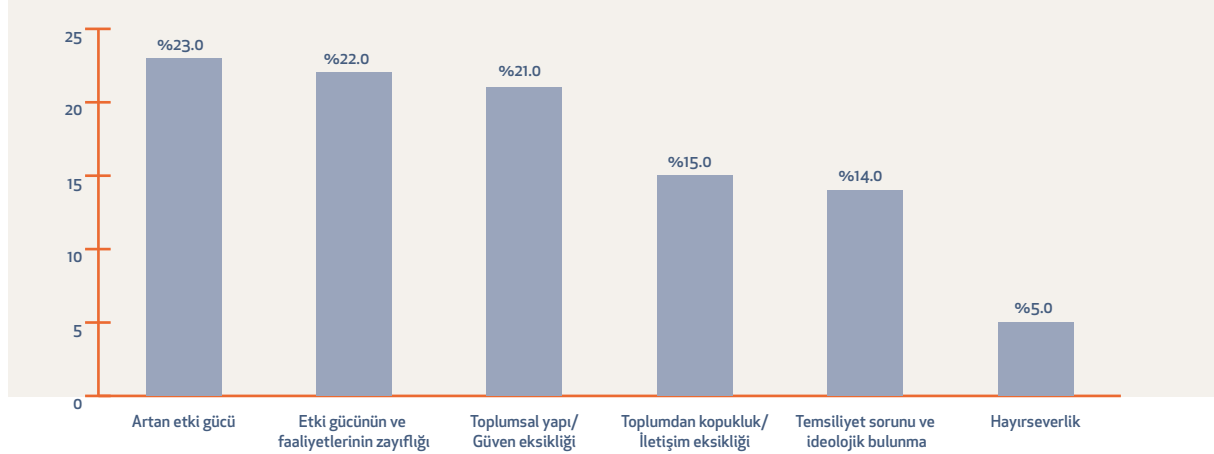
Benzer bir soru topluma da yöneltilmiş ve alınan yanıtlardan aşağıdaki grafik ortaya çıkmıştır. Bu grafiğin incelenmesinde toplumun STK'ların çeşitli alanlardaki etki düzeyine verdiği puanların genelde Kamu yöneticilerinin puanlarından daha düşük olduğu, yalnızca toplumun kendisi ve çevre üzerindeki etkilere verilen puanların Kamu yöneticilerinin puanlarını aştığı görülmektedir.

GRAFİK 28 TOPLUMUN STK'LARIN ETKİSİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ

Karşılaştırmalı olarak bakıldığında Kamu yöneticilerinin, STK'ların yerel yönetimler, insan hakları ve meclis üzerindeki etkisini, toplumun ise STK'ların insan hakları, toplum ve çevre üzerindeki etkisini daha yüksek puanladığı görülmektedir. Kamuyu etkileme performansı olarak ifade edilebilecek faktöre toplumun geçer not vermediği, kamunun ise daha yüksek puan verdiği gözlemlenmektedir. Bu fotoğraftaki ilginç sonuç STK'ların, Kamu yöneticilerine göre toplumu etkilemede, topluma göre ise kamuyu etkilemede daha başarısız bulunmasıdır.

Kamu yöneticilerinden, STK'ların toplum üzerindeki etkilerine verdikleri puanın nedenlerini açıklamaları istenmiş ve aşağıdaki grafikteki sonuçlar elde edilmiştir.

GRAFİK 29 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARA VERDİĞİ TOPLUMA ETKİ NOTUNUN NEDENLERİ

Yukarıda aktardığımız düşük etki puanlarına karşın, puanlamaların nedenlerine yönelik yanıtlar arasında “artan etki gücü”nün en yüksek orana sahip olması, STK'lara düşük etki puanları veren Kamu yöneticilerinin aslında verdikleri puanın geçmişte daha da düşük olduğunu ima etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu konu üzerine yapılan yorumlarda Kamu yöneticileri **STK'ların artan etki gücünü** şu nedenlere bağlamıştır:

- Hükümetin icraatlarına karşı hızlı eleştiri mekanizmaları geliştirmesi;
- Çok farklı alanlarda STK'ların kurulması;
- Yerel STK'ların artması ve güçlenmesi;
- Türkiye'de demokratikleşmenin yaşanan sorunlara rağmen belirli bir olgunluğa gelmiş olması;
- Sosyal medyanın kamuoyunu etkileyen bir araç olarak güçlenmesi;
- Sendikaların ve meslek kuruluşlarının etkili faaliyetleri.

Öte yandan etki değerlendirmelerinin geri kalan gerekçelendirmeleri olumsuzdur. Bunların başında **etki gücünün** ve faaliyetlerin zayıflığı ifadesi yer almıştır. Bu konudaki açıklamalar şu ifadelerde yoğunlaşmıştır:

- STK'ların gündem oluşturabilme, toplumu bilgilendirebilme, etkileme ve sürüklenme kapasitelerinin zayıf olması;
- Sosyal medya etkinliğinin zayıf olması;
- Toplumun geneline hitap eden STK örgütlenmelerinin yokluğu;
- Başarılı işler yapan STK'ların sayıca az olması;

Toplumsal yapı ve güven eksikliği ise üçüncü önemli faktördür. Derinlemesine görüşmelerde bu faktör şu şekilde gerekçelendirilmiştir.

- Tüm toplumsal ve siyasal sorunların siyasetçilere havale edilmesi
- Bireysel bağlantılardan faydalanmaya çalışma;
- Kentleşmenin tam olarak tamamlanamaması;
- Toplumun kolayca manipüle edilmesi;
- Sesini duyurmaya çalışanların dışlanması;
- Derneklere katılımın az olması;
- Toplumun STK'lara az güven duyması.

STK'ların toplumdaki kopuk olması, Kamu yöneticilerinin STK'lara verdiği topluma etki puanını belirleyen diğer önemli başlık olmuştur. Bu çerçevede telaffuz edilen noktalar ise şunlardır:

- STK'ların kapalı devre, dışa kapalı kuruluşlar olması;
- Dışarıdakilerin STK'lardan ve etkinliklerinden haberdar olmamaları;
- Yöneticilerin toplumun taleplerine gözlerini kapamaları;
- Şeffaf olunmaması ve topluma açık olmama;
- Kendilerini anlatmada ve topluma ulaşmada sorun yaşamaları;
- Geniş kitlelere mesaj ulaştırmada sorun yaşamaları.

Kamu yöneticilerinin STK'ların topluma etkisi ile ilgili değerlendirmelerinde belirlediği diğer bir faktör **temsil sorunu** ile ilgilidir. Kamu yöneticilerine göre STK'lar,

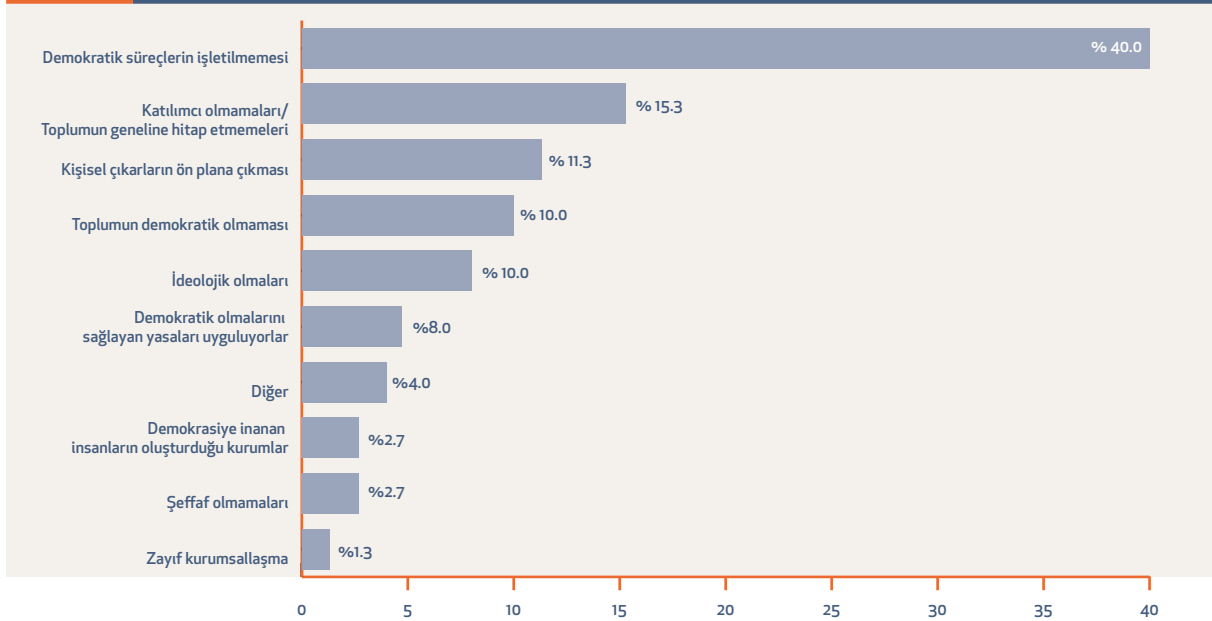
- Kendi zümrelerini temsil etmekte; hep aynı kişilerle "beş yıldızlı otellerde" toplantılar yapmaktadır;
- Temsil gücünü toplumdaki değil daha yapay kanallardan almaktadır;
- Toplumun bütününe gitmemekte, dar bir kitleyi hedef almaktadır;
- Toplumunu tamamen değil oldukça kısmi düzeyde temsil etmektedir;
- Ve/veya toplumun tamamından ziyade azınlıklara yönelik faaliyetler yürütmektedir;

- Değerler için yola çıkmakta ama ranta ve manipülasyona yenik düşmektedir;
- Ve son olarak ideolojik davranmaktadır.

Özellikle bu noktada Kamu yöneticilerinin STK'ların misyonları ile ilgili karışık bir algıya sahip olduklarını söylemek mümkündür. STK'lardan toplumun genelini temsil etme beklentisi, STK'ların temsiliyetinin ne düzeyde olacağı ve siyasi partilerden nasıl farklılaşacağına dair önemli tartışma konuları açmaktadır.

Bu konunun daha derinlemesine incelenmesini sağlayacak bir başka veri, Kamu yöneticilerinin STK'ların demokratiklik düzeylerine ilişkin değerlendirmeleridir. Bu değerlendirmeler aşağıdaki grafikte özetlenmiştir.

GRAFİK 30 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARIN DEMOKRATİKLİĞİ

Bu grafiğin incelenmesinde dikkat çeken bir nokta Kamu yöneticilerinin STK'lara %40 oranında "demokratik süreçlerin işletilmemesi" eleştirisini getirmiş olmalarıdır. STK'ların iç işleyişine ilişkin bu değerlendirmeye ek olarak Kamu yöneticilerinin önemli bir kısmına göre (%15,3) STK'lar, toplumun geneline hitap edememektedir. Diğer bir vurgu ise (%11,3) STK'larda kişisel çıkarların öne çıkmasıdır. Kamu yöneticilerinin bu eleştirileri aslında onların gözünde STK'ların bir temsil bunalımı ile karşı karşıya oldukları düşüncesini yansıtmaktadır. Kamu yöneticilerine göre STK'lar bir yandan içsel demokratik işleyişin gereklerini yerine

getirememekte, diğer yandan da bu noktayla ilişkili olarak, gerçekte hitap ettikleri toplumsal kesimle bağ kuramamaktadır. Yukarıda etki puanının nedenleri arasında da sözü edilen temsil bunalımı ile ilgili bu vurgu, mevcut araştırmanın en önemli bulgularından birini de teşkil etmektedir.

Aşağıdaki alıntılarda da görüleceği üzere STK'ların kişisel çıkar ve çekişmelerin alanı haline gelmesi, STK içerisinde çoğulculuğa ve farklı görüşlere tahammül edilmemesi, STK'ların görev alanları dışındaki konularla uğraşıyor olması gibi eleştiriler, bahsi geçen temsil bunalımının Kamu yöneticileri gözündeki temel dinamiklerini oluşturmaktadır.

- Farklı görüşleri dikkate almıyorlar:

“STK'ların bir yerlere sıçramanın bir ayağı olarak görüldüğüne inanıyorum. Amaçtan ziyade, kendi asıl hedeflerine ulaştıran bir mekanizmanın içinde bulunmayı düşündüklerini düşünüyorum. Odalar gibi yapılanmalara bu nedenle güvenim az.”

“Mesela kişiye ait STK'lar var, kurumsal değil. Kişinin mülkiyetinde STK olmaz. Bir kısmı böyle. Bir kısmı belli bir fikir etrafında, sadece belli bir fikir için kurulmuş STK'lar var. Yani yine toplum alanı yok. Ben istiyorum ki, kurulan STK'lar toplumu biraz kapsayabilmeli. Toplumun tüm görüşlerini dikkate alabilmeli. STK'yım diyor, sizi üye etmiyor. Yani belli bir düşüncenin sahibi olmayanlar o STK'ya üye olamıyorlar.”

- Amacından sapıyorlar:

“STK görev alanına giren konuların dışında her şeyle ilgileniyor. Kendi görev alanıyla ilgilenmiyor. Bu tip sıkıntılar var. Artık belli bir siyasi partinin, belli bir görüşün arka bahçesi haline geldi. Onu takip eden, onu empoze etmeye çalışıyor. O açıdan saygınlığı yeteri kadar değil.”

“Tüzüğünde yazmayan bir konuda bir yayın yapmıştır bir STK, ben ondan çok rahatsız olmuştum. Sen çevre derneğisin, ne işin var onunla?”

- İç demokrasi zayıf:

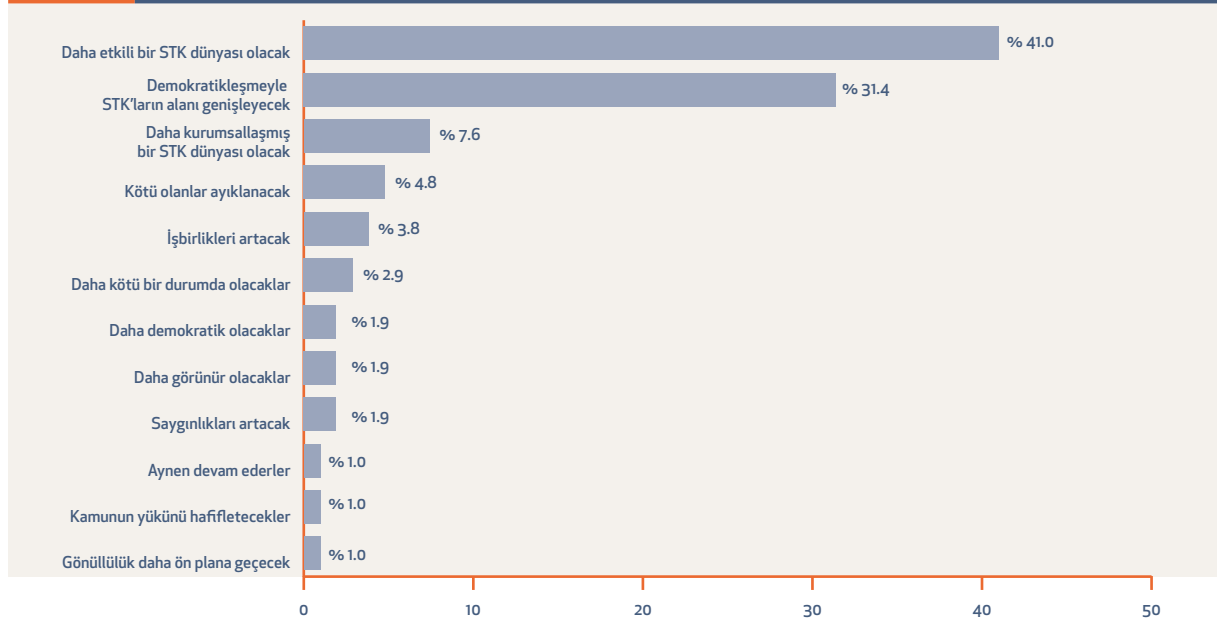
“STK'ları yöneten insanların demokratik yollar ile yöneticiliği bırakmak istemedikleri kanısını taşıyorum. Gerçekte hitap ettikleri veya güya üzerine inşa edildikleri toplumsal kesimden kopuklar.”

“Kendi yapılanmalarının da demokratik olmadığı aşikâr. Birlikte çalışma kültürünün olmaması, insanların uzlaşabildikleri bir noktaya doğru o yapının sevk ve idare edilememesi.”

“Genel kurullarda, seçimlerde kavga eder, bağırır çağırırlar... Çok çeşitli üyeleri var ama yönetimde değişik ideolojilerden fraksiyonlardan ve düşüncelerden insanları göremeyebilirsiniz.”

Bütün bu olumsuzluklara karşın Kamu yöneticilerinin STK'ların geleceğinden umutlu olduğunu söylemek mümkündür. Kamu yöneticilerinin %41'i daha etkili bir STK dünyasının gerçekleşeceğinden umutluyken %31'i ise demokratikleşme ile birlikte STK'ların alanının genişleyeceğini düşünmektedir. %7,6 oranında Kamu yöneticisi daha kurumsallaşmış bir STK dünyası öngörürken, %4,8'i kötü örneklerin ayıklanacağını beklemektedir.

GRAFİK 31 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARIN GELECEĞİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

1.3. Kamu Yöneticilerinin STK'lara Yaklaşımında Değişimler: 2013-2015 Yılları Karşılaştırması

Kamu - STK diyalogunun seyrini takip edebilmek ve müzakereci ve katılımcı bir ilişkinin tesis edilebilmesini sağlamak için, yukarıda sunulan verilerin uzun erimli olarak çeşitli periyodlarla güncellenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde güncel duruma ilişkin politikalar geliştirilmesi zorlaşacaktır. Yukarıda sunulan ya da benzeri veriler geçmişte toplanmış veriler değildir. Bu yüzden geçmiş ile yapılan karşılaştırmalar, geçmişe dair anlatılara dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak oluşturulan bu mevcut durum analizi, ilerideki yıllarda karşılaştırmalar yapmaya olanak verecek bir altyapı bilgi niteliği taşımaktadır. YADA olarak Kamu yöneticileri ile yapılan sahanın ilkinin 2013 ortalarında gerçekleştirmiştik. İkinci saha ise 2015 yılı sonlarında gerçekleştirilmiştir. Arada geçen iki yıl, kısa gibi görünse de, Gezi eylemleri, 17-25 Aralık operasyonları, bombalı saldırılar, çözüm sürecinin askıya alınması ve çatışmalara geri dönülmesi gibi birçok siyasi gelişmenin yaşandığı çalkantılı ve bol seçimli bir dönemi kapsamıştır. Sivil toplum açısından bu gelişmelerin en önemli sonucu, güncel kamuoyu araştırmalarının da gösterdiği üzere toplumsal kutuplaşmanın yükselmesi ve STK'lar arasında da konuşulagelen, Kamu yöneticilerinin STK'lara daha mesafeli ve temkinli yaklaşıma başlaması durumu olmuştur. Bu koşullarda Kamu yöneticilerinin STK'lara bakışında ve yaklaşımında ne gibi değişikliklerin olduğuna bakmak anlamlı olacaktır.

Söz konusu koşullar göz önüne alındığında beklenti, Kamu yöneticilerinin itibar puanlarının düşmesi, öte yandan kamu-STK diyalogunu güçlendirme projelerinin olumlu etkilerinin hissedilmeye başlanması yönündedir. Bu beklenti, verilere de yansımıştır.

GRAFİK 32 KAMU YÖNETİCİLERİNDE YILLARA GÖRE STK İTİBAR PUANLARI

Son iki yılda Kamu yöneticilerin STK'lara bakışı az farkla olumluya doğru gitmiş, siyasi iklimdeki gelişmelere karşın olumsuz yönde değişmemiştir. Kuşkusuz siyasi şartların benzer olduğu bir durumda yürütülen proje ve etkinliklerin STK itibarını artırması beklenebilirdi. Ancak karşılaştırmanın sıraladığımız gelişmeler göz önünde bulundurularak yapılması halinde elde edilen sonucun, kamu-STK diyalogu açısından oldukça olumlu olduğu söylenebilir.

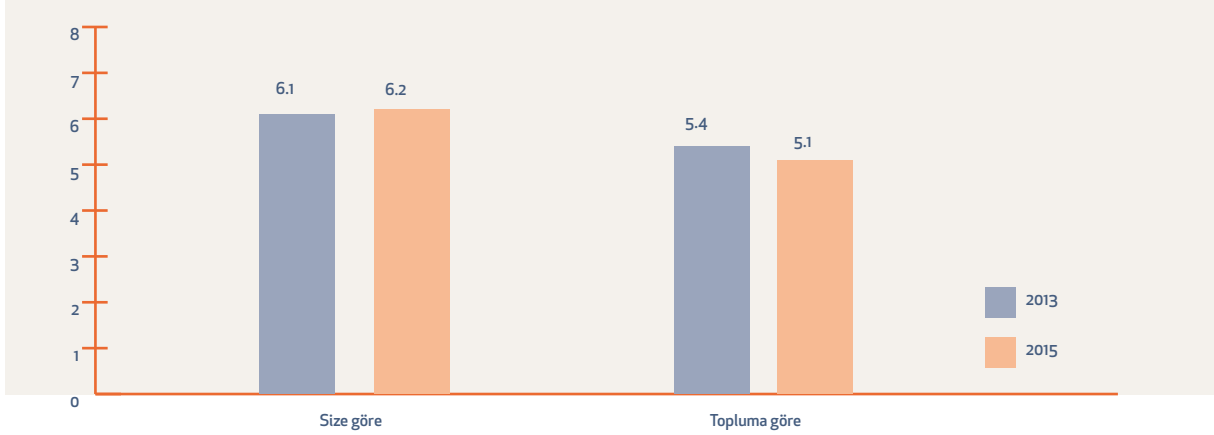
Kamu yöneticilerinin verdiği itibar puanları ortalama olarak değil, kategorik olarak değerlendirildiğinde ilginç bir nokta dikkat çekmektedir. Tabloda görüleceği üzere 2013 yılında STK'ların itibarı konusunda 5-6 puanlarında bir uzlaşma gözlemlenmiştir. Bu puanları 7-8 kategorisi takip etmiş, STK'ları çok iyi ya da çok kötü olarak gören değerlendirmeler ise oldukça düşük düzeyde kalmıştır. 2015'te ise, 2013'teki gibi net bir uzlaşma söz konusu değildir. En büyük grubu 7-8 puanları kategorisi oluşturmuş, bunun yanında 5'in altında puan veren Kamu yöneticilerinin oranı %13'ten %20'ye çıkmıştır.

TABLO 10.YILLARA GÖRE KAMU YÖNETİCİLERİNİN İTİBAR PUANLARI DAĞILIMLARI

	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10
2013 (%)	1	12	51	33	3
2015 (%)	10	10	26	38	16

İtibar puanları ile ilgili diğer bir karşılaştırma, Kamu yöneticilerinin, toplumun STK'lara verdiği değere yönelik algısıyla ilgili puanlar arasında yapılabilir. Yukarıda da belirtildiği gibi Kamu yöneticilerine STK'lar toplumun hangi düzeyde oy verdiği sorulmuştur. Aynı soru 2015'te de tekrarlanmıştır. Alınan yanıtlara göre Kamu yöneticileri, kendi STK'lara verdikleri itibar puanını yükseltirken, STK'ların toplum gözündeki değerinin ise düştüğünü ima etmişlerdir. 2015'de 5.4 olan ortalama, anlamlı bir fark oluşturacak şekilde, 5.1'e düşmüştür. Bir bakıma Kamu yöneticileri, STK'lara kerhen verdiği itibar puanına, "toplumla bağlarınızın zayıfladığını düşünüyorum ve bunu eleştiriyorum" notunu eklemiştir.

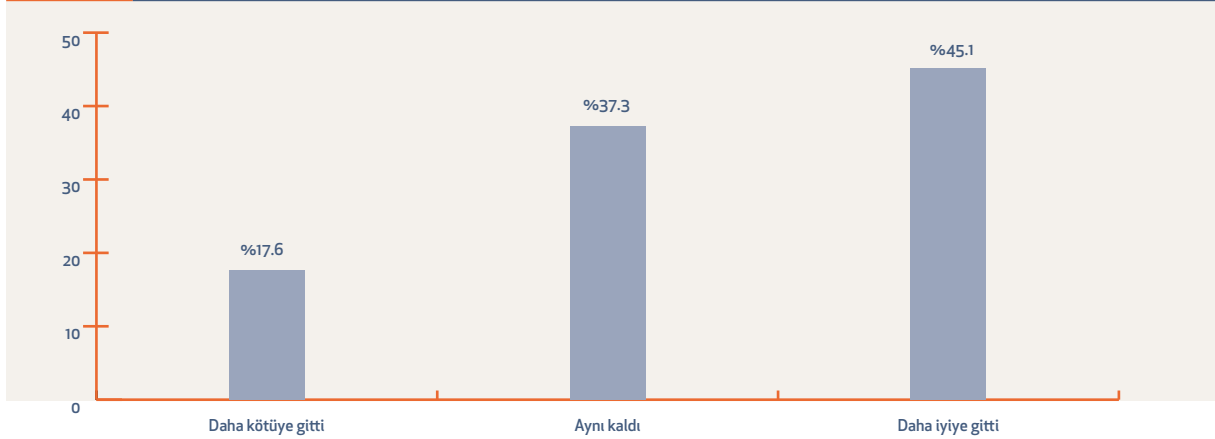
GRAFİK 33 YILLARA GÖRE KAMU YÖNETİCİLERİNİN KENDİ VERDİKLERİ VE TOPLUMA ATFETTİKLERİ İTİBAR PUANLARI

Kamu yöneticileri arasında STK'ları hem çok iyi olarak görenlerin hem de çok kötü olarak görenlerin artmış olması, yukarıda bahsettiğimiz siyasi kutuplaşma ikliminin Kamu yöneticileri arasında da izleri olduğunu düşündürmüştür. Bu durum, bir başka açıdan bakıldığında, yapılan proje ve programların da etkisiyle, Kamu yöneticilerinin STK'lara bakışında anlamlı oranda olumlu bir değişimin gerçekleştiği, ancak bazı Kamu yöneticilerinin STK'lara bakışının siyasi iklim nedeniyle geriye gittiği şeklinde yorumlanabilir.

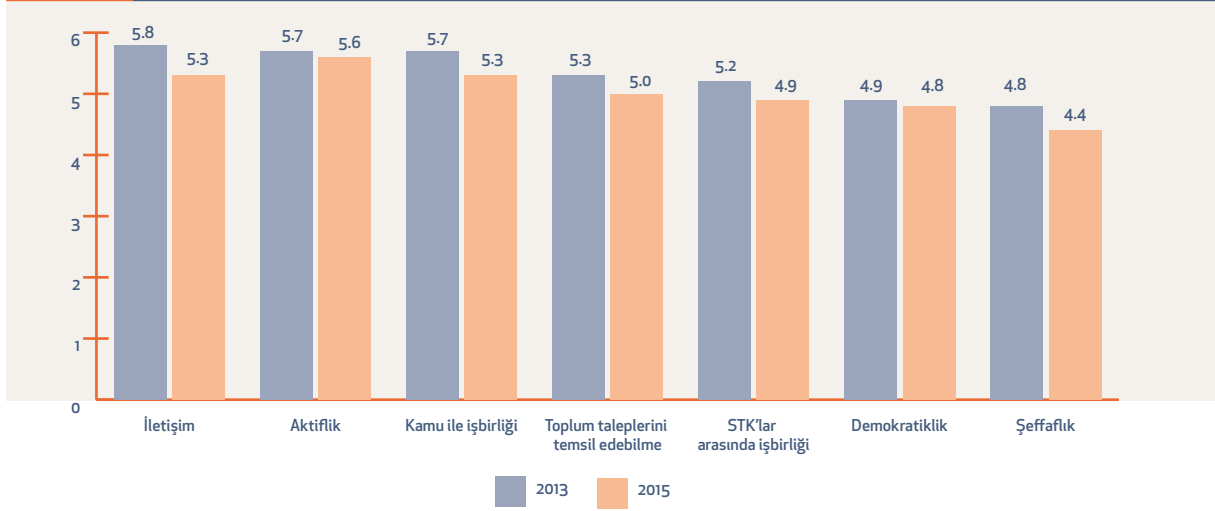
2015 yılında gerçekleştirilen araştırmada, önceki araştırmadan farklı olarak, katılımcılardan son iki yılı değerlendirmeleri istenmiş ve bu iki yıl içerisinde Kamu-STK ilişkilerinin nasıl olduğu, iyiye mi, yoksa kötüye mi gittiği sorusu yöneltilmiştir.

GRAFİK 34 KAMU YÖNETİCİLERİNİN GÖZÜNDE SON İKİ YILDA KAMU-STK İLİŞKİLERİ

Kamu yöneticileri arasında ilişkilerin daha iyiye gittiğini düşünme eğilimi daha güçlüdür. Katılımcıların %45.1'i Kamu ile STK'lar arasında iki yıl öncesine göre daha iyi bir ilişkinin tesis edilmiş olduğunu düşünmektedir. Öte yandan %17.6'lık bir kesim ise son iki yılın Kamu-STK diyalogu açısından olumlu geçmediğini düşünmektedir.

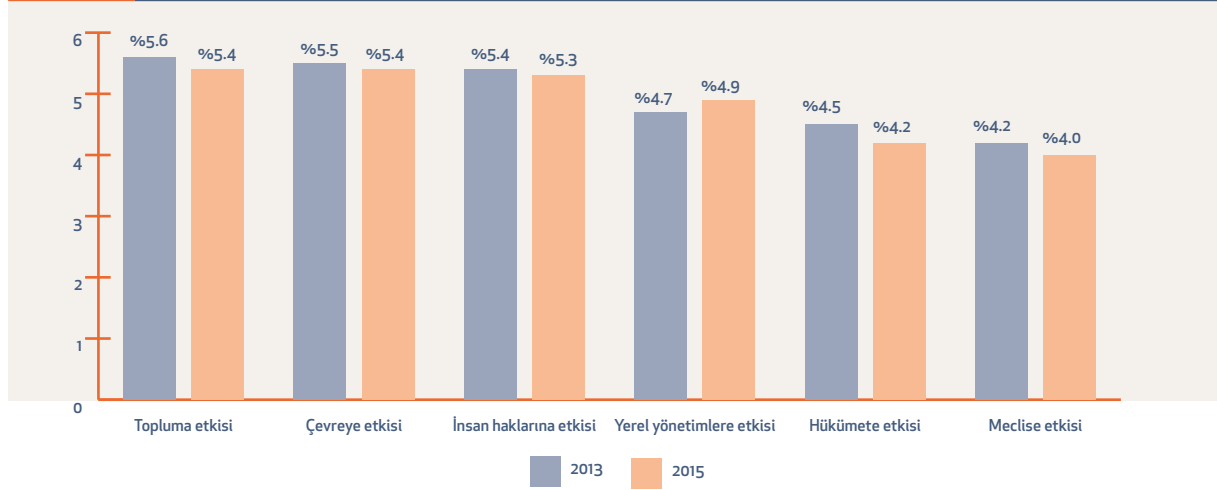
İtibar puanı ortalamasını pek etkilemeyen, hatta Kamu-STK diyalogu açısından olumlu bir fotoğraf ortaya koyan bu grafiği daha iyi analiz etmek için, Kamu yöneticilerinin gözünde STK'ların performans ve etki değerlendirmelerinin yansımalarına bakmakta fayda vardır.

GRAFİK 35 KAMU YÖNETİCİLERİNİN GÖZÜNDE YILLARA GÖRE STK PERFORMANSLARI

2013 araştırmasının verilerine göre Kamu yöneticilerinin STK'ların hem performans hem de etkilerine itibar puanından daha düşük puanlar verdikleri hatırlanacaktır. Bu durum 2015'te de değişmemiştir. Ortaya çıkan tabloda zaten düşük olan demokratiklik ve şeffaflık puanlarının daha da düşmüş olması en dikkat çekici bulgudur. Kamu ile işbirliği ve iletişim puanlarında da benzer bir düşüş söz konusudur. Öte yandan, Kamu yöneticilerinin gözünde yükselen tek değerlendirme, STK'ların aktifliğine ilişkindir. Yani Kamu yöneticileri STK'ları görece daha aktif bulmaktadır, ancak bu aktifliğin içeriğinden pek de memnun değildir.

Benzer şekilde Kamu yöneticileri, 2013'te olduğu gibi 2015'te de STK'ların etki düzeylerine düşük puanlar vermiştir. Sıralamada değişiklik olmamakla beraber etki puanlarında daha da geriye gidişler gözlemlenmiştir. Yalnızca STK'ların yerel yönetimler üzerindeki etkisine verilen puanlarda (halen çok düşük olmakla beraber) hafif bir yükselme söz konusudur. Bunun dışındaki konularda Kamu yöneticilerine göre STK'ların etkisizliği devam etmektedir.

GRAFİK 36 KAMU YÖNETİCİLERİNİN GÖZÜNDE YILLARA GÖRE STK'LARIN ETKİ PUANLARI

1.4. STK Yöneticileri Gözünde STK'ların İtibar Dinamikleri

YADA'nın gerçekleştirdiği, Giriş kısmında da söz edilen araştırmalardan birinde (YADA, 2012) Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının itibarlarına ve etki güçlerine etki eden faktörlerin neler olduğunu keşfetmek amacıyla, 118 STK yöneticisi ile bilişsel haritalama çalışması yapılmıştır. Haritalama çalışmasında yöneticilere ilk olarak STK'ların itibarı, sonrasında ise STK'ların etki gücü konusunda birer soru sorulmuş ve kendilerinden bu iki konuya ilişkin akıllarına gelen kavramları listelemeleri istemiştir. Devamında STK yöneticilerinden listeledikleri kavramların itibar ve etki gücü ile kurduğu ilişkilerin resmedilmesi istenmiştir. Böylelikle STK yöneticileri, kendi sıraladıkları faktörleri itibar ve etki gücü kavramları ile pozitif ya da negatif olarak puanlandırarak ilişkilendirmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen verilere göre STK yöneticileri, Türkiye'deki sivil toplumun itibarının mevcut durumunu ağırlıklı olarak olumsuz bir nedensellik ile açıklamaktadır. 188 STK temsilcisinin belirlediği, STK'ların itibarını etkileyen toplam 76 faktörün %57'si sivil toplumun itibarı ile negatif bir ilişki içerisindedir. Türkiye'de faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının itibarını olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında öne çıkan üç kavram STK'ların şeffaf olmamaları, yaşanan ekonomik sıkıntılar ve iletişim eksiklikleridir. Bunların yanı sıra STK'lar arasında işbirliği eksikliği, nitelikli kadro eksiklikleri, kurumsallaşma sıkıntıları, kişisel çıkar elde etme amacı ve pasiflik de, mevcut durumda Türkiye'deki STK'ların itibarlarını olumsuz yönde etkileyen önemli kavramlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'deki sivil toplumun itibarını olumlu yönde etkileyen faktörler arasında ise şu kavramlar öne çıkmaktadır: STK'ların etkili iletişimi, toplumsal fayda sağlamaları, özverili olmaları ve aktif olmaları. Fayda eksenindeki kavramların dağınıklığı, "etkili iletişim" kavramının tek başına en güçlü olumlu faktör olarak ortaya çıkmasına yol açmıştır. Öte yandan toplumsal fayda sağlamaları faktörünün, fayda ekseninde değerlendirilebilecek "somut çıktılar üretmek" ve "savunuculuk" gibi kavramlar ile birleştirilerek düşünüldüğünde, STK yöneticilerine göre Türkiye'deki sivil toplumun itibarını olumlu yönde etkileyen en önemli faktör olduğunu söylemek yanlış olmaz.

TABLO 11.SİVİL TOPLUM İTİBARI İLE KURULAN NEGATİF İLİŞKİLER

	STK'LARIN İTİBARINI ETKİLEME ŞİDDETİ
ŞEFFAF OLMAMAK	-27.50
EKONOMİK SIKINTILAR	-27.25
İLETİŞİMSİZLİK / KOPUKLUK	-23.58
STK'LAR ARASI İŞBİRLİĞİ YOKLUĞU / REKABET	-22.25
KİŞİSEL ÇIKAR SAĞLAMAK	-21.13
PASİFLİK	-18.00
AMAÇ DIŞI FAALİYETLER	-14.50
KURUM İÇİ DEMOKRASİ EKSİKLİĞİ	-13.88
NİTELİKLİ KADRO EKSİKLİĞİ	-12.75
KURUMSALLAŞMA EKSİKLİĞİ	-12.63
YÖNETİCİ ZAAFLARI	-12.17
İSTİKRARSIZLIK	-11.75
HEDEFSİZLİK / VİZYONSUZLUK	-11.69
FARKLILIĞA KAPALILIK	-11.00
SOMUT ÇIKTILAR / SONUÇLAR ÜRETEMEMEK	-10.50
UZMANLIK / BİLİMSSELLİK YETERSİZLİĞİ	-10.25
İDEOLOJİK OLMAK	-9.88
GÜVEN VERMEMEK	-9.88
TOPLUMUN DUYARSIZLIĞI / YETERSİZLİĞİ	-9.75
MEDYANIN İLGİSİZLİĞİ	-9.25

TABLO 12.SİVİL TOPLUM İTİBARI İLE KURULAN POZİTİF İLİŞKİLER

	STK'LARIN İTİBARINI ETKİLEME GÜCÜ
ETKİLİ İLETİŞİM	11.67
TOPLUMSAL FAYDA SAĞLAMALARI	11.13
GÖNÜLLÜLÜK / ÖZVERİ	7.13
AKTİFLİK	5.50
ŞEFFAF OLMAK	5.00
SOMUT ÇIKTILAR ÜRETMEK	5.00
KAMU VE PAYDAŞLARLA İŞBİRLİĞİ	3.25
ÖNCÜLÜK	2.75
SAVUNUCULUK YAPMALARI	2.38
BAĞIMSIZ OLMAK	2.25

1.5. STK Yöneticilerinin STK'ların Etkisine Yönelik Değerlendirmeleri

STK yöneticileri ile yapılan ve itibar değerlendirmeleri sırasında bahsettiğimiz bilişsel haritalama uygulamasının bir aşamasında STK yöneticilerinden STK'ların etkilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Bu uygulamada STK yöneticileri, Türkiye'de faaliyet gösteren STK'ların etki gücünü etkileyen 53 faktör dile getirmişlerdir. Spontane olarak sıralanan ifadelerin sivil toplumun etki gücü ile ilişkilerine bakıldığına, kurulan ilişkilerin büyük bir bölümünün negatif ilişkiler olduğu söylenebilir. 53 ilişkinin yalnızca 16'sı pozitif ilişki iken, kalan 37 ilişkinin yönü negatiftir. Başka bir deyişle STK yöneticileri, Türkiye'de faaliyet gösteren STK'ların etki gücünü olumlu etkileyen vakalara daha seyrek rastlamaktadırlar.

STK yöneticileri, Türkiye'deki STK'ların etki güçleri bağlamında en yoğun olarak ekonomik sıkıntılardan bahsetmekte, ekonomik sıkıntıların STK'ların etkisizliğinin temel nedeni olduğunu ima etmektedir. Öte yandan, iletişimsizlik konusunda tek suçlu STK'lar olarak görülmektedir. Aynı zamanda gerek medyanın, gerekse toplumun sivil topluma duyarsız kaldığı düşünülmektedir. Türkiye'deki STK'ların etki güçlerini olumsuz yönde etkileyen diğer faktörler, STK'ların amaçları dışındaki faaliyetlere yönelmesi, vizyonsuz olmaları ve nitelikli kadro eksiklikleri olarak sıralanabilir. Kamu ile ilişkilere yönelik özel bir satır açmak gerekirse, yasal mevzuatların yetersizliği/sınırlamaları ve baskıların, STK'ların etki gücünün önündeki ikincil konular olarak tarif edildiği dile getirilebilir.

TABLO 13.SİVİL TOPLUMUN ETKİ GÜCÜ İLE KURULAN NEGATİF İLİŞKİLER

	STK'LARIN ETKİSİNİ ETKİLEME GÜCÜ
EKONOMİK SIKINTILAR	-52.50
MEDYANIN İLGİSİZLİĞİ	-17.75
TOPLUMUN DUYARSIZLIĞI / YETERSİZLİĞİ	-15.25
AMAÇ DIŞI FAALİYETLER	-14.75
HEDEFSİZLİK /VİZYONSUZLUK	-14.75
BASKILAR / YASALAR	-14.17
NİTELİKLİ KADRO EKSİKLİĞİ	-13.00
KURUMSALLAŞMA EKSİKLİĞİ	-12.88
İLETİŞİMSİZLİK / KOPUKLUK	-12.10
KAMUNUN İLGİSİZLİĞİ / İTİBAR ETMEMESİ	-11.33
KATILIM EKSİKLİĞİ	-11.00
KİŞİSEL ÇIKAR SAĞLAMAK	-10.75
GÜVEN VERMEMEK	-10.50
STK'LAR ARASI İŞBİRLİĞİ YOKLUĞU / REKABET	-9.88
PASİFLİK	-9.75
KURUM İÇİ DEMOKRASİ EKSİKLİĞİ	-6.75
BAĞIMSIZ OLMAMAK	-6.50
SOMUT ÇIKTILAR / SONUÇLAR ÜRETEMEMEK	-5.75
YÖNETİCİ ZAAFLARI	-5.38
UZMANLIK / BİLİMSSELLİK YETERSİZLİĞİ	-4.75

En genel deyişle, Türkiye’de STK’ların etki gücünün zayıf olduğu argümanı üzerinde STK yöneticileri arasında bir uzlaşma olduğu ileri sürülebilir. STK’ların etki gücünü olumlu olarak etkilediği düşünülen 16 faktör belirlenmiştir ve bu faktörlerin içerisinde öne çıkan ve toplumsal fayda ekseninde birleştirilebilecek iki kavram bulunmaktadır: Bilinçlendirme ve toplumsal fayda. STK’ların etki güçlerini olumlu yönde etkileyen ikincil öneme sahip faktörler ise sırasıyla Avrupa Birliği’ne katılımındaki müzakere sürecinin etkileri, STK’ların sosyalleşmeye etkileri ve yönetim kapasitesinin yüksekliğidir.

TABLO 14.SİVİL TOPLUMUN ETKİ GÜCÜ İLE KURULAN POZİTİF İLİŞKİLER

	STK'LARIN ETKİSİNİ ETKİLEME GÜCÜ
BİLİNÇLENDİRME	7.00
TOPLUMSAL FAYDA SAĞLAMALARI	6.00
AB SÜRECİ	1.75
SOSYALLEŞME	1.25
YÖNETİM KAPASİTESİ	1.25
AKTİVİST OLMAK	1.00
KÖTÜ ALIŞKANLIKLARDAN KORUMA	0.75
YARDIMLAŞMA / DAYANIŞMA	0.75
SEKTÖRLEŞMESİ	0.50
UZMANLIK	0.50
SOMUT ÇIKTILAR ÜRETMEK	0.50
BAĞIMSIZ OLMAK	0.50

İtibar bağlamındaki haritaya benzer şekilde, iletişimsizlik/kopukluk da STK'ların etki gücü üzerinde olumsuz bir rol oynadığı düşünülen bir kavramdır. STK yöneticilerinde, STK'ların etkisinin düşük olmasının nedenini dışsal faktörlerde görme refleksine sıklıkla rastlanmakta ve bu dışsal faktör çoğunlukla toplumun sivil topluma hak ettiği ilgiyi göstermemesi olarak açıklanmaktadır. STK yöneticileri, toplumun sivil toplum alanına duyarsız kaldığını, katkı sağlamadığını, daha sert ifadeler ile toplumun eğitimsiz ve yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Öte yandan STK yöneticileri STK'ların etki güçlerinin az olma nedenlerini sadece toplumun eğitimsizliğinde değil, medyanın ilgisizliği, Kamunun ilgisizliği/itibar etmemesi, baskılar/yasalar gibi diğer dışsal faktörler ve aktörlerde de görmektedir. STK yöneticilerinin çizdiği nedensellik haritaları birleştirildiğinde, ekonomik yetersizliğin STK'ların etki gücü algısının ana taşıyıcısı olduğu ortaya çıkmıştır. Ekonomi, algı yapısında o kadar merkezi bir durumdur ki, toplam haritada yer verilen hemen hemen bütün faktörler ile ilişki içerisindedir.

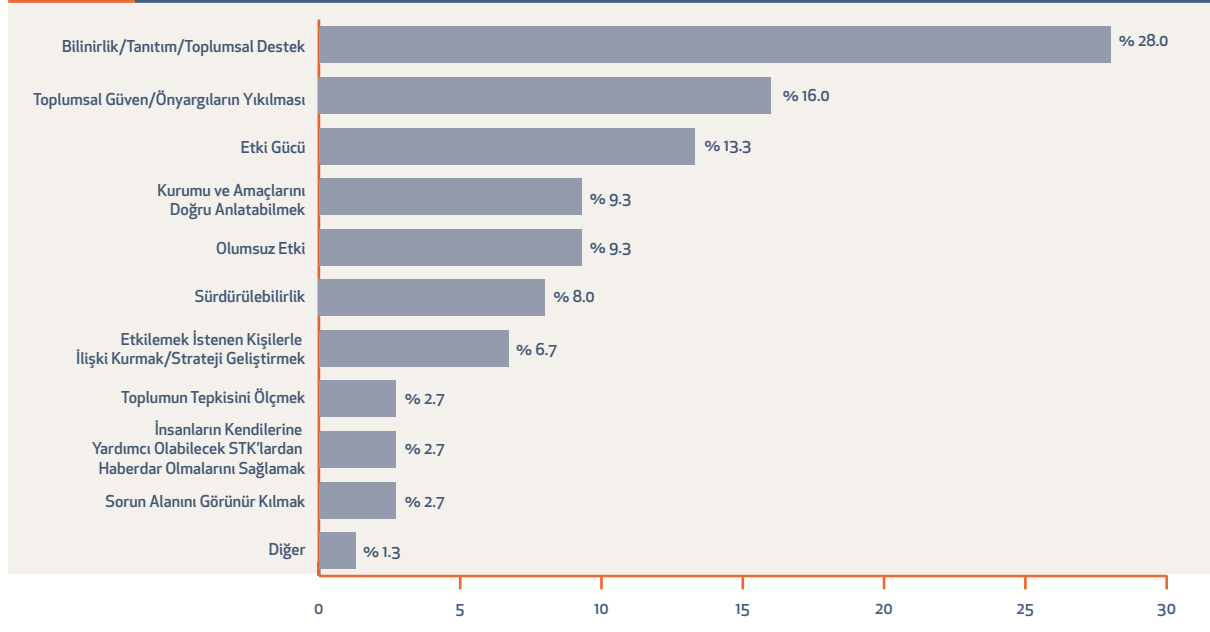
2. KAMU-TOPLUM-STK İLETİŞİMİ

2. KAMU-TOPLUM-STK İLETİŞİMİ

Kamu kuruluşları, STK'lar ve toplum arasındaki iletişimin ve dolayısıyla diyalog imkânlarının incelenmesi, yürütülen araştırmaların temel amaçlarından biri olmuştur. Buradan hareketle saha çalışmalarında tarafların karşılıklı olarak aralarındaki iletişimin düzeyi, sınırları, iletişim sorunlarının kaynağı ve iletişimi etkileyen faktörler konu edilmiştir. Bu bölümde öncelikle STK temsilcilerinin kendi kurumlarının iletişim çalışmalarına ilişkin değerlendirmelerine yer verilecek, ardından kamu yöneticileri ve toplumun gözünde STK'larla kurulan iletişime yönelik bazı değerlendirmelere değinilecektir.

STK temsilcilerinin halkla ilişkiler ve iletişim çalışmalarına yönelik algıları aşağıdaki grafikte belirginleşmektedir¹. Halkla ilişkiler çalışması yürütenlerin kendi kurumlarına nasıl bir katkı sağlayacağı sorusu yöneltilen STK temsilcileri, en sıklıkla bilinirlik, tanıtım ve toplumsal destek sağlama amaçları açısından halkla ilişkilerin önemli olduğunu dile getirmişlerdir (%28,0). Bunu toplumsal güven sağlama ve önyargıların yıkılması (%16,0) ile etki gücü kazanma (%13,3) takip etmektedir.

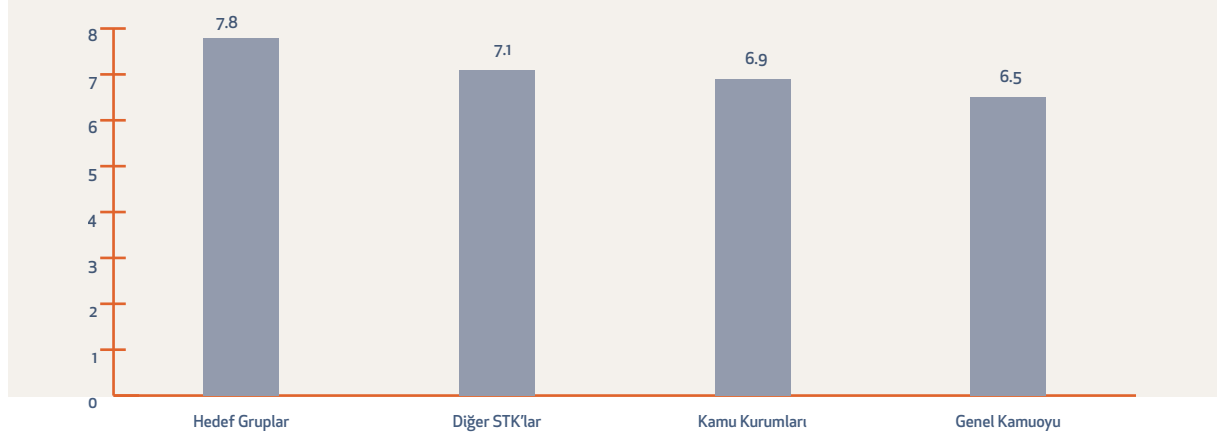
GRAFİK 39 STK TEMSİLCİLERİNE GÖRE HALKLA İLİŞKİLERİN STK'LARA KATKILARI

¹ STK'ların halkla ilişkiler faaliyetlerine yönelik analizler, YADA'nın da yer aldığı, Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim görevlilerinden Seçil Deren Van Het Hof'un yürütücülüğünde gerçekleştirilen, Giriş bölümünde tarif ettiğimiz araştırmamızın raporundan faydalanılarak hazırlanmıştır.

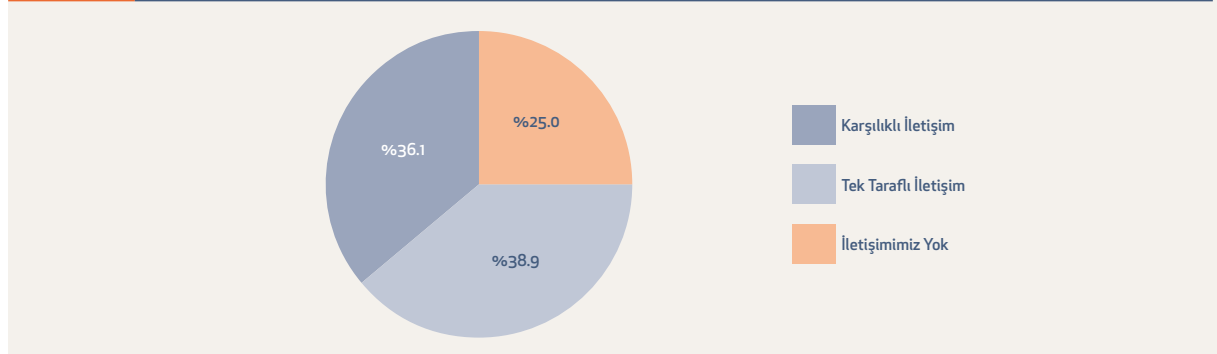
STK temsilcilerinin kendi paydaşları ile olan iletişimlerine verdikleri puanların ortalamalarını aşağıdaki grafikte görmek mümkündür. STK temsilcileri paydaşlarla iletişimlerinin tamamını vasatın üzerinde puanlamıştır. En yüksek puanın hedef gruplarla iletişime verildiği (7,8), en düşük puanın ise genel kamuoyu ile kurulan iletişime (6,5) uygun görüldüğü gözlemlenebilir.

GRAFİK 40 STK TEMSİLCİLERİNE GÖRE KURUMLARININ PAYDAŞLARLA İLETİŞİM PERFORMANSI

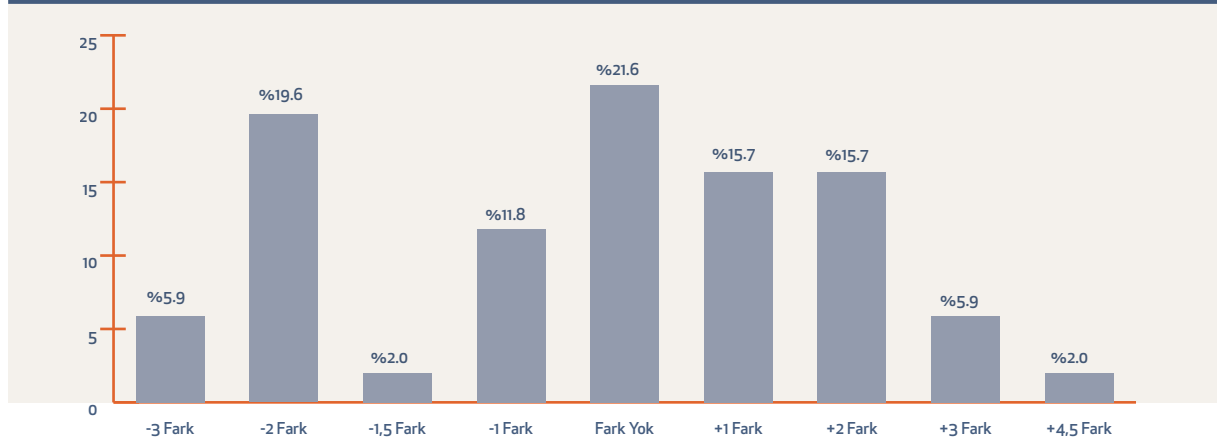
Kurumlarının en önemli işlevlerinden birinin Kamu politikaları ve yasama süreçlerini etkilemek olduğu ifadesine “doğru” veya “kesinlikle doğru” yanıtını veren STK’ların Kamu kuruluşlarıyla kurdukları iletişim performansı, ayrı bir grafik ile aşağıda gösterilmektedir. Buna göre söz konusu STK’ların %25’inin Kamu kuruluşlarıyla herhangi bir iletişimleri yok iken, %38,9’u tek taraflı iletişim halindedir ve ancak kalan %36,1’inin karşılıklı bir iletişimi bulunmaktadır.

GRAFİK 41 KAMU POLİTİKALARINI ETKİLEMEK İSTEYEN STK’LARIN KAMU KURULUŞLARI İLE İLETİŞİMLERİ

STK temsilcilerinin kamuoyu ile olan iletişimlerine verdikleri puanlar, toplum tarafından ne ölçüde tanındıklarına ilişkin yine 10 üzerinden puanlamaya dayalı değerlendirmeleri ile karşılaştırılmıştır. Aşağıdaki grafikte STK temsilcilerinin kendi kurumlarının kamuoyu ile iletişim performansına verdikleri puanlar ile toplum tarafından tanınırlık düzeylerine verdikleri puanlar arasındaki farklılık gösterilmektedir.

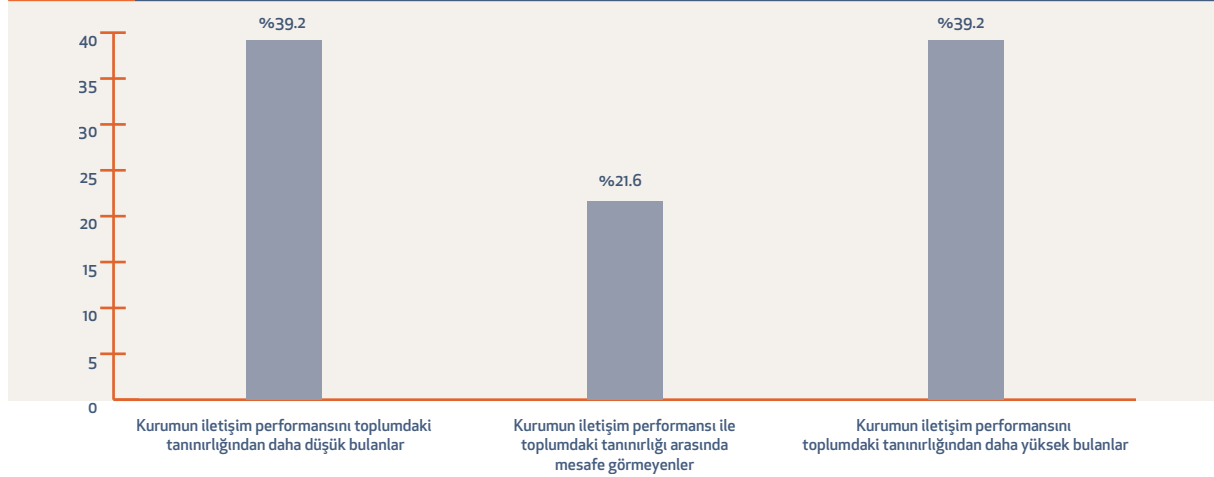
GRAFİK 42 STK'NIN KAMUOYU İLE İLETİŞİM PERFORMANSI VE TOPLUM TANINIRLIĞI ARASINDAKİ MESAFE

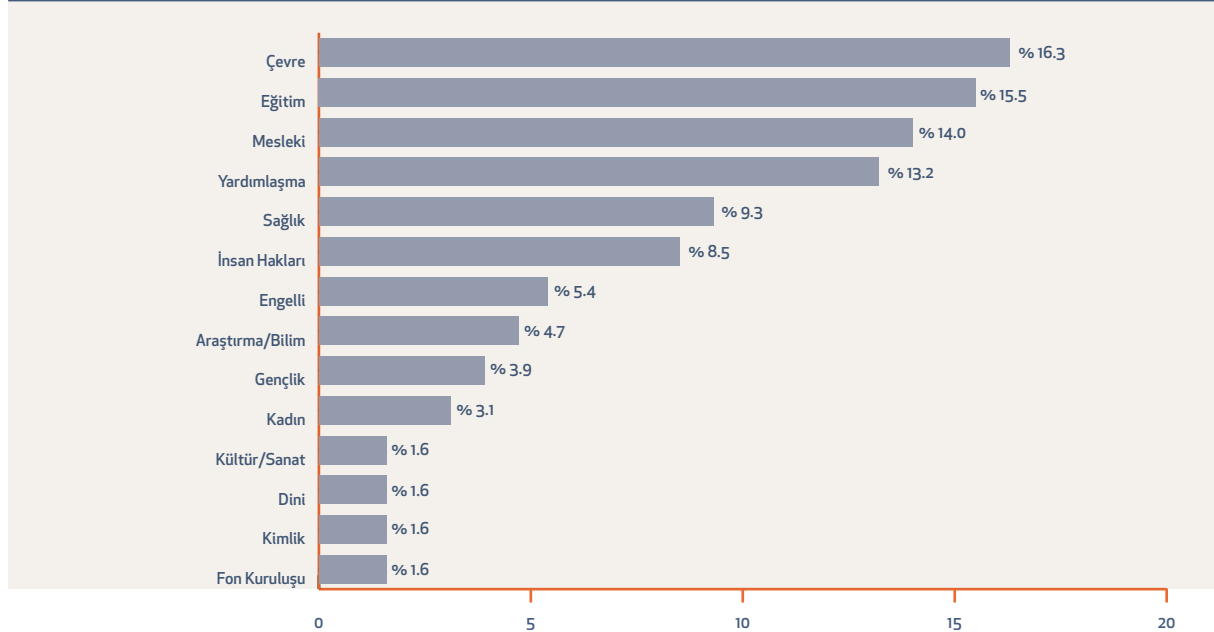
Burada görülebileceği gibi her beş STK temsilcisinden biri kurumlarının iletişim performansı ile toplum tanınırlığına aynı puanları vermiştir. Grafiğin sol tarafında kurumlarının iletişim performansını toplum tarafından tanınırlığından daha yüksek bulanların oranı toplam %39,2'dir. Kurumlarının toplum tarafından tanınırlığını iletişim performanslarından daha yüksek bulan STK temsilcilerinin oranı ise yine benzer şekilde %39,2 olmuştur. Bu durumu aşağıdaki grafikte görmek mümkündür.

Halkla ilişkiler ve iletişim başarısı kavramının nasıl bir anlam ifade ettiğinin anlaşılması için STK temsilcilerinden bu açıdan en başarılı buldukları STK'ları sıralamaları istenmiştir. Belirtilen STK'lar tematik kategorilerine göre aşağıdaki grafikte listelenmiştir. Buna göre STK temsilcileri en çok çevre alanında çalışan STK'ları iletişim açısından başarılı bulmuşlardır (%16,3). Bunu eğitim alanında çalışan STK'lar (%15,5) ve mesleki STK'lar (%14,0) takip etmiştir.

GRAFİK 43 STK'NIN KAMUOYUYLA İLETİŞİM PERFORMANSI VE TOPLUMDAKİ TANINIRLIK İLİŞKİSİ

GRAFİK 44 STK TEMSİLCİLERİ TARAFINDAN HALKLA İLİŞKİLER VE İLETİŞİM ALANINDA EN BAŞARILI BULUNAN STK'LAR (TEMATİK KATEGORİ)

STK temsilcilerinin en başarılı buldukları STK'ları neden başarılı bulduklarına dair ifadeleri ise aşağıdaki tabloda görülebilir.

TABLO 15. HALKLA İLİŞKİLER VE İLETİŞİM ALANINDA BAŞARILI BULUNAN STK'LARIN BAŞARILI BULUNMA NEDENLERİ

ÇEVRE ALANINDAKİ STK'LAR	"TOPLUMUN DİLİNİ KONUŞAN"
	"TOPLUMUN YANINDA YER ALAN"
	"HERKESİN İLGİSİNİ ÇEKEBİLEN"
	"DEVLETİ ELEŞTİREBİLEN"
	"DEVLETLE İŞ YAPAN"
	"BAŞARILI, AKILDA KALICI KAMPANYALAR YÜRÜTEN"
	"STRATEJİK İLETİŞİM KURGUSU OLAN"
	"VİZYON VE MİSYONLARINI TAKİP EDEN"
	"GÜNCEL TARTIŞMALARIN İÇİNDE OLAN"
	"TALEPLERİNİ GÖRÜNÜR VE POPÜLER KILAN"
	"HALKLA İLİŞKİLER VE İLETİŞİMİ 'BİR İŞ' GİBİ GÖREN"
	"GENİŞ, PROFESYONEL KADROLARI OLAN"
	"BİREYSEL BAĞIŞLARLA AYAKTA DURAN"
	"GENİŞ DUYURU KİTLESİNE SAHİP"
"HERKESİN HABERDAR OLDUĞU İŞLER YAPAN"	
EĞİTİM ALANINDAKİ STK'LAR	"DOĞRU HEDEF KİTLEYİ SAĞLAYAN"
	"PROFESYONEL BİR KADRO VE İLETİŞİM EKİBİNE SAHİP OLAN"
	"İLETİŞİM ARAÇLARINI İYİ KULLANAN"
	"PAYDAŞLARINI BİLGİLENDİREN"
MESLEK EKSENLİ STK'LAR	"YÜKSEK KAPASİTE SAHİBİ OLAN"
	"AKTİF VE ETKİLİ OLAN"
	"FAALİYET ALANLARINI GENİŞLETEN"
	"ÇALIŞMA KONULARINA İLİŞKİN ARAŞTIRMALAR YAPIP KAMUOYUNA SUNAN"

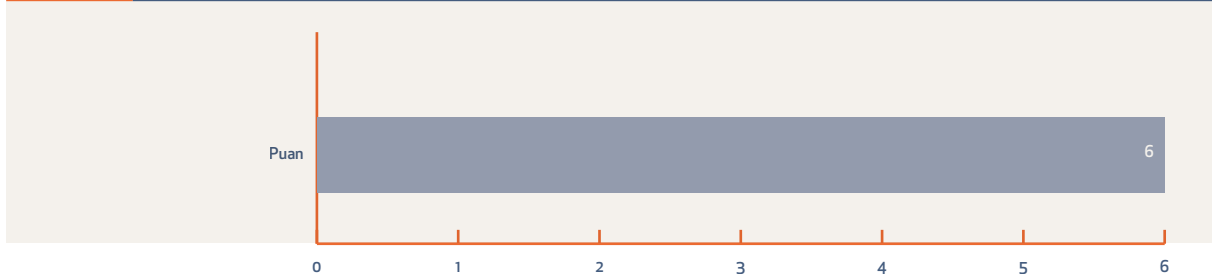
Görüşülen STK'ların sivil topografya kategorileri ile başarılı bulunan STK'ların sivil topografya kategorileri aşağıdaki tabloda karşılaştırılmıştır. Buna göre görüşülen STK'nın kategorisinden bağımsız olarak Savunucu ve Hayırsever kuruluşların iletişim açısından başarılı bulunduğu söylenebilir. Hayırsever kategorisindeki STK'lar en çok Himayeci STK'lar ve Özörgüt kategorisindeki STK'lar tarafından başarılı bulunmaktadır. Siyasi Yönelimli STK'ların iletişim çalışmalarını en çok beğenen STK temsilcileri de yine Siyasi Yönelimli STK'ların temsilcileridir.

TABLO 16.GÖRÜŞÜLEN STK'LARIN SİVİL TOPOGRAFYA DAĞILIMINA GÖRE BAŞARILI BULUNAN SİVİL TOPOGRAFYA KATEGORİLERİ

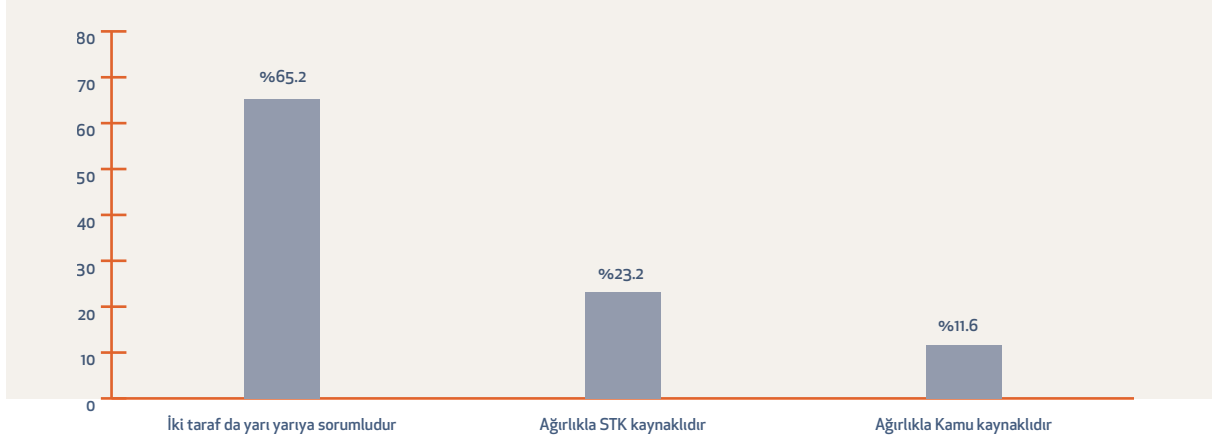
		BAŞARILI BULUNAN STK KATEGORİSİ							
		SAVUNUCU	HİMAYECİ	YAN KURULUŞ	HAYIRSEVER	SİYASİ YÖNELİMLİ	ÖZÖRGÜT	UZMAN	MESLEKİ/SEKTÖR EKSENLİ
GÖRÜŞÜLEN STK'NIN KATEGORİSİ	UZMAN	4	1	1	7	0	0	2	4
	SİYASİ YÖNELİMLİ	1	0	0	7	4	0	3	4
	HİMAYECİ	5	4	2	8	0	1	1	0
	HAYIRSEVER	4	3	3	7	0	0	3	1
	SAVUNUCU	8	2	0	4	1	1	1	1
	ÖZÖRGÜT	1	6	2	10	0	2	1	1

Kamu yöneticilerinin Kamu kuruluşları ile STK'lar arasındaki iletişime ilişkin değerlendirmeleri, STK'ların Kamu kuruluşları ile iletişim performanslarının sonuçlarına ışık tutması açısından önemlidir. Buna ek olarak Kamu yöneticilerinden kendi iç işleyişlerinde STK'larla iletişime ilişkin nasıl bir yaklaşıma sahip olduklarına dair değerlendirmeleri de alınmıştır.

Öncelikle Kamu yöneticilerinden Kamu-STK iletişimine yönelik bir puanlama yapmalarını istenmiş, yöneticilerin ortalama 6.0 puan verdiği görülmüştür. Bu puanın verdikleri itibar puanına oldukça yakın, hatta neredeyse aynı olması da dikkat çekicidir. İlişkisel analizlerde iki değişken arasındaki korelasyonlar da oldukça yüksek çıkmaktadır. Bir başka deyişle Kamu ile STK arasındaki iletişimi daha kuvvetli bulanlar STK'lara daha yüksek düzeyde itibar etmekte, iletişimi zayıf görenler ise STK itibarlarını da düşük bulmaktadır.

GRAFİK 45 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARLA KAMU ARASINDAKİ İLETİŞİME VERDİKLERİ PUAN

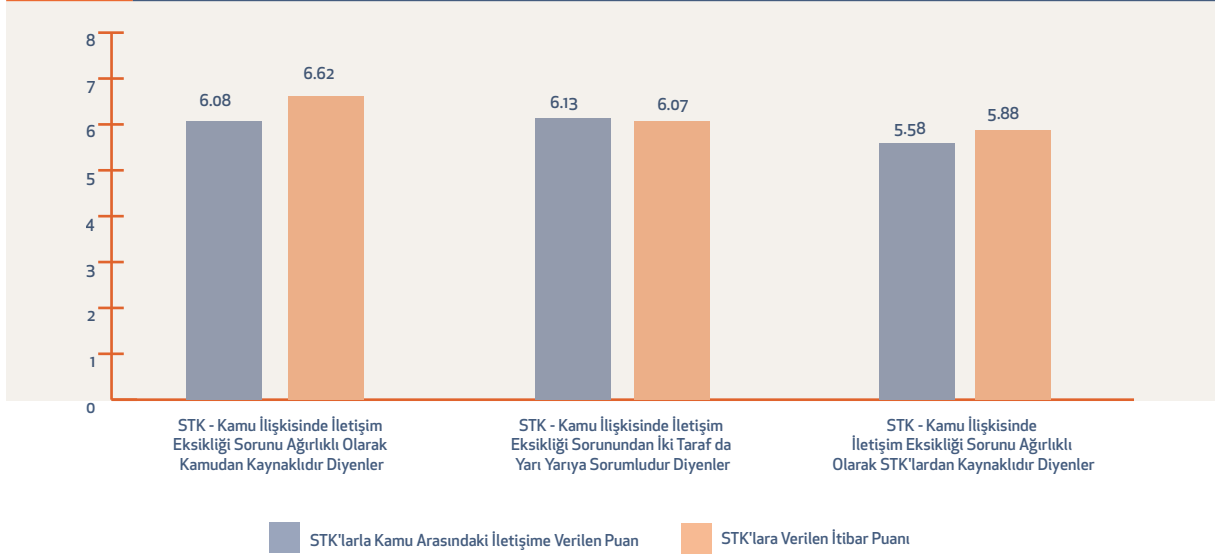
Kamu kuruluşları ile STK'lar arasındaki iletişimde mevcut eksiklikler, Kamu yöneticilerinin gözünde %65,2 oranında iki tarafın da sorumluluğunda bulunmaktadır. Öte yandan, iletişim eksikliklerinde ağırlıklı olarak tek bir tarafı sorumlu gören Kamu yöneticilerinin üçte ikisi bu durumdan STK'ları sorumlu tutmakta (%23,2), diğerleri ise Kamu kuruluşlarından kaynaklı olduğunu ifade etmektedir (%11,6).

GRAFİK 46 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE KAMU-STK İLİŞKİSİNDE İLETİŞİM EKSİKLİĞİNİN SORUMLULARI

Yukarıdaki grafikte görülebileceği üzere iletişim eksikliklerinin ağırlıklı Kamu kuruluşlarından kaynaklandığını söyleyen ve dolayısıyla Kamunun sorunlarına eleştirel bir gözle bakan Kamu yöneticileri, STK'ların itibarını daha fazla görmekte ve STK'lara karşı daha az şüpheli bir tavır takınmaktadır.

Bunun tersine iletişim sorunlarında faturayı STK'lara kesenlerin gözünde STK'ların değeri çok daha düşüktür.

GRAFİK 47 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK İTİBAR PUANLARI VE İLETİŞİM PUANLARI

İletişim sorunlarında Kamunun sorumluluğuna yönelik konularda bazı başlıklar öne çıkmıştır. Bunların başında STK'larla çalışma koşullarının Kamuda yapılandırılmamış olması gelmektedir:

Kamunun iş planında olmamak - "... Yani bugün benim sizi kabul etmem, sizinle bu mülakatı yapmam benim için büyük bir fedakârlıktır."

Kamunun iş planına dâhil olmak -"Kamu hangi işleri STK ile beraber yapacağını ve hangi STK ile birlikte yapacağını bilmiyor."

Kamuda STK'larla ilgili kurumsal birim yokluğu - "Kime gideceğini bilmiyor STK'lar"

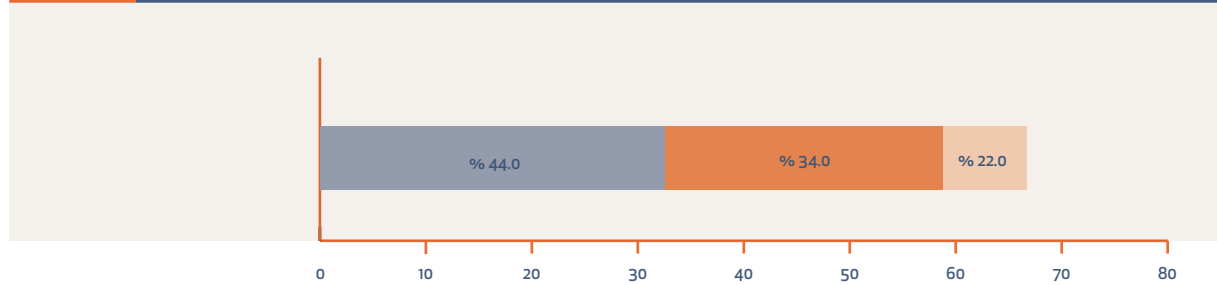
"Her kurumda bir birim kurulmalı"

Dolayısıyla Kamu yöneticilerine göre Kamu-STK ilişkisinde yaşanan sıkıntıların tek kaynağı sivil toplum olarak görülmemektedir. Kamunun da iş planında ve vizyonunda STK'larla işbirliğinin olmaması; ağır iş yükü ve yoğunluğu içerisinde STK'larla görüşmeye bile vakit ayıramaması ve bürokratik zorluklar en önde gelen sorunlar olarak sıralanmaktadır. Diğer bir sınırlılık da kadim bürokrasi sorunun izlerinin hala varlığını sürdürmesi, yani bürokratik yapının bu ilişkiyi zorlaştırması olarak değerlendirilmektedir.

Bürokrasi - "Bildiğimiz klasik bürokratik anlayış, katı bürokrasi kendisini STK'lara kapalı tutar ya da tutmak ister. STK'larla irtibat kurabilecekler müsteşar, müsteşar yardımcısı, genel müdür düzeyindedir. Bunlar da çok meşguller. Dolayısıyla bir irtibat olmuyor."

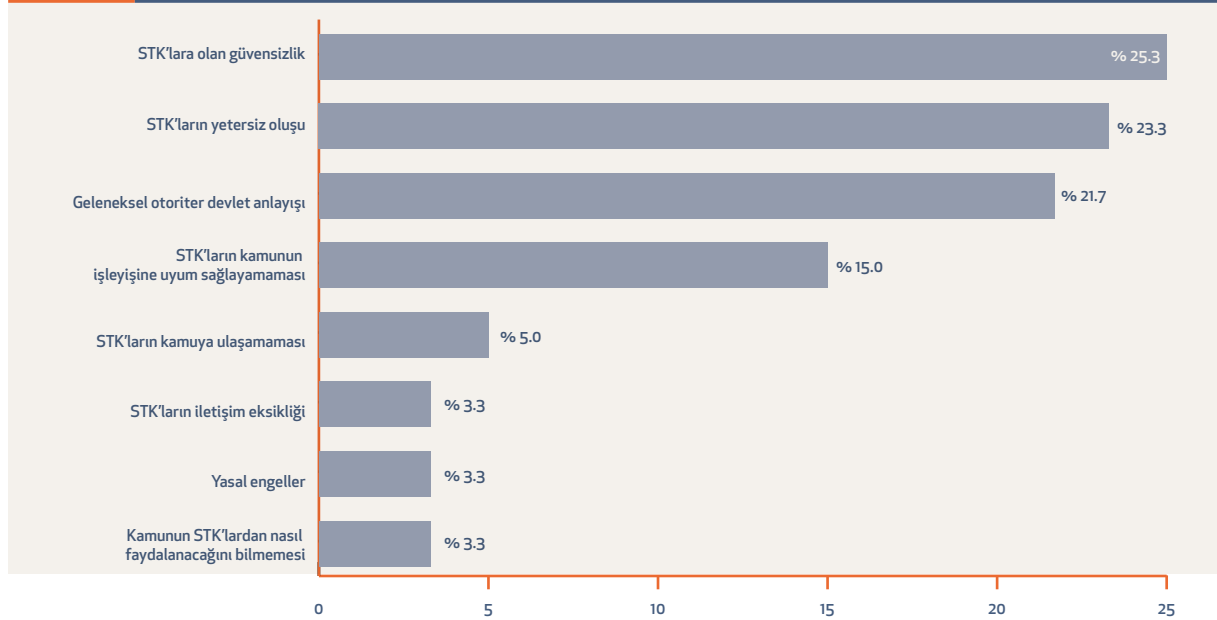
Kamu yöneticilerine, Kamu kurumlarının STK'ları muhatap alıp almadığı sorulduğunda yöneticilerin %44'ü evet derken, %34 kısmen ve %22'si ise hayır cevabını vermiştir. Bu cevaptan ve önceki verilerden hareketle, Kamunun STK'larla temas konusunda açık ama STK'ları muhatap olarak kabul etmede gönülsüz olduğu sonucuna varılabilir.

GRAFİK 48 KAMU KURULUŞLARININ STK'LARI MUHATAP KABUL ETME DURUMU

Kamu kuruluşu yöneticilerine STK'ları muhatap alma konusundaki isteksizliklerinin nedeni sorulduğunda STK'lara duyulan güvensizlik (%25), STK'ların yetersiz oluşu (%23,3) ve otoriter devlet anlayışı (%21,7) sıralanan ilk üç gerektir.

GRAFİK 49 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK' LARI MUHATAP KABUL ETMEME NEDENLERİ

Aşağıdaki tabloda Kamu yöneticilerinin STK'larla temas halinde olma durumlarına göre STK'lara verdikleri iletişim ve itibar puanları gösterilmiştir. Burada STK araştırmalarından faydalanan, Kamu etkinliğine STK'ları davet eden ve STK'ların etkinliklerine katılan Kamu yöneticisi profilinin, hem STK'larla Kamu arasındaki iletişimi, hem de STK'lara verilen itibar puanlarını yüksek tuttuğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan STK'larla temas halinde olan yöneticilerin iletişim ve işbirliğine en açık profil olduğu söylenebilir.

TABLO 17. KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK'LARLA TEMAS HALİNDE OLMA DURUMLARI İLE İLETİŞİM VE İTİBAR PUANI KARŞILAŞTIRMASI

	STK YAYININDAN FAYDALANMA		KAMU ETKİNLİĞİNE STK DAVET ETME		STK'LARIN ETKİNLİKLERİNE DAVET EDİLME	
	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR	EVET	HAYIR
STK'LARLA KAMU ARASINDAKİ İLETİŞİME VERİLEN PUAN	6,22	5,76	6,18	5,19	6,16	5,46
STK'LARA VERİLEN İTİBAR PUANI	6,17	6,00	6,15	5,69	6,12	5,71

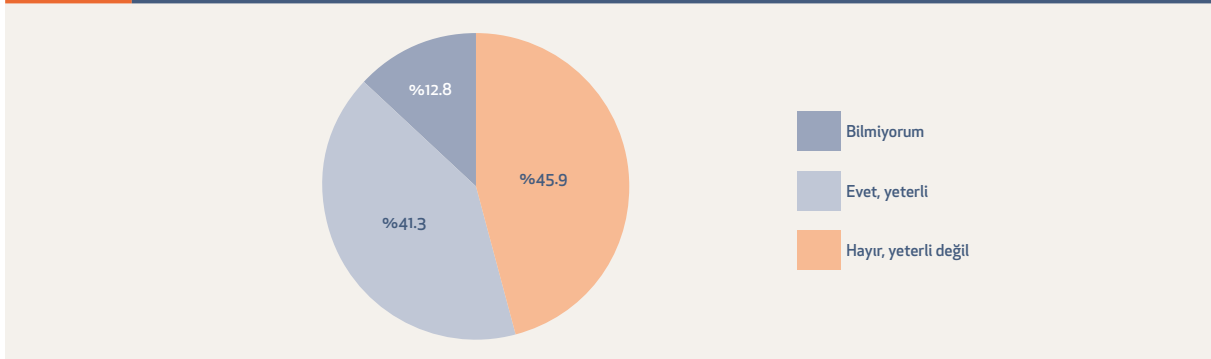
STK'larla kurulan temasın iyimserliği ve diyalogu güçlendirdiğine ilişkin ipuçlarını Kamu yöneticilerinin kendi sözlerinde de görmek mümkündür:

“Geçen bir toplantı yaptık kanun değişikliği ile ilgili, görüş almak için davet ettik. Ben bir sürü insanın toplaşıp geleceğini, yiyip içip dağılacağımızı, sonra biz kendi bildiğimizi yazacağımızı düşündüm ama çok mahcup oldum. 2 gün önceden raporlar geldi, kayıtlar yapıldı. 2 kişi demiştik, 2 kişi geldiler akşama kadar **harıl harıl çalıştık, raporumuzu hazırlayıp bakana sunduk. 700 STK davet ettik, 250 STK katıldı. Çok memnun oldum, hem de mahcup oldum.**”

“**Son on yılda** ciddi manada mesafeler katedildi. Daha önce daha mesafeli duran Kamu, onları dikkate almaya başladı, görüşüne önem vermeye başladı. On yıl önce 10 üzerinden 2 verirdim, şimdi 6 veririm.”

Kamu ile STK'lar arasındaki iletişimin sınırlarını belirleyen unsurlardan biri de STK'lara ilişkin mevzuattır. Kamu yöneticilerinin neredeyse yarısının (%45,9) STK'larla ilgili mevzuatın yetersiz olduğunu ifade ettiği; %12,8'lik kesimin ise ilgili mevzuattan habersiz olduğu görülmektedir.

GRAFİK 50 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARLA İLGİLİ MEVZUATIN YETERLİLİK DURUMU

Mevzuat sıkıntıları, yukarıda bahsi geçen Kamu ile ilgili diğer sorunlarla birlikte değerlendirildiğinde işbirliği ve iletişimin var olduğu ama nasıl kurulacağı ve geliştirileceği konusunda belirsizliklerin bulunduğu bir tablo ile karşı karşıya olduğumuz söylenebilir.

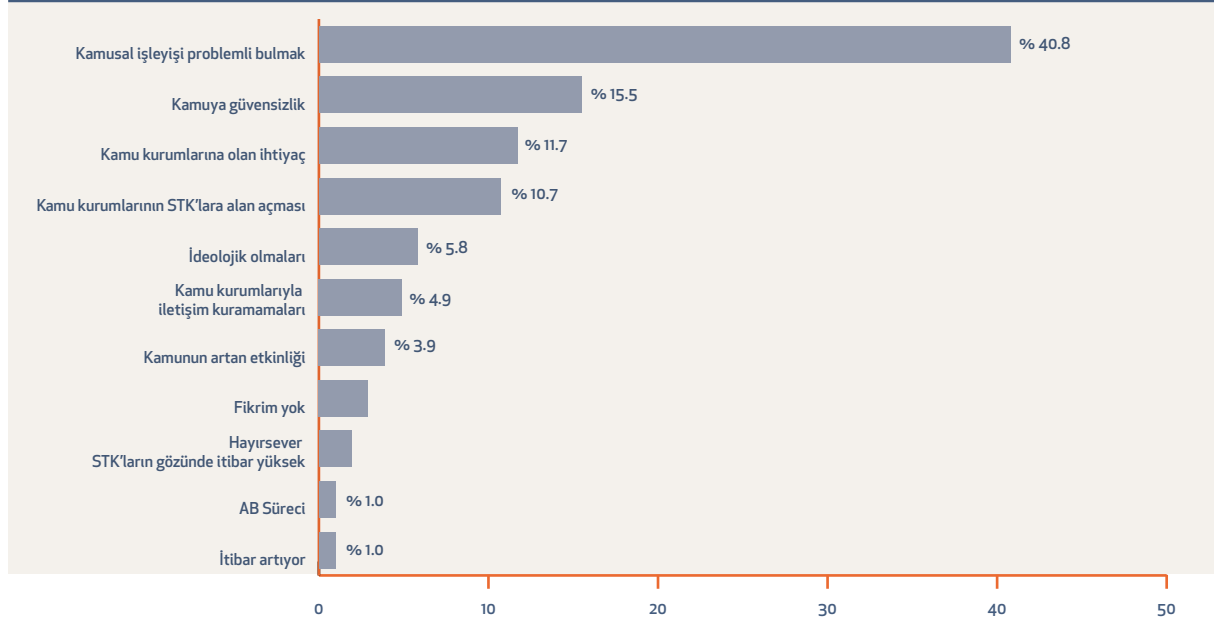
Kamu yöneticilerinin STK'larla ilgili mevzuatın durumuna ilişkin olarak yaptıkları değerlendirmeler de bu tespitlerle paraleldir:

“Mevzuattan kaynaklanan sıkıntılar var. Bu bakış açımızı belirleyen değil, biz dediğim gibi olumlu bir bakış var ama istesek de her konuda istenen düzeyde işbirliği yapamıyoruz. Mevzuat engelli, mevzuatı o açıdan bir ortaya koymak lazım.”

“Yani anayasamız ileri hüküm taşıyor. İş anayasaya bağlı olarak çıkarılan yasalardaki şeye geldiği zaman orası biraz karışık. Dernekler Yasası ve Türk Medeni Yasası konusunda konuşuyorum. Yani ve karşılığındaki Avrupa Birliği yasaları, buna denk düşen Avrupa Birliği yasalarının denk olmadığını düşünüyorum. Bu uyumsuzluk, STK'ların gelişmesine mani oluyor. Kesinlikle bir etkisi var.”

Bu konuda bir başka analiz, Kamu yöneticilerine sorduğumuz “STK'ların gözünde Kamunun itibarı nasıldır,” sorusuna verilen yanıtlardan yapılabilir. Kamu yöneticilerine göre STK'ların Kamu kuruluşlarına verebilecekleri itibar puanlarının gerekçesi -sonuç olarak neden düşük olduğu- ile ilgili başlıklar aşağıdaki grafikte verilmiştir.

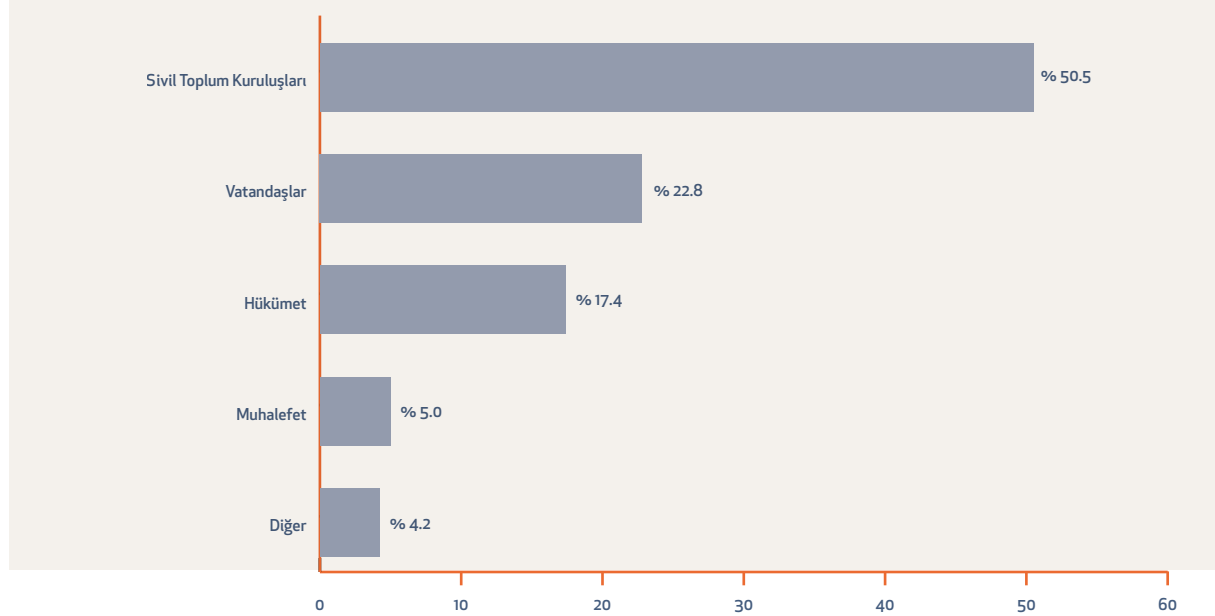
GRAFİK 51 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE STK'LARIN KAMUYA YÖNELİK İTİBAR PUANLARININ NEDENLERİ

Yukarıdaki grafikten anlaşılacağı gibi, Kamu yöneticilerinin gözünde, STK'ların Kamuya yönelik olumsuz algısının temel sebepleri arasında kamusal işleyişte gördükleri aksaklıklar (%40,8) ve Kamuya duyulan güvensizlik (%15,5) başta gelmektedir.

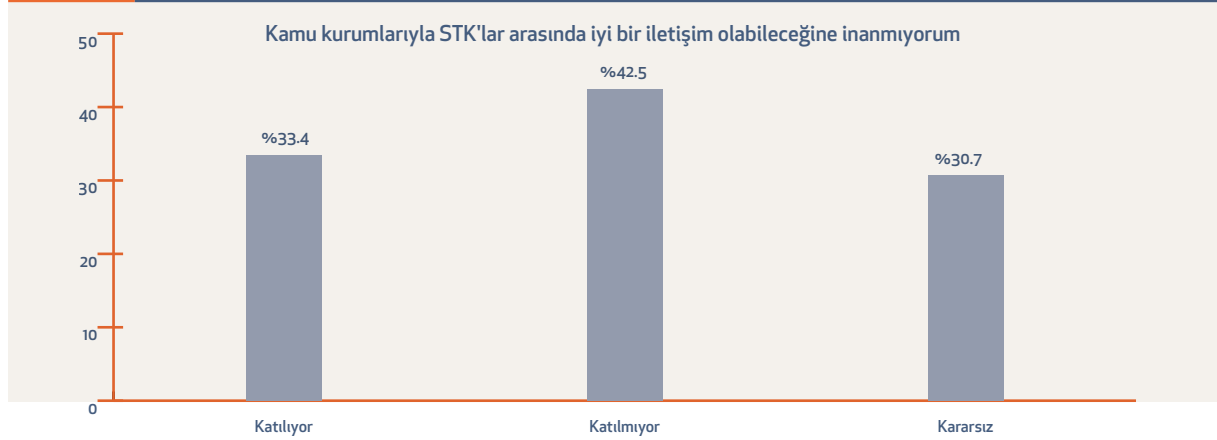
Toplumun geneline bakıldığında ise toplum-STK arasındaki iletişim eksiliğinin kaynakları arasında birinci sırada STK'ların kendilerinin geldiği görülmektedir. Toplumun yarısından fazlası (%50,5) iletişim eksikliğinin STK'lardan kaynaklandığını düşünmekte, %22,8'i ise bunun kaynağının vatandaşlar olduğunu belirtmektedir.

GRAFİK 52 TOPLUMA GÖRE STK-VATANDAŞ İLİŞKİSİNDE İLETİŞİM EKSİKLİĞİNİN KAYNAĞI

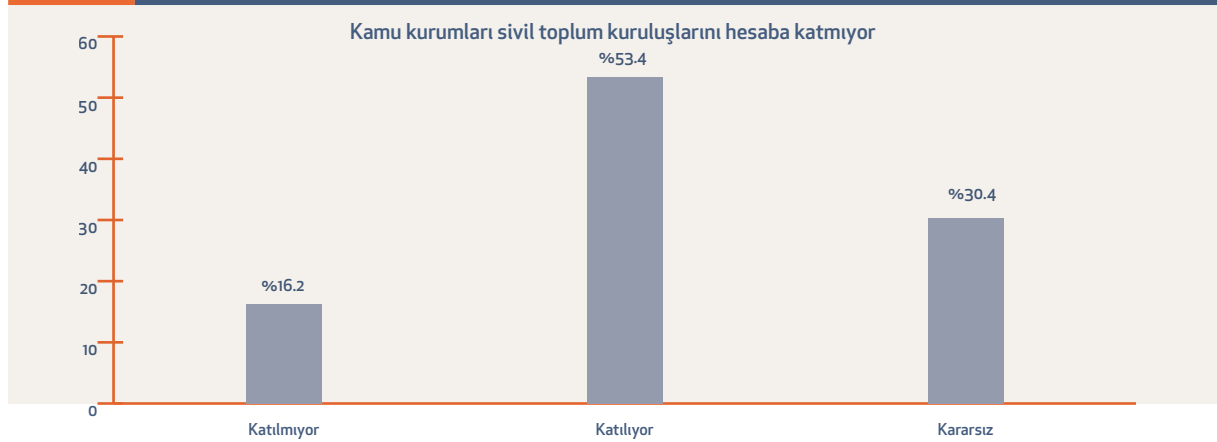

Toplumun Kamu kuruluşları ile STK'lar arasındaki iletişimi nasıl gördüğünü anlamak için katılımcıların bazı ifadelerle katılım düzeyi sorgulanmıştır. Buna göre toplumun Kamu kuruluşları ile STK'lar arasındaki etkileşimin iyileşeceğine dair inancı sorulduğunda %33,4'lük bir dilimin olumsuz bir cevap verdiği, %42,5'lik bir kesimin ise konuya olumlu yaklaştığı görülmektedir. Diğer ifadelerle bakıldığında ise toplumun, Kamu kuruluşlarının STK'ları hesaba katmadığını (%53,4), STK'ların Kamu kuruluşlarıyla iyi ilişkiler geliştiremediğini (%53,7) ve Kamu kuruluşlarının STK'lara daha fazla yönelmesi gerektiğini (%65,9) düşündüğü gözlemlenmektedir.

GRAFİK 53 TOPLUMUN KAMU-STK İLETİŞİMİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ 1

GRAFİK 54 TOPLUMUN KAMU-STK İLETİŞİMİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ 2

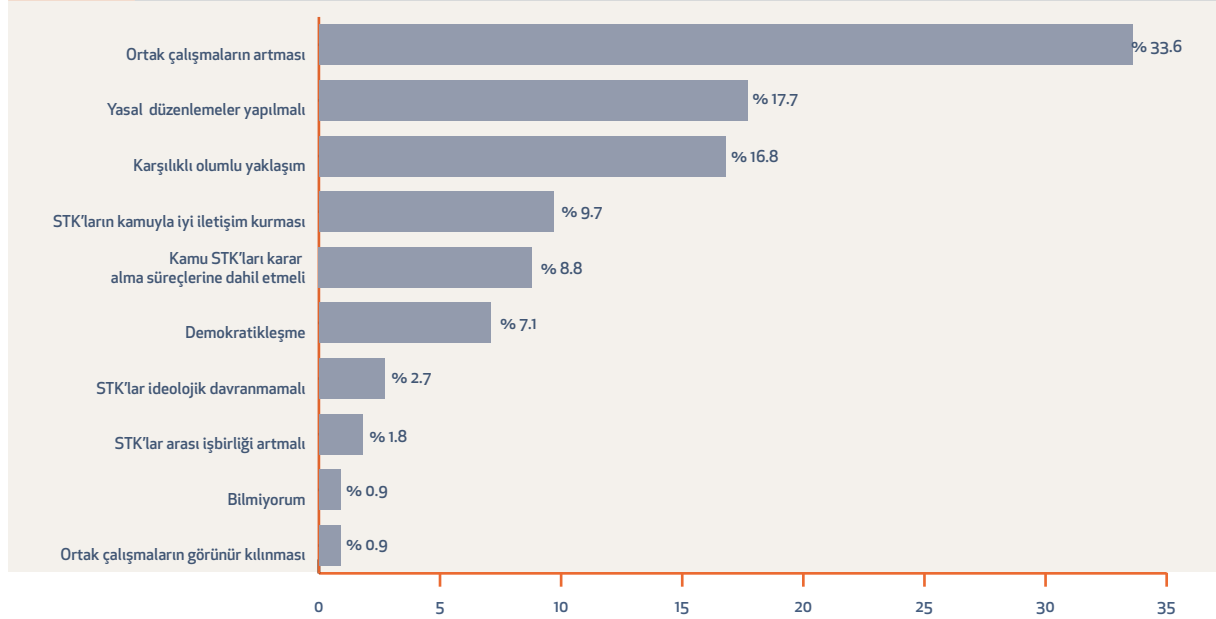
GRAFİK 55 TOPLUMUN KAMU-STK İLETİŞİMİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ 3**GRAFİK 56 TOPLUMUN KAMU-STK İLETİŞİMİNE YÖNELİK DEĞERLENDİRMELERİ 4**

3. STK'LARDAN BEKLENTİLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

3. STK'LARDAN BEKLENTİLER VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kamu yöneticilerine göre Kamu-STK işbirliğini güçlendirmek için ortak çalışma alanlarının artırılması (%33,6), atılması gereken ilk adımdır. Bununla birlikte ilgili yasal düzenlemelerin yapılması ve karşılıklı olumlu bir yaklaşımın benimsenmesi de yapılması gerekenler arasında görülmektedir. Bu sorulara verilen cevaplardan ne yapılması gerektiğine dair vurguların beklenti ve temenni düzeyinde kaldığı anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, henüz ne yapılması gerektiğine dair net, somut bir perspektif geliştirilememiştir.

GRAFİK 57 KAMU YÖNETİCİLERİNE GÖRE İŞBİRLİĞİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ İÇİN GEREKENLER

Sonuç olarak Kamu yöneticilerinin gözünde Kamu-STK iletişimindeki zorlukların iki taraftan da kaynaklanan nedenleri vardır. Kamu yöneticilerine göre bu ilişkide STK'ların önde gelen payı güvensizlik ve kapasite zayıflığı iken, Kamunun önde gelen payı ise bürokratik süreçler ve mevzuattır. Kamu yöneticilerinin bu konudaki söylemlerinde öne çıkan başlıklar şu şekildedir:

Güvensizlik, samimiyetsizlik, kopukluk:

- Elitizm
- Toplumun değerlerinden ve taleplerinden uzaklık
- Toplumunu ikna edememe
- Tanınır olmamak, tanıtılmamak

Zayıf kurumsal kapasite:

- Deneyim ve uzmanlık noksanlığı
- Kolektif hafıza yokluğu
- Uzman işgücü eksikliği
- Kurum içi kişisel/ideolojik çekişmeler
- Kariyerizm

Kamunun iş planında yer almamak:

- Kamu, hangi STK'lara nerede yer vereceğine karar veremiyor
- Kamunun STK'lara ayırdığı zaman artı iş yükü
- İlişkiler kurumsaldan ziyade bireysel
- Mevzuat ilişkilerin kurulması açısından yetersiz

Bürokrasi:

- Bürokratik zorluklar devam ediyor
- Türk Kamu Yönetimi kültüründeki otoriteryan izler
- STK'lar kime nasıl gideceğini bilmiyor, bürokrasiyi tanımıyor

Kamu yöneticilerine göre STK'larla işbirliğinin önündeki engellerde de benzer ifadelere rastlamak mümkündür:

Karşılıklı güvensizlik: "Tabii sivil toplum örgütleri de Kamu yöneticilerinin 'biz STK'larla çalışmayı çok severiz, biz onları istiyoruz' deyip aslında kendilerine soru işaretli bakıldığını bildikleri için, STK'lar da aslında Kamu idarecilerine güvenmiyorlar. Bu karşılıklı güvensizlikte, bence iki tarafın da haklı gerekçeleri var."

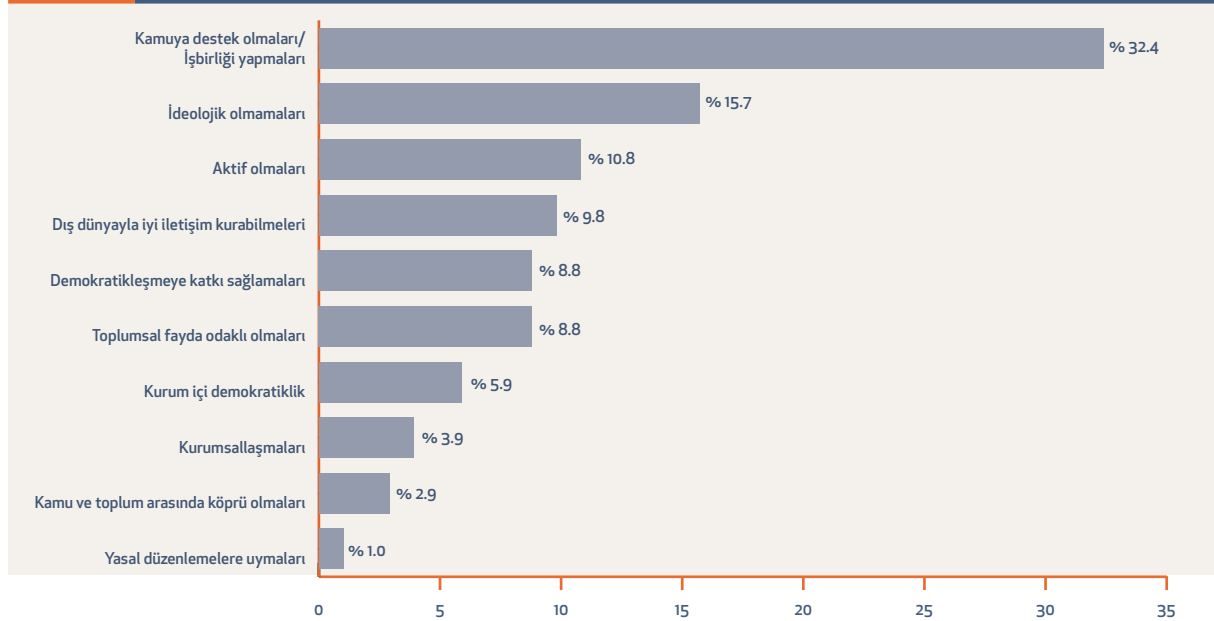
Kararlar daha üst bir düzeyde alınıyor - "Kamu işi tek başına yürütmeye alışmış; geleneksel bir proje yönetim anlayışı var. Geleneksel yönetim anlayışından katılımcı yönetim anlayışına henüz tam geçemediği için bu katılımı sağlayamıyor zaten. Yani sıkıntı orada, yani geleneksel yönetim anlayışı, ben yönetirim anlayışı var. He ne kadar katılımcılık, dünyadaki gelişmelerle gündeme gelse de, bu belli

seviyelerde geçemiyor. Danışırım, dövüşürüm ama kendi dediğimi yaparım mantığıyla gidiyor bazen katılımcılık. Katılımcılığı biz, ortak proje yürütmek olarak anlıyoruz.”

STK katılımı dekoratif kalabiliyor – “Kamu idaresi kendi faaliyetleriyle ilgili katılımcı bir süreci ne şekilde yürütüyor bu önemli. Eğer katılımı ilgili bir düzenleme yoksa STK’ların bu konudaki başarıları tartışılır. Katılımcı olabilmek, Kamunun yürütmesinde sorumluluk alabilmek, Kamu idareleri adına denetim, üretim ve işgücü açısından katkı sağlayabiliyorsa o STK başarılıdır, ama katılım süreçlerinde mekanizmadan kaynaklanan onların müdahil olamama durumu var.”

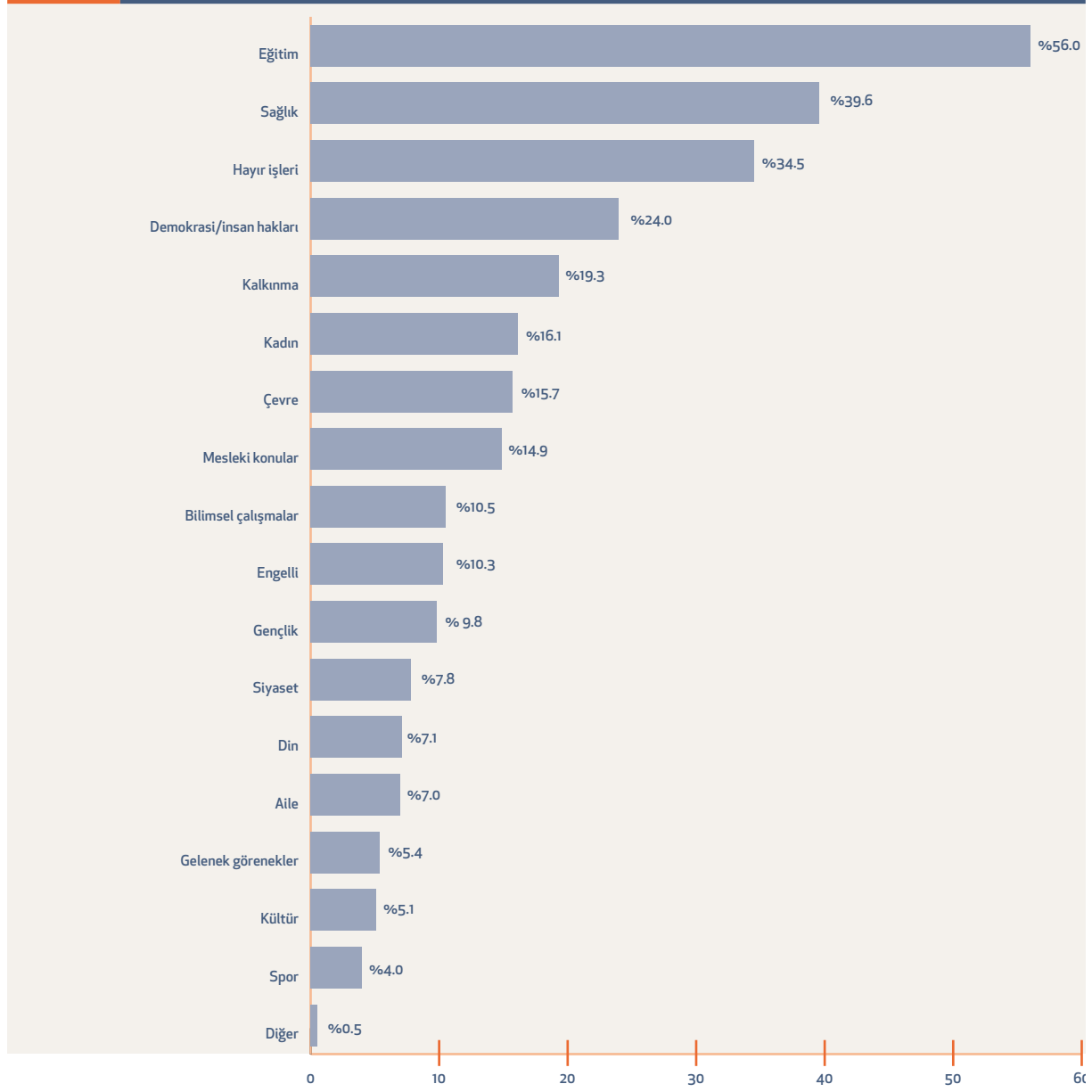
Kamu yöneticilerinin STK’lardan beklentileri de yukarıda aktarılan algı ve yaklaşım başlıklarından büyük farklar veya özgünlükler sergilememiştir. Beklentiler arasında Kamuya destek olmaları (%32,4); ideolojik olmamaları (%15,7) ve aktif olmaları (%10,8) vurguları öne çıkarmaktadır.

GRAFİK 58 KAMU YÖNETİCİLERİNİN STK’LARDAN BEKLENTİLERİ

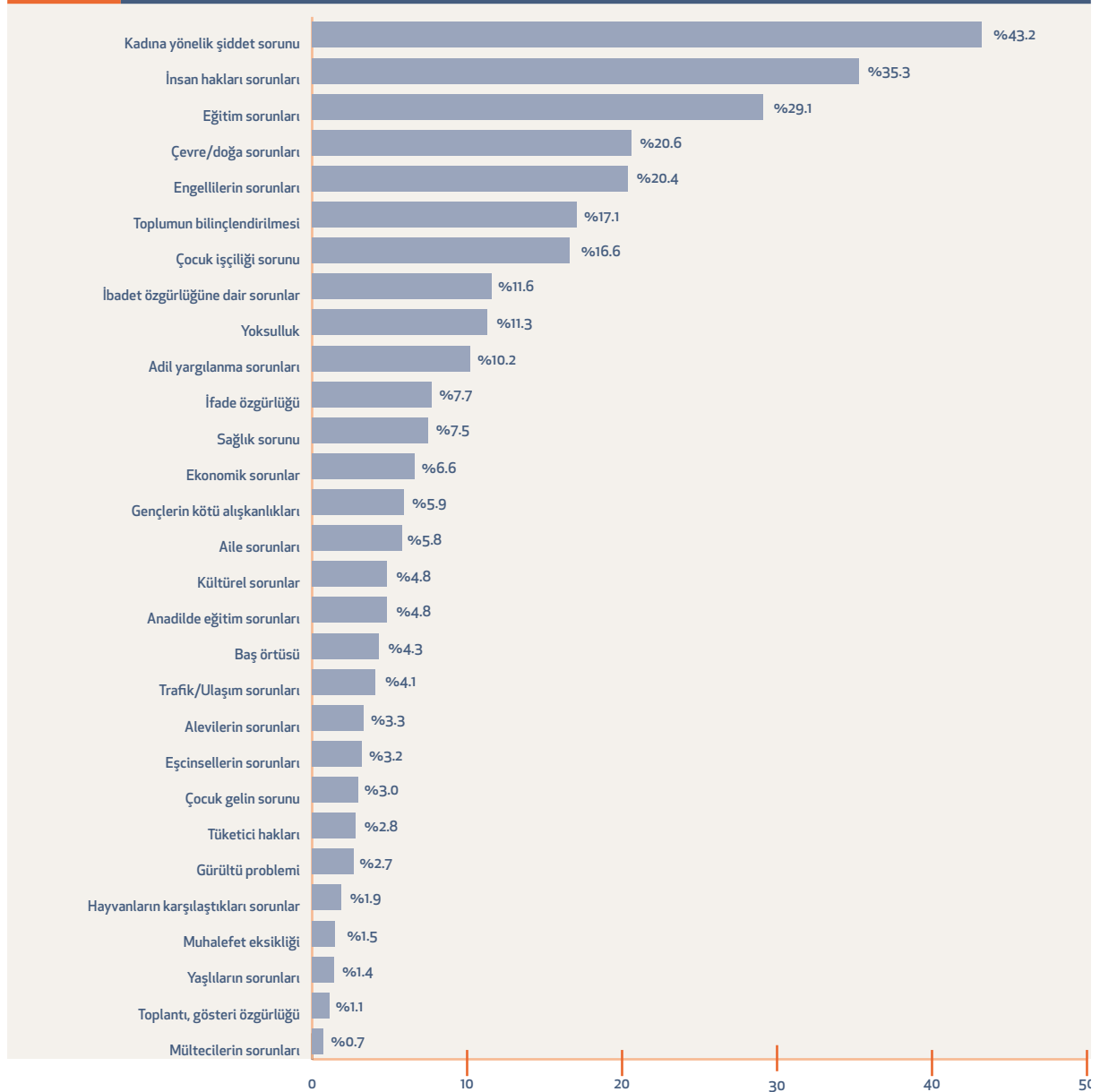

STK’lardan beklentilere ilişkin toplumun değerlendirmeleri de aşağıdaki grafikte sunulmuştur. Buna göre tematik olarak en çok eğitim, sağlık, hayır işleri ve demokrasi/insan hakları konularında faaliyet beklediği anlaşılmaktadır. Buradan ağırlıklı olarak sivil toplumun yardımseverlik ve hayırseverlik işlevlerinin kabul gördüğü sonucuna varmak mümkündür. STK’lar hala devletin ve resmi sosyal yardım mekanizmalarının uzanamadığı alanlarda aktif bir şekilde faaliyet gösterecek kuruluşlar olarak ele alınmaktadır.

GRAFİK 59 TOPLUMUN STK'LARDAN BEKLENTİLERİ (TEMATİK)

GRAFİK 60 TOPLUMUN STK'LARDAN ÇÖZÜM BEKLEDİĞİ ALANLAR

Toplumun STK'lardan çözüm beklediği sorunlar sorulduğunda ise en çok kadına yönelik Őiddet, insan hakları, eğitim ve çevre sorunlarının öne çıktığı görölmektedir.

4. TARTIŞMA BAŞLIKLARI

4. TARTIŞMA BAŞLIKLARI

STK'lara ilişkin veriler sınırlı ve düzensiz – Bu raporun ortaya çıkış nedeninin de bir parçası olarak Türkiye’de STK’lar ve sivil topluma ilişkin veri sağlayan çalışmaların hayli sınırlı olduğunu söylemek mümkündür. Çok az sayıda kurum STK'lara odaklanarak kapsamlı çalışmalar yürütmektedir. STK’larla ilgili çalışan resmi kurumların faaliyetlerinin, ilgili kayıtların tutulması ve bu kayıtlara ilişkin niceliksel verilerin düzensiz olarak ve seçilerek yayımlanmasından ibaret olduğu, kurumların çeşitli nedenlerden ötürü bu alandaki çalışmalarını derinleştirmedikleri gözlemlenmektedir. STK’lar üzerine en derinlikli çalışmalar yine STK dünyasından gelmektedir. Üniversitelerin sivil alandaki çalışmaları ise sayıca yetersiz kalmaktadır. Bu durum, Türkiye’de sivil toplumun etkilerine, bu etkileri izlemeye, hem etkileri azaltan hem de zayıflatan faktörleri anlamaya duyulan ihtiyacın altını çizmektedir. STK’ların itibarlarını, kapasitelerini ve etki güçlerini artırmaya yönelik çalışmaları yapabilmek için hem somut sayısal verilere, hem de niteliksel analizler içeren çalışmalara ihtiyaçları vardır.

STK’ların medya görünürlüğü niceliksel açıdan mevcut, niteliksel açıdan yetersiz - Ana akım medyada yayımlanan STK'lara ilişkin haberlerin incelenmesi ile ilgili en önemli sonuç medyanın STK'lara belli düzeyde bir ilgisinin bulunduğu, medya ile kurulacak bir iletişim sonucu gelişmeye açık bir potansiyel taşıdığı yönündedir. Haberlere konu olan STK’lar arasında savunucu nitelikte ve aktivist STK’ların bulunması da bu potansiyele işaret etmektedir. Buradan yola çıkarak, yukarıda bahsedilen, STK yöneticilerinin en önemli iletişim sorunları arasında ileri sürdükleri “medya ilgisinin düşüklüğü” kanaatinin gözden geçirilmeye ihtiyaç duyulduğu söylenebilir.

Öte yandan STK’ların henüz haberlerin doğrudan öznesi haline gelemedikleri, Kamu kurumları veya özel sektörden şirketlerle bir arada iken haberlere konu edilmelerinin yaygın olduğu görülmektedir. STK’ların kendi etkinlikleri veya varoluş nedenlerine ilişkin konular üzerinden haber edilmeleri durumu da azdır. Yine haber içerikleri, STK’ları tanıtan, STK'lara bağlı çağrısı yapan, dolayısıyla STK’lar ile paydaşları arasında bir diyalog oluşturma şansı tanıyan bir nitelik arz etmemektedir. Bu durum halkla ilişkiler çalışmaları bağlamında konu edilen STK’ların asli olarak kullandığı kamuoyunu bilgilendirici-tanıtıcı iletişim modellerinin bile ana akım medya düzeyinde bir sonuç oluşturmadığına işaret etmektedir. Öte yandan medya taramalarında köşe yazılarına konu olma durumunun da beklenenden yüksek oranda olduğu görülmüştür.

İletişim alanında profesyonelleşme yaygın değil, iletişime önem verilmiyor - STK’lar başta Kamu kuruluşları, toplumun geneli ve kendi hedef kitleleri olmak üzere çok sayıda paydaşla tanımı gereği diyalog halinde olması gereken kurumlardır. Üstelik günümüzün hızlı ve yoğun iletişim dünyasında bu girişimlerden uzak kalmak STK’lar için giderek zorlaşmakta, planlı bir iletişim yürütme ihtiyacı ağır basmaktadır. Fakat STK’larla yapılan görüşmeler halkla ilişkiler ve iletişim uygulamalarının STK dünyasında benimsenmiş kavramlar olmadığını göstermektedir. Bu kapsamda yapılacak çalışmaların önemi söylem düzeyinde teslim edilse de,

pratikte STK'ların gündeminde yer almamaktadır. Halkla ilişkiler çalışmaları kamuoyunu bilgilendirici ve tanıtıcı faaliyetlerle sınırlı kalmakta, toplumla karşılıklı etkileşime dayalı ve geri besleme süreçlerini içeren bir tarzda işlememektedir. Bu durumun nedenleri arasında aşağıdaki unsurlar sıralanabilir:

- STK'ların pek çoğu söylem düzeyinde halkla ilişkiler ve iletişimin önemini teslim etse de, bu kavramları özel sektörün dünyasına ait ve sivil toplum ruhuna uymayan kavramlar olarak görmesi yaygın bir tutumdur. Hatta halkla ilişkilerin etkili yapılırsa dahi olumsuz sonuçlara yol açabileceğine dair, kurumları dış dünyadan soyutlama eğilimi içeren görüşler de mevcuttur.
- STK'lar toplum veya Kamu tarafından STK'ların önemsenmediğine ve ne yaparlarsa yapsınlar bu durumun değişmeyeceğine ilişkin bir algıya sahiptir. Benzer şekilde medyanın da yalnızca belli STK'lara ilgi gösterdiği, sivil toplumun geri kalanının medya gözünde haber değeri taşımadığı düşüncesi ile medya ile iletişim faaliyetleri de ikinci plana atılmaktadır.
- STK'ların halkla ilişkiler algıları ve bana paralel olan uygulamaları ile almak istedikleri sonuçlar arasında önemli bir mesafe bulunmaktadır. Pek çok STK temsilcisi, halkla ilişkilerin amacını "faaliyet ve amaçların duyurulması" çerçevesinde tarif etmektedir. Hem mevcut durumda yürütülen, hem de yeterli kaynaklara sahip olunması durumunda yürütülecek halkla ilişkiler çalışmaları yine tanıtıcı ve kamuoyunu bilgilendirici halkla ilişkiler faaliyetleriyle sınırlı kalmaktadır. Öte yandan STK'lar bu çalışmaların paydaşları arasında tutum değişikliği yaratmak, önyargıları yıkmak, güven ve destek sağlamak ve itibarı artırmak ile sonuçlanmasını beklemektedir. Halkla ilişkiler yaklaşımı ile halkla ilişkiler çalışmalarının sonuçları üzerine beklentiler arasındaki bu farklılaşma, paydaşlara yönelik algıya ilişkin yukarıdaki tespitle birlikte düşünülmelidir. Bu durum STK'ların paydaşları tarafından nasıl değerlendirildiklerine dair iyi bir fikre sahip olmaları ve söz konusu değişiklikleri yaratabilecek, geri besleme süreçlerini de içeren çift yönlü bir halkla ilişkiler ve/veya iletişim stratejisi geliştirmeleri gerekliliğini açığa çıkarmaktadır.

STK'ların etkileri zayıf bulunuyor – Paylaşılan verilerin gösterdiği üzere STK'ların itibarı, STK yöneticileri de dâhil olmak üzere tüm tarafların gözünde düşüktür. Kamu yöneticileri STK'ları etkisiz, itibarsız ve toplumdaki kopuk örgütlenmeler olarak görmekte, bu eleştiri toplum ve STK yöneticileri tarafından da paylaşılmaktadır.

Kamu yöneticilerine göre STK'ların yaşadığı itibar sorununun önemli sebeplerinden biri, STK'ların örgütsel kapasitelerinin sınırlı olmasıdır. Kapasite eksikliği, düşük uzmanlaşma ve düşük profesyonellik, diyalog olanaklarının önünde önemli birer engel olarak görülmektedir. Bu sorunlar STK'ların paydaşlar gözündeki değerini olumsuz etkilemekte, aynı zamanda STK'ların Kamuyu etkileme kapasitesini de sınırlamaktadır.

Kamu yöneticilerine göre Kamu-STK ilişkilerini sekteye uğratan bir diğer önemli faktör ise STK'lara yönelik hukuki mevzuatın yetersizliğidir. Kamu yöneticileri, geçmişe oranla önemli iyileştirmeler olsa da STK'lara yönelik mevzuatın halen yeterli olmadığını vurgulamaktadır. Başka bir deyişle, anayasal ve yasal değişim ve dönüşümler mevzuatta yeterli derecede yansımaları bulamamaktadır. Bu da STK'larla olası işbirliklerinde, Kamu yöneticilerini ve STK'ları net bir yol haritasından mahrum bırakmaktadır. STK'larla

yapılacak işbirliklerinin yerinin mevzuatta ve Kamu çalışanlarının iş planında yeterince tanımlanmaması Kamu yöneticileri için STK'larla uğraşmayı bir ek uğraşa dönüştürmektedir. Hâlihazırda fazlasıyla yoğun bir iş temposuna sahip olduklarını belirten Kamu yöneticileri, bu sorunun bir isteksizlik kaynağı olduğunu belirtmektedir.

Son olarak, geçmişten günümüze uzanan otoriter devlet geleneğinin izlerinin de STK'larla birlikte çalışmayı zorlaştırdığı vurgulanmaktadır. Bu izler STK'ların yeterince ciddiye alınmaması ve STK'ların iradelerinin tanınmamasına yol açmaktadır. Aslında örgütsel kapasite yetersizlikleri ve mevzuata dair sorunlar STK'lar üzerine yapılan çalışmalarda sıkça vurgulanan başlıklardır. Bu sorunların aşılması durumunda STK-Kamu işbirliğinin önünde bir engel kalmayacağı yönünde yaygın bir beklenti ve öngörü mevcuttur.

STK'lar siyasal kutuplaşmadan zarar görüyor - Türkiye'de siyaset her daim kutuplaştırıcı bir faaliyet olagelmıştır. Son derece karmaşık siyasal, toplumsal, kültürel ve ekonomik dinamikleri ve belirleyenleri olan bu süreçte siyasal faaliyet "bizden olanlar" ile "olmayanlar" arasında, çoğu zaman birbirini yok saymayı ve yok etmeyi hedefleyen bir süreç indirgenmiştir. Bu siyasal atmosferin en tahripkâr yanı, aynı toplumsal ve siyasal coğrafyanın parçası olan unsurların birbirlerini siyasal muarız olarak ele almaması; birbirlerinin meşruiyetini tanınamamasıdır. Oysa siyaset, ancak ve ancak birbirlerinden farklı olan aktörlerin birbirlerini tanıdıkları" (recognition) süreçte mümkün olabilecek bir faaliyet alanıdır. Türkiye'de ise siyasal mücadele, tarafların birbirlerinin tanıma ve tanınma taleplerini susturma gayretinin bir uzantısı haline gelmiştir. İşbirliği, diyalog ve müzakere gibi kavramlar ise ancak birbirlerinden farklı olan ama birbirlerinin meşruiyetlerini tanıyan aktörler arasında anlam ve hayat bulabilir. Türkiye'de sivil toplumun durumuna baktığımızda siyasetteki kutuplaşma ve gerilimlerin yansımalarını görmek mümkündür. Kamu yöneticileri STK'ların genel siyasal kutuplaşmaların bir parçası olmaktan duydukları rahatsızlıkları belirtmektedirler. Kamu yöneticileri penceresinden sivil toplum siyasal gerilimlerin alanı ve STK'lar da bu çatışmanın bir parçası oldukça itibar kaybına uğramakta ve STK'ların etkileri sınırlanmaktadır. Toplum da aynı şekilde STK'ların kutuplaştırıcı tavrının STK itibarını düşürdüğünü düşünmektedir. STK'ların sivil ve siyasal talepler arasında gidip gelmesi ve siyasal kutuplaşmanın aktörleri haline gelmesi, STK'larla Kamuyu birbirine hasım kılmaktadır. Kamu da bu hasımlıktan payını alabilmekte ve bahsi geçen hasımlık olası Kamu-STK diyalogunun önünde önemli bir engel olarak durmaktadır.

STK'lar politik olmakla eleştiriliyor - Kutuplaşma eleştirisi ile ilgili diğer bir eleştiri, hem Kamu yöneticilerinin, hem toplumun, hem de STK yöneticilerinin gözünde, STK'ların faaliyet alanlarının dışına çıkarak politik örgütler gibi davrandığı şeklindedir. Kamu yöneticileri, STK'ların bu politik tavrının diyalogun önünü tıkadığını ve STK'ların itibarını zedelediğini düşünmektedir. STK'lar zaman zaman bu eleştiriyi, "STK'ların elbette politik olması gerektiği" iddiası ile yanıtlasa da STK'ların faaliyet alanlarının dışına çıkıp "politik örgütler gibi davranması" Kamu yöneticilerine göre önemli bir sorun teşkil etmekte, toplum da bu eleştiriyi "çıkarcı odaklı olma" ve "ideolojik olma" kavramları ile yinelemektedir. Kamu yöneticilerine

göre, STK'ların çalışma alanlarının dışına çıkmayıp, hem diğer STK'lar hem de Kamu ile diyalog arayışlarına girmesi, STK dünyası için elzemdir. STK'ların bu tür işbirliklerini geliştirmeden diğer kurumları ve toplumu etkilemeleri ve varlıklarını sürdürmeleri son derece güçleşecektir.

STK'ların temsil yeteneğine sahip olmadıkları düşünülüyor - STK'ların itibar ve etki güçlerini belirleyen ayrı bir faktörün de STK'ların yaşadığı temsil sorunu olduğu sıkça vurgulanmıştır. Kamu yöneticileri tarafından bakıldığında temsil sorununun üç önemli boyutunun olduğu söylenebilir:

- STK'ların iç sorunları: kurum içi demokrasi eksikliği, iç çekişmeler ve rekabet, kişi ve zümre hâkimiyeti.
- STK'ların toplumdaki kopuk olmaları, toplumla temaslarının zayıf olması ve topluma kendilerini anlatma çabalarının yetersiz olması
- STK'ların belirli toplumsal kesimleri dışlaması.

Kamu yöneticileri STK'ları hem iç yapılanmaları hem de dışa yönelik tavırları açısından sektör örgütleri olarak görmektedir. Temel eleştiri STK'ların çoğunlukla küçük, dar bir zümrenin etkisi altında ve toplumun büyük kesimlerini görmezden gelen kuruluşlar olduğu yönündedir. Kamu yöneticilerine göre bu durum STK'ları hem içe kapatmakta, hem de STK'ların temsil kapasitesini azaltmaktadır. Diğer bir konu ise STK'ların toplumla iletişiminin zayıflığı, kendilerini geniş halk kitlelerine anlatma konularındaki isteksizliğidir. Kamu yöneticilerine göre bu isteksizlik sektörle de alakalıdır. Son olarak STK'ların belirli toplumsal kesimleri yok sayması, kendi dar çevrelerini muhatap olarak ele alması altı çizilen diğer bir husustur. Kamu yöneticileri, toplumu temsil etmeyen kuruluşları muhatap olarak almanın ve bu kuruluşlarla işbirliği yapmanın anlamsızlığından dem vurmaktadır. Temsil tartışmasının işbirliği olanak ve isteğine zarar verdiği görülmektedir.

Yukarıda sıralanan tartışma konuları iç içe geçmiş halde hem birbirlerinden etkilenen, hem de birbirlerini doğuran bir nitelik arz etmekte, hepsi bir arada STK'ların dış dünyalarıyla kurdukları diyalogun sınırlarını belirlemektedir. Bu çok taraflı ve çok katmanlı sorunların basit çözüm önerileri veya mucizevi reçetelerle çözülemeyeceği ortadadır. Bununla birlikte her sorunda olduğu üzere sorunların temel dinamiklerinin analitik bir çerçeve dâhilinde bilimsel ve nesnel bir şekilde ortaya konması çözüm için atılacak adımlara kılavuzluk yapacaktır. İşbirliği benzerler arasında değil farklılar arasında kurulduğunda anlamlı olabilecek bir huktur. Birbirine benzeyenlerin arasında birlik, dayanışma gibi ilişkiler kurulabilir. İşbirliği, esas olarak birbirinden farklı amaçları, yaklaşımları olan ve uyum sağlamak zorunda olmayan kurumların ortak bir zemin üzerinde hareket etmeleri olarak görülmelidir.

Bir başka deyişle işbirliği, "işbirliği yapılabilir paydaşlarla" değil "işbirliği yapılabilir olmayanlarla" kurulduğunda etkili ve anlamlı olacaktır. Bunun sonuç vermeyeceğine dair inanç ise işbirliğinin önündeki en büyük engeldir. Öte yandan işbirliğinden "romantik bir mutlak uzlaşma" beklentisinin arkasında, işbirliğini ya "güç birliği" veya "düşmana karşı daha güçlü bir dayanışma içinde olma" tarifi ile sınırlayan yaklaşım ya da

“düşman ile bir savaş pazarlığı” olarak gören algı yer almaktadır. Oysa işbirliğini aşk ve nefret ikileminden çıkarıp diyalogu, müzakere kültürünü, çoğulculuğu geliştirme bağlamında ele almak gerekir. Yukarıda bahsedilen tartışma başlıklarının, STK’ların toplum ve Kamu ile diyalogunu geliştirme yönünde atılabilecek adımlar hakkında önemli ipuçları sunacağını düşünmekteyiz.

